

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ, ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Δημόσια Διοίκηση και Τοπική Αυτοδιοίκηση

«Masters in Public Administration and

Local Government – MPA»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ: Κατά πόσο έχει βοηθήσει στην άσκηση ή μη αποτελεσματικότερης διοίκησης η διοικητική μεταρρύθμιση του Καλλικράτη. Μελέτη Περίπτωσης του Δήμου Νότιας Κυνουρίας.

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: Θεόδωρος Τσέκος

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΣ ΦΟΙΤΗΤΗΣ: Ιωάννης Καττής (Α.Μ. 02018012)

ΙΟΥΛΙΟΣ 2020

Η έγκριση της παρούσας εργασίας από το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου δεν συνεπάγεται και την υιοθέτηση των απόψεων του συγγραφέα.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	4
Εισαγωγή.....	7
1. Ο θεσμός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.....	10
1.1. Τοπική Αυτοδιοίκηση και δημοκρατία.....	13
1.2. Τυπολογία Τοπικής Αυτοδιοίκησης.....	14
1.3. Τοπική Αυτοδιοίκηση και αποτελεσματικότητα.....	15
1.4. Τάσεις του θεσμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	19
2. Ο θεσμός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα.....	23
2.1. Ιστορική πορεία του θεσμού.....	29
2.2. Το Πρόγραμμα Καλλικράτης.....	33
2.3. Κριτική στο Πρόγραμμα Καλλικράτης.....	41
3. Βιβλιογραφική ανασκόπηση.....	42
4. Μεθοδολογία της έρευνας.....	45
4.1. Σκοπός της προτεινόμενης έρευνας.....	45
4.2. Υπόθεση/ Ερευνητικά ερωτήματα.....	45
4.3. Ερευνητικός σχεδιασμός.....	46
4.4. Μελέτη Περίπτωσης.....	46
4.5. Εργαλεία και δειγματοληπτική μονάδα.....	47
4.6. Διαδικασία.....	48
4.7. Ηθική και Δεοντολογία.....	48
5. Ανάλυση των απαντήσεων των συνεντεύξεων.....	49
6. Αποτελέσματα Ερωτηματολογίων.....	65
6.1. Στατιστική ανάλυση δεδομένων.....	65
6.2. Τριγωνοποίηση.....	66
6.3. Αποτελέσματα ποσοτικού σκέλους.....	66
6.4. Τριγωνοποίηση των αποτελεσμάτων.....	80
7. Συζήτηση και Συμπεράσματα.....	81
Βιβλιογραφία.....	88
Παραρτήματα.....	94

Περίληψη

Ο θεσμός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα έχει μια σημαντική ιστορική πορεία. Μια από τις σημαντικότερες διοικητικές μεταρρυθμίσεις που έλαβαν χώρα στην Ελλάδα κατά τα τελευταία χρόνια και σε κάθε περίπτωση ένα σταθμό για την ιστορία και την οργάνωση της ελληνικής Τοπικής Αυτοδιοίκησης, αποτελεί το Πρόγραμμα «Καλλικράτης», με κύριο εφαρμοστικό του εργαλείο το ν. 3852/2010, αλλά και την πλειάδα ειδικότερων ρυθμίσεων που περιλαμβάνει. Το πρόγραμμα «Καλλικράτης» στόχευσε στην συγκρότηση «ισχυρών» πληθυσμιακά, χωρικά και οικονομικά δήμων, στους οποίους μεταβιβάστηκαν σημαντικές αρμοδιότητες από την κεντρική διοίκηση, για την καλύτερη εξυπηρέτηση του πολίτη. Οι αιρετές περιφέρειες είναι υπεύθυνες για τον αναπτυξιακό σχεδιασμό, ενώ η αποκεντρωμένη κρατική διοίκηση ασκεί λειτουργίες επιτελικού χαρακτήρα. Μέσω του Προγράμματος Καλλικράτης, επιτεύχθηκαν πράγματι σημαντικές οργανωτικές και λειτουργικές οικονομίες κλίμακας. Παρόλα αυτά όμως, από τις παραπάνω σημαντικές καινοτομίες που εισήγαγε λίγες βρήκαν ουσιώδη εφαρμογή και είχαν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα. Οι δύο βασικοί λόγοι ήταν η οικονομική κρίση και ο αυστηρός δημοσιονομικός έλεγχος που είχε μεγάλες επιπτώσεις στην λειτουργία της τοπικής αυτοδιοίκησης, καθώς και η αρχικά βεβιασμένη διαδικασία σχεδιασμού και εφαρμογής της εν λόγω μεταρρύθμισης.

Η ανά χείρας διπλωματική εργασία επιβεβαιώνει ότι η εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτης βελτίωσε την αποτελεσματικότητα της διοίκησης των δήμων, και σαν μελέτη περίπτωση θέτει τον Δήμο Νότιας Κυνουρίας της Περιφέρειας Πελοποννήσου. Η αυξημένη αποτελεσματικότητα των διοικητικών υπηρεσιών διαπιστώνεται τόσο με την ανάλυση της ποσοτικής έρευνας μέσω ερωτηματολογίων σε δημότες του Δήμου Νότιας Κυνουρίας, όσο και με την ανάλυση της ποιοτικής, μέσω συνεντεύξεων σε σημαντικά στελέχη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, οδηγώντας έτσι σε μια συμφωνία των ευρημάτων των δύο προσεγγίσεων.

Η νέα αρχιτεκτονική της τοπικής αυτοδιοίκησης και του κράτους, όπως αυτή θεσμοθετείται με το πρόγραμμα Καλλικράτης (Ν. 3852/2010) συνιστά πράγματι μία φιλόδοξη προσπάθεια ανασυγκρότησης της χώρας αλλά και μία μεγάλη αναπτυξιακή πρωτοβουλία. Παρά την αρνητική συγκυρία της οικονομικής κρίσης που βίωσε η χώρα και τις συνέπειές της τόσο στην χρηματοδότηση όσο και στις αυξημένες αρμοδιότητες

των ΟΤΑ, η μεταρρύθμιση του Καλλικράτη συνιστά σημάδι αλλαγής και παράγοντα ελπίδας. Αφενός καταδεικνύει την ικανότητα της Χώρας μας να ανασυντάξει τις διοικητικές και θεσμικές δομές της πάνω σε σύγχρονα και συμβατά με τις απαιτήσεις των καιρών πρότυπα. Αφετέρου αποδεικνύει ότι είναι όντως δυνατή η αύξηση της διοικητικής αποτελεσματικότητας σε συνδυασμό με τον περαιτέρω εκδημοκρατισμό του μοντέλου διακυβέρνησης και ότι είναι όντως εφικτή η επανεκκίνηση της ανάπτυξης μέσω της υλοποίησης ενός πολιτικού συστήματος που θέτει στο επίκεντρό του τον πολίτη και την κοινωνία.

Abstract

Title: To what extent has the “Kallikrates Reform” improved the administrative efficiency? Case Study of the Municipality of South Kynouria.

The institution of Local Government in Greece has an important historical course. One of the most important administrative reforms that have taken place in Greece in recent years and in any case a milestone for the history and organization of the Greek Local Government, is the "Kallikrates" Programme, with its main implementing tool Law n.3852/2010, but also the multitude of more specific regulations it includes. The "Kallikrates" programme aimed at the establishment of "strong" population, territorial and economic municipalities, to which important responsibilities were transferred by the central administration, in better service to the citizen. Elected regions are responsible for development planning, while the decentralised state administration carries out staff functions. Through the Kallikrates Programme, significant organisational and operational economies of scale have indeed been achieved. However, of the above important innovations introduced few found essential application and had the expected results. The two main reasons were the economic crisis and tight financial control which had a major impact on the functioning of local government, as well as the initially hasty process of planning and implementing this reform.

This dissertation confirms that the implementation of the Kallikratis Program has improved the efficiency of the administration of the municipalities, and as a case study sets the Municipality of South Kynouria of the Peloponnese Region. The increased efficiency of the administrative services is ascertained both by the analysis of the

quantitative research through questionnaires to citizens of the Municipality of South Kynouria, and by the analysis of the quality, through interviews with important Local Government officials, thus leading to an agreement of the findings of the two approaches.

The new architecture of local government and the state, as established by the Kallikrates programme (Law 3852/2010) is indeed an ambitious effort to rebuild the country but also a major development initiative. Despite the negative context of the economic crisis experienced by the country and its consequences both in the financing and in the increased powers of the ODAs, the reform of Kallikrates is a sign of change and a factor of hope. On the one hand, it demonstrates our country's ability to re-design its administrative and institutional structures on modern and time-compatible standards. On the other hand, it demonstrates that it is indeed possible to increase administrative efficiency in conjunction with the further democratisation of the governance model and that it is indeed possible to restart development through the implementation of a political system that places the focus on the citizen and society.

Εισαγωγή

Η τοπική αυτοδιοίκηση αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο της δημόσιας διοίκησης ενός δημοκρατικού κράτους. Η εδαφική, πολιτική και διοικητική οργάνωση των τοπικών κυβερνήσεων έχει διαφορετικά χαρακτηριστικά σε κάθε χώρα, σε όλες όμως τις περιπτώσεις υπάρχει ένας κοινός στόχος, που δεν είναι άλλος από την παροχή δημόσιων υπηρεσιών με σκοπό την βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων. Παράλληλα, η τοπική αυτοδιοίκηση αποτελεί και ένα από τα βασικά στοιχεία των πολιτικών συστημάτων των δυτικών φιλελεύθερων δημοκρατιών. Οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης παρέχουν ένα φάσμα υπηρεσιών, όπως εκπαίδευση, κοινωνική μέριμνα, στέγαση, μεταφορές και άλλες, οι οποίες είναι καίριες για την κοινωνική και οικονομική ευημερία των πολιτών τους. Παράλληλα, οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης είναι διαχειριστές μεγάλων ποσών δημοσίου χρήματος και σημαντικοί φορείς άμεσης και έμμεσης απασχόλησης. Είναι γεγονός πως η τοπική αυτοδιοίκηση είναι πολλά περισσότερα από απλούς οργανισμούς παροχής υπηρεσιών. Είναι το επίπεδο κυβέρνησης που βρίσκεται πλησιέστερα στον πολίτη και έχει καίριο ρόλο στην εκπροσώπηση των ανησυχιών και των απόψεων των κατοίκων της περιοχής. Η τοπική αυτοδιοίκηση παρέχει μια ευκαιρία για πολιτική συμμετοχή και έκφραση όσο κανένα άλλο επίπεδο διακυβέρνησης, που μπορεί να διαδραματίσει κεντρικό ρόλο σε ένα δημοκρατικό πολιτικό σύστημα.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα οργανώνεται διαχρονικά σε δύο βαθμούς. Η δομή αυτής της οργάνωσης τα τελευταία χρόνια αναμορφώθηκε, με στόχο η αυτοδιοίκηση να καταστεί πιο αποδοτική, αποτελεσματική, λειτουργική, υπεύθυνη και πλέον διαφανής τόσο ως προς την λειτουργία της όσο και ως προς τις υπηρεσίες της στους πολίτες.

Η σημαντικότερη από τις διοικητικές μεταρρυθμίσεις, που έλαβαν χώρα στην Ελλάδα κατά τα τελευταία χρόνια και σε κάθε περίπτωση ένα σταθμό για την ιστορία και την οργάνωση της ελληνικής Τοπικής Αυτοδιοίκησης, αποτέλεσε το Πρόγραμμα «Καλλικράτης». Η Νέα Αρχιτεκτονική Δομή της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης-Πρόγραμμα Καλλικράτης που θεσμοθετήθηκε με την ψήφιση του νόμου 3852/2010 και ισχύει από 1ης Ιανουαρίου του 2011, εκσυγχρόνισε το θεσμικό πλαίσιο για τον αναπτυξιακό προγραμματισμό και εισήγαγε καινοτόμες διατάξεις για τη διακυβέρνηση στην Ελλάδα.

Ειδικότερα, περιλαμβάνει τον επανασχεδιασμό των επιπέδων διακυβέρνησης σε μία νέα αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης με γνώμονα τη δημιουργία ισχυρών διοικητικών ενοτήτων, καταργούνται οι κοινότητες, μειώνεται δραστικά ο αριθμός των δήμων και των ΟΤΑ β' βαθμού, των ΝΠΔΔ και επιχειρήσεών τους και συνιστώνται αποκεντρωμένες διοικήσεις ως ενιαίες μονάδες για τις αποκεντρωμένες υπηρεσίες του κράτους (Ζηγούρη και Παπαδόπουλου, 2010).

Ωστόσο, η εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτη συνέπεσε χρονικά με την οικονομική κρίση, που έπληξε την χώρα από το 2010. Η συγκυρία αυτή έθεσε αμφιβολίες για την συνδρομή αυτής της διοικητικής μεταρρύθμισης στην βελτίωση της αποτελεσματικότητας της διοίκησης, καθώς οι αυξημένες πλέον αρμοδιότητες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε συνδυασμό με τους περιορισμένους οικονομικούς αλλά και ανθρώπινους πόρους οδήγησαν σε μια δύσκολα διαχειρίσιμη κατάσταση για τους ΟΤΑ.

Παρόλα αυτά, όμως οι σχετικές μελέτες επί του ανωτέρου ζητήματος επιβεβαιώνουν την θετική επίδραση του Προγράμματος Καλλικράτη στην αποτελεσματικότερη διοίκηση των ΟΤΑ.

Στην ανά χειράς διπλωματική εργασία, θα αναλυθεί η επίδραση της διοικητικής μεταρρύθμισης του Προγράμματος Καλλικράτη, στην άσκηση ή μη αποτελεσματικότερης διοίκησης, μέσω του παραδείγματος του Δήμου Νότιας Κυνουρίας. Ο Δήμος Νότιας Κυνουρίας ανήκει στο 25% των μεγαλύτερων σε έκταση δήμων της χώρας, και αποτελείται από πλήθος ορεινών και παραθαλάσσιων οικισμών.

Ειδικότερα σε ότι αφορά την διάρθρωση της διπλωματικής εργασίας, στο πρώτο κεφάλαιο, θα αναλυθεί ο θεσμός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και η σχέση του με την δημοκρατία και την αποτελεσματικότητα. Παράλληλα θα παρουσιασθούν οι τάσεις του θεσμού υπό το πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στο δεύτερο κεφάλαιο θα παρουσιασθούν βασικά χαρακτηριστικά και η ιστορική πορεία του θεσμού στην νεότερη Ελλάδα. Παράλληλα θα αναλυθούν οι βασικότερες καινοτομίες που προώθησε η διοικητική μεταρρύθμιση του Προγράμματος Καλλικράτη, καθώς και η κριτική που έχει αναπτυχθεί στην βιβλιογραφία.

Στο τρίτο κεφάλαιο λαμβάνει χώρα η βιβλιογραφική ανασκόπηση σχετικά με την επίδρασή του στους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης. Στο τέταρτο κεφάλαιο, θα παρουσιασθεί η μεθοδολογία για την διεξαγωγή της έρευνας και η παρουσίαση της μελέτης περίπτωσης.

Στο πέμπτο κεφάλαιο, θα παρουσιασθούν συνοπτικά οι απαντήσεις των συμμετεχόντων στις συνεντεύξεις, ανά ερώτημα. Εν συνεχεία, στο έκτο κεφάλαιο θα αναλυθούν τα αποτελέσματα της έρευνας του ερωτηματολογίου, και ειδικότερα θα λάβει χώρα ποσοτική και ποιοτική ανάλυση, καθώς και τριγωνοποίηση των αποτελεσμάτων. Τέλος στο έβδομο κεφάλαιο θα λάβει χώρα η συζήτηση των παραπάνω αποτελεσμάτων με σκοπό την απάντηση στα ερωτήματα που έχουν τεθεί στην μεθοδολογία της έρευνας, καθώς και η επιβεβαίωση ή μη της εναλλακτικής πρότασης.

1. Ο θεσμός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Σύμφωνα με τον Teune (1995), η τοπική αυτοδιοίκηση, η οποία ανάλογα με την χώρα οργανώνεται σε κοινότητες, δήμους ή ενορίες, είναι το σημείο όπου υλοποιείται η καθημερινή δραστηριότητα της πολιτικής και της διακυβέρνησης. Η τοπική αυτοδιοίκηση είναι ουσιαστικά το σημείο όπου ο πολίτης συναντά το κράτος.

Η τοπική αυτοδιοίκηση είναι ένας θεσμός που απαντάται τόσο στα ομοσπονδιακά όσο και στα ενιαία κράτη. Πρόκειται για το χαμηλότερο επίπεδο αιρετού κρατικού θεσμού, οργανωμένου σε γεωγραφική βάση. Σε μια ιδανική κατάσταση, η τοπική αυτοδιοίκηση αξιοποιεί όλες τις δυνατότητες που της προσδίδει η μικρή της σχετικά κλίμακα σε σχέση με το κράτος. Μπορεί να εκπροσωπήσει τις φυσικές κοινότητες, είναι προσβάσιμη στους πολίτες, ενισχύει τις τοπικές ταυτότητες, προσφέρει πρακτική εκπαίδευση στην πολιτική, εξασφαλίζει μια πηγή στελέχωσης των υψηλότερων αξιωμάτων, λειτουργεί ως πρώτο κλιμάκιο κινητοποίησης των πολιτών και διανέμει οικονομικά μέσα με βάση τις ειδικές ανάγκες της τοπικής κοινωνίας. Ωστόσο, η τοπική αυτοδιοίκηση χαρακτηρίζεται και από ορισμένες βασικές αδυναμίες, όπως το γεγονός ότι οι θεσμοί της συχνά δεν έχουν το μέγεθος που θα τους επέτρεπε να παρέχουν αποτελεσματικές υπηρεσίες, στερούνται οικονομικής αυτονομίας και εύκολα μπορούν να κυριαρχηθούν από παραδοσιακές ελίτ (Hague και Harrop, 2011).

Η ισορροπία μεταξύ εγγύτητας προς τον πολίτη και αποτελεσματικών υπηρεσιών, δεν ήταν εύκολη υπόθεση για τον θεσμό της τοπικής αυτοδιοίκησης. Στο δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα, οι τοπικές αρχές ενθαρρύνθηκαν να γίνουν πιο αποτελεσματικές και να επικεντρωθούν περισσότερο στον «πολίτη – πελάτη», με αποτέλεσμα να εξελιχθούν σε μεγαλύτερες μονάδες. Τον 21^ο αιώνα όμως το πρόβλημα της ενίσχυσης της συμμετοχής των πολιτών στα κοινά, έγινε αρκετά έντονο μετά την φθίνουσα πορεία συμμετοχής των ψηφοφόρων στις τοπικές εκλογές (Hague και Harrop, 2011).

Το καθεστώς που διέπει την τοπική αυτοδιοίκηση διαφέρει ανάλογα με τη χώρα. Δύο βασικές κατηγορίες χωρών, στις οποίες ο θεσμός της τοπικής αυτοδιοίκησης διαμορφώνεται διαφορετικά, είναι οι ευρωπαϊκές χώρες και οι χώρες του Νέου Κόσμου, δηλαδή κυρίως οι ΗΠΑ και η Αυστραλία. Στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, οι τοπικές αρχές οργανώνονται με βάση τις ιστορικές κοινότητες που προϋπήρχαν της ανάδειξης των ισχυρών εθνικών κυβερνήσεων. Ως εκ τούτου, τα

περισσότερα ευρωπαϊκά συντάγματα προβλέπουν τη λειτουργία κάποιας μορφής τοπικής αυτοδιοίκησης. Αντίθετα στο Νέο Κόσμο η τοπική αυτοδιοίκηση έχει πιο πραγματιστικό και πρακτικό χαρακτήρα. Οι φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης συγκροτήθηκαν κατά περίπτωση, με σκοπό να αντιμετωπίσουν συγκεκριμένα ζητήματα (Hague και Harrop, 2011).

Σημαντικές όμως διαφοροποιήσεις σχετικά με την μορφή και τον ρόλο της τοπικής αυτοδιοίκησης εμφανίζονται και μεταξύ Βόρειας και Νότιας Ευρώπης. Στις βόρειες χώρες, οι τοπικές αρχές ανέλαβαν εξαρχής την υλοποίηση των πολιτικών του εκτεταμένου κοινωνικού κράτους που δημιουργήθηκε μετά την λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Οι υπηρεσίες του κράτους πρόνοιας, τα επιδόματα ανεργίας και η εκπαίδευση, αν και χρηματοδοτούνται από την κεντρική διοίκηση, παρέχονται στους πολίτες σε τοπικό επίπεδο. Συνεπώς ο ρόλος των τοπικών αρχών είναι ιδιαίτερα σημαντικός για την λαϊκή αποδοχή της κυβέρνησης. Εν αντιθέσει, στη Νότια Ευρώπη, το κράτος πρόνοιας δεν είναι ανεπτυγμένο στον ίδιο βαθμό. Σε πολλές περιπτώσεις το υποκαθιστά η καθολική Εκκλησία, ενώ δημόσιες υπηρεσίες, όπως η εκπαίδευση, παραμένουν στον άμεσο έλεγχο της κεντρικής εξουσίας (Hague και Harrop, 2011).

Μια ακόμη σημαντική διαφοροποίηση προκύπτει και μεταξύ των χωρών, στις οποίες η τοπική αυτοδιοίκηση έχει γενική αρμοδιότητα, και των χωρών, στις οποίες αυτό δεν ισχύει. Η γενική αρμοδιότητα, είναι η εξουσία μιας τοπικής αρχής να αποφασίζει για οποιοδήποτε ζήτημα αφορά τη γεωγραφική περιοχή που καλύπτει. Σε χώρες όπου δεν ισχύει η αρχή αυτή, οι τοπικές αρχές είναι επιφορτισμένες αποκλειστικά με τα καθήκοντα που τους έχει εκχωρήσει κάποια υψηλότερη αρχή (Hague και Harrop, 2011).

Τέλος, η τοπική αυτοδιοίκηση έχει συνήθως περισσότερες εξουσίες και μεγαλύτερο κύρος στα ενιαία κράτη σε σχέση με τις ομοσπονδίες. Η ενιαία φύση των περισσότερων κρατών της Ευρώπης επιτρέπει τον σχηματισμό άμεσων δεσμών ανάμεσα στις ισχυρές τοπικές αυτοδιοικήσεις και την κεντρική εξουσία. Αντίθετα ακόμα και στη σημερινή εποχή της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης, οι τοπικές αρχές στα ομοσπονδιακά κράτη είναι συνήθως κατασκευές της κεντρικής κυβέρνησης, που προάγουν την ποικιλομορφία, αλλά υπονομεύουν την συνοχή (Hague και Harrop, 2011).

Σε ότι αφορά τα διάφορα συστήματα δομής της τοπικής αυτοδιοίκησης, στην πράξη υπάρχουν τρεις γενικοί τρόποι οργάνωσης: το μοντέλο του συμβουλίου, το μοντέλο του «δημάρχου – συμβουλίου» και το μοντέλο του «συμβουλίου – μανάτζερ».

Το μοντέλο του συμβουλίου, το οποίο συνιστά την πρώτη και πιο παραδοσιακή μέθοδο οργάνωσης, συγκεντρώνει την εξουσία σε ένα αιρετό δημοτικό συμβούλιο, που έχει την τυπική ευθύνη για την εποπτεία του έργου του φορέα. Το συμβούλιο λειτουργεί συχνά μέσω ισχυρών επιτροπών, οι οποίες ασχολούνται με τις επιμέρους υπηρεσίες. Σε μια μικρή παραλλαγή, οι σύμβουλοι και ο δήμαρχος συγκροτούν από κοινού την εκτελεστική εξουσία του δήμου. Και στις δύο περιπτώσεις, ο δήμαρχος διορίζεται είτε από το συμβούλιο, είτε από την κεντρική κυβέρνηση. Αν και τα πλεονεκτήματα αυτού του μοντέλου είναι σημαντικά, ο συλλογικός του χαρακτήρας αποδυναμώνει το στοιχείο της λογοδοσίας των δημοτικών αρχών στο εκλογικό σώμα. Ως εκ τούτου, το μοντέλο αυτό δέχθηκε την μεγαλύτερη κριτική και υπέστη τις σημαντικότερες μεταρρυθμίσεις. Το μοντέλο «δημάρχου – συμβουλίου», το οποίο αποτελεί την δεύτερη μέθοδο οργάνωσης, έρχεται να καλύψει πολλά από τα μειονεκτήματα του προηγούμενου μοντέλου. Βασίζεται στην διάκριση των εξουσιών ανάμεσα σε ένα δήμαρχο που εκλέγεται απευθείας από το λαό και έχει το ρόλο του επικεφαλής της εκτελεστικής εξουσίας, και σε ένα εκλεγμένο δημοτικό συμβούλιο, που διαθέτει νομοθετικές εξουσίες και την εξουσία έγκρισης του προϋπολογισμού. Το μοντέλο αυτό έχει το πλεονέκτημα ότι επιτρέπει την εκπροσώπηση πολλών συμφερόντων. Αυτή η ιδιαίτερα πολιτικοποιημένη δομή χρησιμοποιείται κυρίως στις ΗΠΑ. Η Τρίτη δομή της τοπικής κυβέρνησης προέρχεται επίσης από τις ΗΠΑ. Πρόκειται για το μοντέλο του συμβουλίου – μάνατζερ. Σε αντίθεση με τη δομή του δημάρχου – συμβουλίου, αυτή η διευθέτηση επιδιώκει την αποπολιτικοποίηση και απλοποίηση της τοπικής αυτοδιοίκησης μέσω του διαχωρισμού της πολιτικής από τη διοίκηση. Αυτή η διάκριση επιτυγχάνεται με το διορισμό ενός επαγγελματία μάνατζερ, ο οποίος λειτουργεί υπό το αιρετό συμβούλιο και το δήμαρχο, και είναι επιφορτισμένος με την καθημερινή διαχείριση των εργασιών του φορέα. Αυτή η προσέγγιση αναδείχθηκε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα στις ΗΠΑ, στο πλαίσιο της προσπάθειας να καταπολεμηθεί η διαφθορά. Το μοντέλο δανείζεται πολλά στοιχεία από τον κόσμο των επιχειρήσεων, με τους ψηφοφόρους (μετόχους) να εκλέγουν συμβούλους (τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου) που επιβλέπουν το μάνατζερ (διευθύνοντα σύμβουλο) της πόλης, που είναι υπεύθυνος για την επίτευξη του μέγιστου αποτελέσματος στην παροχή των υπηρεσιών με το ελάχιστο κόστος. Ωστόσο, στην πράξη η διάκριση ανάμεσα στην πολιτική και τη διοίκηση επιτυγχάνεται δύσκολα (Hague και Harrop, 2011).

Σε ότι αφορά τις βασικές λειτουργίες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, σύμφωνα με την βιβλιογραφία, είναι δύο. Η πρώτη είναι να παρέχουν εκτεταμένες και σημαντικές

για τους δημότες τους τοπικές υπηρεσίες δημόσιου χαρακτήρα. Σε αυτές περιλαμβάνονται ο πολεοδομικός σχεδιασμός, η πρωτοβάθμια εκπαίδευση, οι οικίοι ευγηρίας, η αποκομιδή των απορριμμάτων και η ύδρευση. Η δεύτερη λειτουργία της τοπικής αυτοδιοίκησης, που είναι και πιο σημαντική σε ορισμένες χώρες, είναι να εφαρμόζει τις κοινωνικές πολιτικές που χαράσσονται σε εθνικό επίπεδο (Hague και Harrop, 2011).

1.1. Τοπική Αυτοδιοίκηση και δημοκρατία

Για τον Hill (1974), η τοπική αυτοδιοίκηση αποτελεί "αναπόσπαστο μέρος της δημοκρατίας" με διττό σκοπό: την προστασία και την προώθηση της δημοκρατίας, και την παροχή υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο. Αυτή η αντίληψη της αξίας της τοπικής αυτοδιοίκησης αποτελεί μέρος μιας θεωρητικής παράδοσης, που συνδέεται με συγγραφείς όπως ο John Stuart Mill και ο Alexis de Tocqueville, οι οποίοι κατανοούν τους αντιπροσωπευτικούς θεσμούς της κυβέρνησης - σε κεντρικό και τοπικό επίπεδο - που εκπληρώνουν τις τρεις βασικές αξίες της δημοκρατικής θεωρίας την ελευθερία, την ισότητα και την αδελφότητα. Άλλοι θεωρητικοί (Maass 1959, Dupre 1967) προσπάθησαν να κάνουν διάκριση στις αξίες, που συνδέονται με την κεντρική και τοπική κυβέρνηση με βάση τη διαφορετική συμβολή τους στους στόχους της δημοκρατίας. Ο Sharpe (1970) στο έργο του εντόπισε δύο βασικές αξίες. Αφενός την συμμετοχική αξία που απορρέει από τον ρόλο της τοπικής αυτοδιοίκησης ως παράγοντα διευκόλυνσης και διαμόρφωσης της τοπικής «φωνής», και αφετέρου την αξία του συντονισμού των υπηρεσιών, με την οποία η τοπική κυβέρνηση ενεργεί για να συμβιβάσει τα διαφορετικά κοινοτικά συμφέροντα μέσω των αποφάσεών της, ενεργώντας για λογαριασμό των καταναλωτών και των ομάδων συμφερόντων που κατέχουν επαγγελματική εξουσία.

Η τοπική αυτοδιοίκηση και η δημοκρατία αποτελούν αλληλένδετα φαινόμενα κοινωνικής οργάνωσης και πολιτικής συμπεριφοράς. Η τοπική αυτοδιοίκηση σε επίπεδο οργάνωσης, θεσμών και οργάνων διέπεται από τις δημοκρατικές αξίες, μέσω της συναίνεσης και της συμμετοχής της τοπικής κοινωνίας. Ταυτόχρονα όμως συμβάλλει στην εδραίωση του δημοκρατικού πολιτεύματος στην ευρύτερη λειτουργία του πολιτικού συστήματος. Σύμφωνα με τον Haberle (2010), η πολιτική σε τοπικό επίπεδο λειτουργεί ως ένα είδος «σχολείου» για την πολιτική σε κεντρικό επίπεδο.

Σύμφωνα με το αξίωμα του Tocqueville, σε μια χώρα και σε συγκεκριμένη ιστορική περίοδο, εφόσον συνυπάρχουν θεσμοί και διαδικασίες τοπικής δημοκρατίας ή αυτοδιοίκησης τοπικών κοινοτήτων, υποστηριζόμενοι από τους ίδιους τους κατοίκους, καθώς και δυνατότητα σύναψης ελεύθερων μορφών συνεργασίας σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο (κοινωνία πολιτών), τότε σε κεντρικό επίπεδο δεν δύνανται να εδραιωθούν αυταρχικοί ή δικτατορικοί θεσμοί διακυβέρνησης. Ακόμα και αν το κεντρικό επίπεδο διακυβέρνησης διέπεται από θεσμούς με δημοκρατικό έλλειμμα, εφόσον υπάρχουν δημοκρατικές διαδικασίες στην τοπική αυτοδιοίκηση και κοινωνική ελευθερία, είναι πιθανότερο να ευδοκιμήσουν οι θεσμοί της δημοκρατίας (Μακρυδημήτρης και Πραβίτα, 2012).

Η ελευθερία και η δημοκρατία ευδοκίμούν σε τοπικές κοινότητες εφόσον υφίστανται δημοκρατικές διαδικασίες και αυτοδιοίκηση. Η τοπική κοινότητα είναι πιο οικεία, προσβάσιμη και προσφιλής στους πολίτες από ότι το Κράτος, το οποίο κατέχει ευρύτερη συμβολική ισχύ (Beetham, 1996).

1.2. Τυπολογία Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Η κατηγοριοποίηση των τύπων τοπικής αυτοδιοίκησης, αν και έχει προσεγγιστεί από πλήθος μελετητών, είναι μια δύσκολη διαδικασία λόγω του πλήθους των παραγόντων, που επηρεάζουν τον θεσμό, αλλά και την ποικιλία των διαφοροποιήσεων του κατά τον σχεδιασμό και την εφαρμογή του, από χώρα σε χώρα και ανάλογα με τις πολιτικές συγκυρίες.

Οι τυπολογίες που αναφέρονται συχνότερα στην ακαδημαϊκή βιβλιογραφία είναι αυτές των Page και Goldsmith (1987), καθώς και των Hesse και Sharpe (1991).

Η έρευνα των Page και Goldsmith εστίασε στις σχέσεις μεταξύ κεντρικής και τοπικής κυβέρνησης, και κατέληξε στη διάκριση των συστημάτων της Νότιας και της Βόρειας Ευρώπης. Η ανάλυσή τους βασίστηκε σε τρεις διαστάσεις: την κατανομή αρμοδιοτήτων, την τοπική αυτονομία και την πρόσβαση των τοπικών κυβερνήσεων στην πολιτική της κεντρικής διοίκησης.

Οι Hesse και Sharpe (1991), διέκριναν τρία μοντέλα τοπικής αυτοδιοίκησης: το ναπολεόντειο μοντέλο της Νότιας Ευρώπης, το αγγλοσαξονικό μοντέλο και το μοντέλο της Μέσης και της Βόρειας Ευρώπης.

Το ναπολεόντειο μοντέλο βασίζεται στην συνταγματική κατοχύρωση της τοπικής αυτοδιοίκησης, στην ισχυρή κρατική εποπτεία, στη μερική αυτοτέλεια, στις περιορισμένες αρμοδιότητες και στην σημαντική επιρροή των αιρετών ηγετών στο πολιτικό σύστημα. Οι χώρες όπου εφαρμόζεται το ναπολεόντειο μοντέλο τοπικής αυτοδιοίκησης είναι η Γαλλία, το Βέλγιο, η Ισπανία, η Πορτογαλία και η Ελλάδα.

Το αγγλοσαξονικό μοντέλο βασίζεται στην σημαντική αυτοτέλεια και στον μεγάλο αριθμό αρμοδιοτήτων της τοπικής αυτοδιοίκησης, η οποία όμως δεν κατοχυρώνεται συνταγματικά. Παράλληλα η κρατική εποπτεία είναι περιορισμένη. Αυτό το μοντέλο εφαρμόζεται μόνο στο Ηνωμένο Βασίλειο και στην Ιρλανδία.

Τέλος, το μοντέλο της Μέσης και Βόρειας Ευρώπης ή σκανδιναβικό μοντέλο χαρακτηρίζεται από ισχυρή συνταγματική κατοχύρωση της τοπικής αυτοδιοίκησης, με σημαντικές τους αρμοδιότητες ιδίως ως προς τις κοινωνικές τους υπηρεσίες, σημαντικό βαθμό αυτοτέλειας και περιορισμένη κρατική εποπτεία.

Παρά τα πολλά χρόνια της ανάπτυξής τους και τις σημαντικές αλλαγές τόσο σε νομικά συστήματα, όσο και σε μοντέλα διαχείρισης σε πολλές χώρες, και οι δύο τυπολογίες συχνά αναφέρονται στη σύγχρονη βιβλιογραφία και αποτελούν τη βάση για περαιτέρω εμπειρική έρευνα. Μια πιο πρόσφατη τυπολογία από τον Loughlin (2003) προσδιορίζει τέσσερα μοντέλα:

- το μοντέλο Franco της Νότιας Ευρώπης.
- το αγγλοσαξονικό μοντέλο.
- το γερμανικό μοντέλο της Κεντρικής Ευρώπης (που στη συνέχεια ονομάστηκε το μοντέλο της Ρηνανίας).
- το σκανδιναβικό μοντέλο.

Εν κατακλείδι, η κατηγοριοποίηση των τύπων της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι μια δυναμική διαδικασία μελέτης καθώς η δημόσια διοίκηση εν γένει εξελίσσεται, και προσαρμόζεται συνεχώς στις νέες ανάγκες και τα νέα κοινωνικοπολιτικά δεδομένα.

1.3. Τοπική Αυτοδιοίκηση και αποτελεσματικότητα

Αποτελεσματικότητα και αποκέντρωση

Σύμφωνα με τους Minis και Rondinelli (1990) και Prud'homme (1995), υπάρχουν τρεις κύριοι τύποι αποκέντρωσης: η χωρική, η διοικητική και η αποκέντρωση της αγοράς. Η χωρική αποκέντρωση αναφέρεται στη διαδικασία διάχυσης του αστικού

πληθυσμού και δραστηριοτήτων, γεωγραφικά μακριά από μεγάλους αστικούς πυρήνες. Η αποκέντρωση της αγοράς αναφέρεται στη διαδικασία δημιουργίας συνθηκών όπου τα αγαθά και οι υπηρεσίες παρέχονται από μηχανισμούς της αγοράς και όχι από κυβερνητικές αποφάσεις. Τέλος, η διοικητική αποκέντρωση αναφέρεται στη μεταφορά της ευθύνης για το σχεδιασμό, τη διαχείριση, την άντληση και την κατανομή πόρων από την κεντρική κυβέρνηση και τις υπηρεσίες της σε μονάδες κυβερνητικών φορέων, δευτερεύουσες μονάδες ή κυβερνητικές βαθμίδες, ή ημιαυτόνομες δημόσιες αρχές (Rondinelli και Nellis, 1986).

Με έναυσμα τις κλασικές μελέτες των Tiebout (1956) και Oates (1972), η διεθνής βιβλιογραφία των δημόσιων οικονομικών φαίνεται ότι ανέπτυξε ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τα οφέλη της πολιτικής αποκέντρωσης, καθώς και για τον ανταγωνισμό μεταξύ των περιφερειακών ή τοπικών συστημάτων διακυβέρνησης και των κεντρικών συστημάτων διακυβέρνησης, στα οποία οι αποφάσεις για την κατανομή πόρων και τις δαπάνες πραγματοποιούνται από τις κεντρικές κυβερνήσεις (Cai και Treisman 2004).

Για κάποιους μελετητές, αυτό το ζήτημα αποτελεί ήδη ένα κλασικό πρόβλημα των δημόσιων οικονομικών και της οικονομίας, και τα κεντρικά ερωτήματα αφορούν τον τρόπο κατανομής των δημοσίων οικονομικών και τον τρόπο κατανομής των εξόδων τους (Besley and Coate 2003).

Από οικονομική άποψη, υποστηρίζεται ότι στα αποκεντρωμένα συστήματα διακυβέρνησης υπάρχει μεγαλύτερη δυνατότητα πρόβλεψης και παροχής υπηρεσιών που ανταποκρίνονται στις προτιμήσεις των εκλογικών περιφερειών, και κατά συνέπεια η παροχή υπηρεσιών είναι αποτελεσματικότερη (Klugman 1994, Rodriguez-Pose και Bwire 2004). Από πολιτική άποψη, υποστηρίζεται ότι τα αποκεντρωμένα συστήματα είναι προτιμότερα καθώς χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερη λογοδοσία, διαφάνεια και πολιτική συμμετοχή, παράγοντες οι οποίοι έχουν έμμεση θετική επίδραση στην αποτελεσματικότητα (Rodríguez-Pose and Bwire 2004, Putnam 1993).

Ως εκ τούτου, όπως υποδεικνύει ο Sewell (1996), το ζήτημα της αποκέντρωσης στηρίζεται βασικά σε λόγους αποτελεσματικότητας και σε δύο αντικρουόμενες απόψεις. Κατά μία άποψη, οι κεντρικές κυβερνήσεις είναι πιο αποτελεσματικές στην παροχή υπηρεσιών (Prud'homme, 1994), και κατά την άποψη των υποστηρικτών του νέο ρεζιοναλισμού (Keating, 1998) μια θετική σχέση μεταξύ αποτελεσματικότητας και αποκέντρωσης. Τα οφέλη που αποδίδονται στην αποκέντρωση αφορούν πρωτίστως την

αυξημένη ανταπόκριση των κυβερνήσεων στις τοπικές ανάγκες μέσω της «προσαρμογής των επιπέδων κατανάλωσης στις προτιμήσεις μικρότερων και πιο ομοιογενών ομάδων (Wallisand Oates, 1988). Σύμφωνα με τον Tiebout (1956) και τον Oates (1972), μεταξύ άλλων, τα αποκεντρωμένα συστήματα είναι καλύτερα να αντιμετωπίσουν τις διαφορές στις προτιμήσεις για δημόσια αγαθά και υπηρεσίες και ως εκ τούτου, η αποκέντρωση δικαιολογείται από την άποψη της οικονομικής απόδοσης. Συνεπώς το πιο ισχυρό επιχείρημα υπέρ της αποκέντρωσης είναι ότι μπορεί να ταιριάζει καλύτερα στις προτιμήσεις των πολιτών για τα δημόσια αγαθά. Από την άλλη πλευρά, οι αντίπαλοι της αποκέντρωσης, όπως οι Crook και Sverrisson (2001) και Smith (1985), υποστηρίζουν ότι η εξουσία πρέπει να παραμείνει στα χέρια των κεντρικών κυβερνήσεων, δεδομένου ότι η έλλειψη ανθρώπινων, οικονομικών και τεχνικών πόρων από τις τοπικές αρχές θα τους αποτρέψει από την παροχή κατάλληλων δημόσιων υπηρεσιών σε ένα αποκεντρωμένο σενάριο (Faguet 2004). Ειδικότερα, η ενισχυμένη αποκέντρωση μπορεί να οδηγήσει σε υψηλότερο διοικητικό κόστος, το οποίο οφείλεται στις δυσκολίες εκμετάλλευσης οικονομιών κλίμακας στις τοπικές κυβερνήσεις. Το θέμα αφορά τόσο τις αναπτυσσόμενες όσο και τις ανεπτυγμένες οικονομίες (Oates 1993, 1999, Inman και Rubinfeld 1997).

Αποτελεσματικότητα και χωρικές συνενώσεις

Το ζήτημα των ορίων της τοπικής αυτοδιοίκησης και του κατάλληλου μεγέθους των δήμων είναι μια συνεχής συζήτηση μεταξύ των ερευνητών και των επαγγελματιών της τοπικής αυτοδιοίκησης. Ήταν ένα σημαντικό ζήτημα σε πολλές χώρες του ΟΟΣΑ στο πλαίσιο της επέκτασης των συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας και δημόσιων υπηρεσιών στη δεκαετία του 1960 και στις αρχές της δεκαετίας του '70 και έγινε και πάλι σημαντική από τις αρχές της δεκαετίας του '90. Πλήθος μελετών έχει ασχοληθεί με το ζήτημα της χωρικής συνένωσης οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, ερευνώντας το ιδανικό χωρικό μέγεθος και αναλύοντας τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των συνενώσεων (Laamanen, 2003).

Σε ότι αφορά την δημοκρατία, οι υποστηρικτές των χωρικών συνενώσεων της τοπικής αυτοδιοίκησης, υποστηρίζουν ότι υπάρχει καλύτερη εκπροσώπηση των διαφόρων μειονοτικών ομάδων, και καλύτερη πρόσβαση στην τοπική διοίκηση. Από την άλλη μεριά, οι χωρικές συνενώσεις μπορεί να οδηγήσουν σε παραβίαση της τοπικής αυτονομίας, ελλιπή λογοδοσία των πολιτικών, περισσότερη γραφειοκρατία, μειωμένη συμμετοχή και αδύναμο έλεγχο των πολιτικών αποφάσεων, μειωμένη

εκλογική συμμετοχή, και πιθανές συγκρούσεις μεταξύ των διαφόρων μερών της συγχώνευσης, λόγω διαφορετικών συμφερόντων (Nemecetal., 2016).

Σε ότι αφορά την αποτελεσματικότερη διοίκηση, οι χωρικές συνενώσεις οδηγούν σε οικονομίες κλίμακας παροχής δημόσιων υπηρεσιών, καλύτερη εξειδίκευση και επαγγελματική γραφειοκρατία, χαμηλότερο λειτουργικό κόστος, επαρκείς ανθρώπινοι, οικονομικοί και πολιτικοί πόροι, καλύτερη τεχνική υποδομή και δημιουργία πιο φιλόδοξων αναπτυξιακών έργων. Αντίθετα, οι πολέμοι των συνενώσεων υποστηρίζουν ότι αυξάνονται οι διοικητικές δαπάνες, αποδυναμώνεται ο συντονισμός της διοίκησης, διευρύνεται το χάσμα μεταξύ της εφαρμογής των δημόσιων πολιτικών και των προτιμήσεων των πολιτών, και αυξάνεται η διαφθορά (Nemecetal., 2016).

Τα γεωγραφικά όρια αποτελούν σημαντικό ζήτημα για την ανάπτυξη νέων προσεγγίσεων προς την τοπική και περιφερειακή διακυβέρνηση. Νέες προσεγγίσεις διακυβέρνησης μπορούν να παρακάμψουν, να μετατοπίσουν ή να «σπάσουν» τα σύνορα, να δημιουργήσουν νέες ταυτότητες και θεσμούς, και να καταστρέψουν τα παλιά. Από την άποψη της μεταμοντέρνας συζήτησης (Bergquist, 1993), η μεταβαλλόμενη έννοια των συνόρων αντικατοπτρίζει την αναδιάρθρωση των δομών εξουσίας. Κατά τη διάρκεια της παγκοσμιοποίησης, το κεφάλαιο και ο λαός διασχίζουν τα σύνορα και μειώνουν τη σημασία τους. Η έννοια των συνόρων αλλάζει - τα σύνορα εξαφανίζονται σε ορισμένα μέρη και εγκαθίστανται σε άλλα μέρη. Τα οικολογικά, οικονομικά και πολιτισμικά προβλήματα και οι λύσεις τους δεν ακολουθούν τα παραδοσιακά σύνορα.

Οι τοπικές κυβερνήσεις λειτουργούν σήμερα σε έναν παγκοσμιοποιημένο και ανταγωνιστικό κόσμο. Αυτό αναγκάζει τις τοπικές κυβερνήσεις να αναθεωρήσουν τα όρια σε σχέση με την απόδοση. Σε αυτή την επανεξέταση, οι αξίες της αποτελεσματικότητας της συγχώνευσης συχνά υπερβαίνουν τις δημοκρατικές αξίες.

Σύμφωνα με μια έρευνα, η κυρίαρχη άποψη για τις σχέσεις μεταξύ των ορίων της τοπικής αυτοδιοίκησης και των επιδόσεων μπορεί να συνοψιστεί ως εξής: Λόγω των αυξανόμενων καθηκόντων των δήμων και των αλλαγών στο περιβάλλον, η ικανότητα των τοπικών αρχών να φροντίζουν για τις βασικές τους λειτουργίες έχει επιδεινωθεί. Υπό αυτές τις συνθήκες, ως αποτελεσματική λύση θεωρούνται οι εδαφικές μεταρρυθμίσεις, οι οποίες ενδέχεται να αυξήσουν το μέγεθος των τοπικών αρχών. Με άλλα λόγια, υποστηρίζεται ότι το μέγεθος επηρεάζει την απόδοση και επικρατεί η

άποψη ότι το μεγάλο είναι όμορφο, όταν πρόκειται για τον «σκληρό πυρήνα της παραγωγής υπηρεσιών και της λειτουργίας περιφερειακής ανάπτυξης των δήμων». Σύμφωνα με τα παραπάνω, ο αυξανόμενος ρόλος των αξιών της οικονομίας και της αποτελεσματικότητας φαίνεται να απαιτεί μεγαλύτερους δήμους και δημοτικές συγχωνεύσεις. Η επιδίωξη της κοινωνικής δικαιοσύνης φαίνεται να απαιτεί αύξηση του μεγέθους της τοπικής αυτοδιοίκησης. Επιπλέον, η αυξανόμενη λογοδοσία των τοπικών αρχών για το κόστος των υπηρεσιών, η αυξανόμενη μετανάστευση, η ανάγκη ενίσχυσης της πολιτικής οικονομικής ανάπτυξης των τοπικών αρχών και η διεθνής ανταγωνιστικότητα των περιφερειών απαιτούν αύξηση του μεγέθους της τοπικής αυτοδιοίκησης. Από την άλλη πλευρά, οι αυξανόμενοι ρόλοι των αξιών που σχετίζονται με τη δημοκρατία και την τοπική κυριαρχία και την παραδοσιακή κοινότητα έχουν κάπως αντίθετες επιπτώσεις. Παράγοντες που σχετίζονται με την αντιπροσωπευτική και άμεση δημοκρατία, την ενεργό συμμετοχή των πολιτών και την επιρροή του πολίτη ειδικότερα, φαίνεται να καλλιεργούνται σε μικρές κοινότητες. Η χαμηλή προσέλευση στις τοπικές εκλογές είναι ένας σημαντικός παράγοντας που θα απαιτούσε μικρότερους δήμους (Laamanen,2003).

1.4. Τάσεις του θεσμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Η συνταγματική δομή των κρατών μελών δεν είναι πανομοιότυπη και τα εθνικά συστήματα διακυβέρνησης κυμαίνονται από ενιαία έως ομοσπονδιακά. Οι υποεθνικές αρχές έχουν διαφορετικά επίπεδα, καθεστώδες, δομές, εξουσίες και ευθύνες σε ολόκληρη την ΕΕ ή ακόμη και στο ίδιο κράτος μέλος, που ενδέχεται να ποικίλλουν από περιοχή σε περιοχή (Panara, 2015). Ακόμη και μέσα σε αυτές τις διαφορετικές δομές, υπήρξε μια τάση συγκεντρωτικής ενίσχυσης του κέντρου σε βάρος των περιφερειακών και τοπικών αρχών (Loughlin, 2004).

Σε αυτές τις διαφορετικές δομές, η έννοια της τοπικής κυβέρνησης περιλαμβάνει όλες τις αρχές που ανήκουν στην τοπική αυτοδιοίκηση, σημαίνοντας όλες τις υποπεριφερειακές εδαφικές αρχές που απολαμβάνουν κάποιο βαθμό αυτονομίας από την εθνική και περιφερειακή κυβέρνηση και εκλέγονται από τις τοπικές κοινότητες (Panara και Varney, 2013). Από την άποψη αυτή, οι δήμοι ή κοινότητες πρέπει να θεωρούνται ως κατασκευές σε τοπικό επίπεδο. Υπάρχει κατά κύριο λόγο σημαντική διαφορά μεταξύ των περιφερειακών και των τοπικών κυβερνήσεων: ενώ οι περιφερειακές κυβερνήσεις θα μπορούσαν να διαθέτουν νομοθετικές εξουσίες όπως το

εθνικό κοινοβούλιο, οι τοπικές κυβερνήσεις διαθέτουν τυπικά μόνο διοικητικές αρμοδιότητες, συμπεριλαμβανομένης της εξουσίας να κατέχουν υβριδικές μορφές νομοθεσίας όπως είναι οι κανονισμοί και τα διατάγματα (Panara, 2015).

Η ΕΕ δεν επεμβαίνει στην οικοδόμηση του υποεθνικού επιπέδου διακυβέρνησης των κρατών μελών, και σέβεται την κατανομή των εθνικών αρμοδιοτήτων σε υποεθνικό επίπεδο, όπως αυτό καθορίζεται από το εκάστοτε συνταγματικό πλαίσιο. Σύμφωνα με πάγια νομολογία, «όταν οι διατάξεις των Συνθηκών ή των κανονισμών παρέχουν αρμοδιότητες ή επιβάλλουν υποχρεώσεις στα κράτη μέλη για τους σκοπούς της εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ, το ζήτημα του τρόπου άσκησης των εν λόγω εξουσιών και της εκπλήρωσης αυτών των υποχρεώσεων μπορεί να ανατεθεί από τα κράτη μέλη σε συγκεκριμένους εθνικούς φορείς είναι αποκλειστικά θέμα του συνταγματικού συστήματος κάθε κράτους». Αυτή η νομολογία κωδικοποιήθηκε στην πρωτογενή νομοθεσία της ΕΕ με τη Συνθήκη της Λισαβόνας. Σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 4 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ), «η Ένωση σέβεται την ισότητα των κρατών μελών πριν από τις συνθήκες, καθώς και την εθνική τους ταυτότητα, εγγενή στις θεμελιώδεις δομές τους, πολιτικές και συνταγματικές, περιφερειακή και τοπική αυτοδιοίκηση». Συν τοις άλλοις, στο προοίμιο του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ αναφέρεται ότι «η Ένωση συμβάλλει στη διατήρηση και την ανάπτυξη αυτών των κοινών αξιών, σεβόμενη ταυτόχρονα την ποικιλομορφία των πολιτισμών και των παραδόσεων των λαών της Ευρώπης, καθώς και της εθνικής ταυτότητας των κρατών μελών και της οργάνωσης των δημόσιων αρχών τους σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο». Ως προς αυτό, η Ένωση σέβεται την τοπική / περιφερειακή αυτονομία, η οποία αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο της συνταγματικής ταυτότητας των κρατών μελών, όπως εξηγείται και στην επικύρωση του Ευρωπαϊκού Χάρτη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης του Συμβουλίου της Ευρώπης από όλα τα κράτη μέλη Κράτη μέλη (Panara, 2015).

Ωστόσο, θα πρέπει να αναφερθεί ότι υπάρχει γενική πεποίθηση στα νέα κράτη μέλη, ότι παρόλο που η ΕΕ δεν επιβάλλει κανένα πρότυπο περιφερειακής οργάνωσης στα υποψήφια κράτη, η Επιτροπή ευνοεί την αποκέντρωση και την εκδημοκρατισμένη περιφερειακή διακυβέρνηση, των οποίων οι περιφερειακές δομές εκλέγονται δημοκρατικά, είναι αυτοδιοικούμενες με ουσιαστική οικονομική και νομική αυτονομία και έχουν διοικητικές μονάδες που μπορούν να είναι εταίροι της Επιτροπής κατά τη διεξαγωγή της περιφερειακής πολιτικής της ΕΕ (Baun και Marek, 2006).

Συν τοις άλλοις, με αφορμή τη διαδικασία του περιφερειακού προγραμματισμού, η Ε.Ε. δεν σταματά να αναβαθμίζει διαχρονικά, στο έπακρο, το ρόλο της τοπικής αυτοδιοίκησης:

- Το άρθρο 1 του Χάρτη για τις Περιφέρειες που υιοθετήθηκε το 1988 από το Ευρωκοινοβούλιο προβαίνει στη διατύπωση ορισμού για το θεσμό των περιφερειών: για την Ε. Ένωση, περιφέρειες είναι όσες περιοχές σχηματίζουν μια γεωγραφική ενότητα ή «αποτελούν ένα οριοθετημένο σύμπλεγμα» και διαθέτουν πληθυσμό που «χαρακτηρίζεται από ορισμένα κοινά στοιχεία». Προβλέπει επίσης την ύπαρξη αιρετού συλλογικού οργάνου και ένα είδος «κυβέρνησης της περιφέρειας», με κανονιστικές και ελεγκτικές αρμοδιότητες. Στη συνέχεια, στο άρθρο 14 προβλέπεται ότι η περιφέρεια βρίσκεται ανάμεσα στο επίπεδο του κράτους και εκείνο του δήμου (Χλέπας, 1993).

- Το 1994, η Συνθήκη του Μάαστριχτ προέβλεψε, μεταξύ άλλων, την ενίσχυση της εκπροσώπησης και επιρροής των περιφερειακών και τοπικών αρχών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, με χαρακτηριστικό παράδειγμα το Συμβούλιο, όπου θεμελιώνεται το δικαίωμα της περιφέρειας ακόμη και να διευθύνει την εθνική αντιπροσωπεία του κράτους - μέλους, και ενδεχομένως να προεδρεύει του κορυφαίου αυτού πολιτικού οργάνου της Ένωσης (Χλέπας, 1993).

Η ΕΕ δεν διαθέτει εκτελεστικά παραρτήματα και όργανα στα κράτη μέλη για την εφαρμογή της ενωσιακής νομοθεσίας, αλλά εξαρτάται κυρίως από την δημόσια διοίκηση των κρατών μελών για την εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ. Οι τοπικές κυβερνήσεις ως άλλα επίπεδα της οικοδόμησης της ΕΕ υποχρεούνται, σύμφωνα με την αρχή του καθήκοντος συνεργασίας, να εφαρμόζουν το δίκαιο της ΕΕ και να εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το δίκαιο της ΕΕ. Ανάλογα με το συνταγματικό σύστημα κάθε κράτους μέλους, οι τοπικές κυβερνήσεις έχουν διαφορετικό βαθμό ευθύνης για την εφαρμογή του ενωσιακού δικαίου. Κάθε κράτος μέλος είναι επομένως ελεύθερο να διευθετήσει τις εγχώριες αρμοδιότητές του και να αναθέσει σε ορισμένες από τις εν λόγω αρχές στις εθνικές τους αρχές τον τρόπο με τον οποίο εξετάζει και εφαρμόζει τις οδηγίες μέσω μέτρων που λαμβάνουν οι περιφερειακές ή τοπικές αρχές. Εντούτοις, οι τοπικές κυβερνήσεις ενδέχεται να εφαρμόζουν μέτρα που έχουν ληφθεί από τις κεντρικές ή περιφερειακές κυβερνήσεις για τη μεταφορά οδηγιών στο πλαίσιο της εσωτερικής οριοθέτησης των εξουσιών (Karayığit, 2016).

Η ΕΕ έχει μεγάλο αντίκτυπο στους δήμους όταν ασκούν δημόσια εξουσία, ιδίως στο πλαίσιο των εποπτικών καθηκόντων τους, δεδομένου ότι οι δήμοι υποχρεούνται να παρέχουν εκθέσεις βάσει της νομοθεσίας της ΕΕ και εναρμονισμένα πρότυπα κατά την επιθεώρηση σε τομείς όπως η προστασία του περιβάλλοντος, κ.α. (Persson, 2013).

Εξακολουθούν να υπάρχουν συζητήσεις σχετικά με το κατά πόσο ο εξευρωπαϊσμός ενισχύει τις υποεθνικές αρχές, προκαλώντας την απώλεια ελέγχου των κεντρικών κυβερνήσεων ή τους αποδυναμώνει με την περιφερειακή αυτονομία τους υπονομεύοντας τις νομικές και συνταγματικές ρυθμίσεις ή δεν έχει ουσιαστικές συνέπειες και δεν κάνει καμία διαφορά διατηρώντας τις κεντρικές κυβερνήσεις ως πυλωρούς που κατά συνέπεια αποκλείουν την ανεξαρτησία των υποεθνικών κυβερνήσεων (Risseetal. 2001, Fleurke και Willemse 2007). Είναι προφανές ότι η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση έχει σημαντικές επιπτώσεις στις υποεθνικές κυβερνήσεις. Ωστόσο, η έκταση της επιρροής εξαρτάται από διαφορετικούς παράγοντες. Πρέπει να αναλυθεί στην ιδιαιτερότητα κάθε υποεθνικής κυβέρνησης, διότι μπορεί να διαφέρει από το ένα κράτος μέλος στο άλλο και ακόμη και από μια περιοχή του εν λόγω κράτους μέλους στην άλλη. Η επιρροή της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης συμβαίνει εντός και / ή χωρίς το πλαίσιο των κρατών μελών (δηλαδή μέσω των αμφίδρομων ενδοκρατικών και εξωκρατικών καναλιών). Ειδικότερα, οι ενδοκοινοτικοί / εξω-κρατικοί διάυλοι που χρησιμοποιούν οι υποεθνικές αρχές για τη συμμετοχή τους στη διαδικασία λήψης αποφάσεων της ΕΕ αντανακλούν το αποτέλεσμα του τρόπου με τον οποίο η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση επηρεάζει αυτές τις υποεθνικές αρχές (Hague και Harrop, 2011).

Εν κατακλείδι, η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση έχει επιπτώσεις στις υποεθνικές αρχές εντός και εκτός πλαισίου των κρατών μελών. Η επίδραση, όμως αυτή διαφέρει σε κάθε κράτος μέλος ανάλογα με τους διαφορετικούς κοινωνικοοικονομικούς, πολιτικούς, εδαφικούς και διαχειριστικούς παράγοντες όπως το συνταγματικό και πολιτικό σύστημα κάθε κράτους μέλους, τη διοικητική δομή του κράτους μέλους, την εσωτερική κατανομή αρμοδιοτήτων, το πεδίο αρμοδιοτήτων της τοπικής αυτοδιοίκησης στο εν λόγω κράτος μέλος, την αυτονομία της τοπικής αυτοδιοίκησης, την πολιτική και διοικητική κουλτούρα, τον πληθυσμό, την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη και την γεωγραφική του θέση.

2. Ο θεσμός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα

Το σύστημα της περιφερειακής, δηλαδή της μη κεντρικής, διοίκησης του κράτους, οργανώνεται στην Ελλάδα με βάση τις δομές της αποκεντρωμένης διοίκησης αφενός και αυτές της τοπικής αυτοδιοίκησης αφετέρου. Η διοικητική αποκέντρωση και η τοπική αυτοδιοίκηση αποτελούν εκφάνσεις του γενικότερου φαινομένου της αποκέντρωσης της κρατικής εξουσίας και ειδικότερα της δημόσιας διοίκησης. Η διαφορά τους έγκειται κυρίως στο γεγονός ότι με τις δομές της διοικητικής αποκέντρωσης επιδιώκεται η παροχή των κρατικών υπηρεσιών σε περιφερειακό επίπεδο με τρόπο κατά το δυνατόν ομοιόμορφο, ενώ με την τοπική αυτοδιοίκηση προάγεται η αρχή της διοίκησης των τοπικών υποθέσεων και της εξυπηρέτησης του τοπικού δημοσίου συμφέροντος από αιρετά όργανα και αρχές που αναδεικνύονται στις τοπικές κοινωνίες και λογοδοτούν πολιτικά σε αυτές.

Η διοίκηση του κράτους οφείλει να οργανώνεται κατά το αποκεντρωτικό σύστημα, σύμφωνα με το 101§1 Σ. Η διοικητική διαίρεση της χώρας, με βάση την οποία οργανώνεται η αποκέντρωση της δημόσιας διοίκησης διαμορφώνεται σύμφωνα με τις γεωοικονομικές, κοινωνικές και συγκοινωνιακές συνθήκες (101§2 Σ). Προκειμένου για τις νησιωτικές περιοχές πρέπει να λαμβάνεται ιδιαίτερα υπόψη η δική τους κατάσταση, που ίσως χρήζει πρόσθετα μέτρα προστασίας και δικαιολογεί, πιθανώς, διαφορετικό σύστημα ή μεθοδολογία οργάνωσης τους από ότι οι λοιπές περιοχές της χώρας (101§4 Σ).

Το αποκεντρωτικό σύστημα στην οργάνωση της δημόσιας διοίκησης, αναφέρεται σε γενικές γραμμές, στη σύσταση οργάνων που ασκούν τις αποφασιστικές αρμοδιότητες τους όχι σε ολόκληρη της επικράτεια, όπως τα κεντρικά όργανα, αλλά σε ορισμένη εδαφική ζώνη, που προσδιορίζεται με τα παραπάνω κριτήρια και συνθήκες. Η αποκέντρωση ως γενική αρχή της διοικητικής οργάνωσης αποσκοπεί στη διευκόλυνση, την πιο άμεση και ταχεία εξυπηρέτηση των πολιτών κατά τις συναλλαγές τους με τις δημόσιες υπηρεσίες, ώστε να μην χρειάζεται να καταφεύγουν στα κεντρικά όργανα και τις αρχές για την διεκπεραίωση των υποθέσεών τους. Σύμφωνα με το (101§3 Σ), τα περιφερειακά όργανα του κράτους έχουν γενική αποφασιστική αρμοδιότητα για τις υποθέσεις της περιφέρειάς τους. Ενώ τα κεντρικά όργανα πρέπει να περιορίζονται σε επιτελικό έργο και ευθύνη έναντι των περιφερειακών δηλαδή στη

γενική κατεύθυνση, τον συντονισμό και τον έλεγχο νομιμότητας των πράξεων και της εν γένει δράσης της.

Η βασική διαφορά μεταξύ αποκέντρωσης και αυτοδιοίκησης έγκειται στο ότι στην περίπτωση της αποκέντρωσης, τα περιφερειακά όργανα ανήκουν στο νομικό πρόσωπο του κράτους και ασκούν αποφασιστικές αρμοδιότητες κρατικού χαρακτήρα σε τοπικό επίπεδο. Εξακολουθούν όμως να υπάγονται στον ιεραρχικό έλεγχο (έλεγχος νομιμότητας) από την κεντρική διοίκηση, επ' ονόματι της οποίας ενεργούν σε τοπικό επίπεδο. Στην περίπτωση της αυτοδιοίκησης πρόκειται για αυτοτελή και μάλιστα αιρετά όργανα με αρμοδιότητα την διοίκηση των τοπικών υποθέσεων υπό καθεστώς διοικητικής και οικονομικής αυτοτέλειας αλλά και υπό την εποπτεία του κράτους. Οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού αποτελούν ξεχωριστά ΝΠΔΔ και υπάγονται στον έλεγχο νομιμότητας και την εποπτεία από μέρους του κράτους, η οποία ασκείται από Αυτοτελή Υπηρεσία Εποπτείας, που εδρεύει στην έδρα κάθε μιας από τις επτά Αποκεντρωμένες Διοικήσεις του κράτους (Μακρυδημήτρης και Πραβίτα, 2012).

Αντίθετα, με ότι συμβαίνει στο σύστημα της αποκέντρωσης, στο πλαίσιο μιας άλλης, συναφούς έννοιας, δηλαδή της αυτοδιοίκησης, η διαχείριση των τοπικών υποθέσεων είναι, ανατεθειμένη σε χωριστά νομικά πρόσωπα που ασκούν το έργο αυτό με δικά τους όργανα (Μαθιουδάκης και Ανδρονόπουλος, 1974).

Επομένως, στην περίπτωση της αυτοδιοίκησης, υφίσταται σημαντικός βαθμός αυτονομίας της αντίστοιχης περιφερειακής χωρικής μονάδας, με τη διατύπωση και εφαρμογή ανεξάρτητης πολιτικής έκφρασης. Ιδιαίτερα η έκταση της εφαρμογής του συστήματος της τοπικής αυτοδιοίκησης αποτελεί διεθνώς, σημαντικό κριτήριο για το επίπεδο εκδημοκρατισμού μιας χώρας, αφού με τη διαδικασία αυτή, η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων γίνεται από όργανα αιρετά και μερικώς ανεξάρτητα, και όχι από περιφερειακές υπηρεσίες του κεντρικού κράτους, ενώ η συμμετοχική δυνατότητα των ίδιων των πολιτών εμφανίζεται ως ευρύτερη και αμεσότερη. Ως εκ τούτου, κατ' αντιπαράθεση, αφενός η διαδικασία της αποκέντρωσης επιδιώκει κυρίως τη διάχυση της κεντρικής κρατικής βούλησης, ενώ, αφετέρου, ο θεσμός της τοπικής αυτοδιοίκησης προάγει τη δημιουργία ξεχωριστής οντότητας για τις τοπικές κοινωνίες μέσα από την ενίσχυση του αυτοκαθορισμού τους, αναπτύσσοντας παράλληλα τα αισθήματα της συμμετοχής, συνεργασίας και συνευθύνης ανάμεσα στους ίδιους τους πολίτες (Βινιέρτου – Μποσινάκη και άλλοι, 2011).

Οι Αποκεντρωμένες Διοικήσεις της χώρας έχουν διοικητική και δημοσιονομική αυτοτέλεια. Αυτό συμβαίνει καθώς την οργάνωση και στελέχωση τους διέπει ειδικό νομικό καθεστώς διαφορετικό από αυτό της κεντρικής διοίκησης, και διαθέτουν δικά τους όργανα και διοικητικό προσωπικό που διακρίνεται από το προσωπικό της κεντρικής διοίκησης του κράτους. Αφετέρου δε, διότι στον Γενικό Κρατικό Προϋπολογισμό υπάρχει ξεχωριστή πρόβλεψη για τις δαπάνες λειτουργίας τους (δημοσιονομική αυτοτέλεια). Ορισμένα, δηλαδή, από τα έσοδα του κράτους διατίθενται αποκλειστικά για τους σκοπούς της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, υπό την δική της ευθύνη και αρμοδιότητα για την διαχείριση (Μακρυδημήτρης και Πραβίτα, 2012).

Στα πεδία δράσης των αποκεντρωμένων υπηρεσιών από των οποίων ασκούν αποφασιστική αρμοδιότητα περιλαμβάνονται υποθέσεις που λόγω της φύσης και του χαρακτήρα τους δεν μπορούν να μεταφερθούν στην τοπική αυτοδιοίκηση. Σε αυτή την κατηγορία ανήκουν ζητήματα χωροταξίας και πολεοδομίας, η δασική, η περιβαλλοντική και η μεταναστευτική πολιτική. Επίσης εντάσσονται όσες αρμοδιότητες οι κεντρικές υπηρεσίες κρίνουν κατά καιρούς ότι δεν είναι αναγκαίο να ασκούνται σε κεντρικό επίπεδο. Επί των αρμοδιοτήτων που είναι αρμόδια και υπεύθυνα τα περιφερειακά όργανα του κράτους, τα κεντρικά έχουν μόνο επιτελικού τύπου αρμοδιότητα. Πράγμα που σημαίνει ότι δεν πρέπει να υπεισέρχονται στο ειδικότερο περιεχόμενο της δράσης των αποκεντρωμένων περιφερειών. Δεν ασκούν παράλληλα τις ίδιες αρμοδιότητες στο περιφερειακό επίπεδο και δεν υποκαθιστούν αυτά τα όργανα στην άσκηση των δικών τους αρμοδιοτήτων (Μακρυδημήτρης και Πραβίτα, 2012).

Όσον αφορά την κατανομή αρμοδιοτήτων ανάμεσα στις κεντρικές και περιφερειακές υπηρεσίες του κράτους, επιτρέπεται η μεταφορά ειδικών αρμοδιοτήτων μόνο από τις κεντρικές προς τις περιφερειακές και όχι αντιστρόφως. Μπορεί επομένως να γίνει λόγος για ένα είδος «αποκεντρωτικού κεκτημένου» (Μακρυδημήτρης και Πραβίτα, 2012).

Το ζήτημα της κατανομής αρμοδιοτήτων μεταξύ κεντρικών και περιφερειακών οργάνων σχετίζεται με τις έννοιες της οικονομίας των επιπέδων διοίκησης και την αρχή της επικουρικότητας. Η αρχή της οικονομίας των επιπέδων διοίκησης συνδέεται άμεσα με την ενίσχυση της αποτελεσματικότητάς τους: όσο λιγότερα και ισχυρότερα τα επίπεδα διοίκησης, τόσο αποτελεσματικότερη και αποδοτικότερη καθίσταται η

λειτουργία τους. Η ενίσχυση και η ενδυνάμωση της αυτοδιοίκησης σε αρμοδιότητες, πόρους, μέσα και ανθρώπινο δυναμικό πρέπει να συντελείται στο χαμηλότερο δυνατό επίπεδο, δηλαδή όσο το δυνατό εγγύτερα στον πολίτη. Σύμφωνα με την αρχή της επικουρικής, προωθείται μια γενικότερη τάση διάχυσης της εξουσίας «προς τα κάτω», τίθεται ένα τεκμήριο αρμοδιότητας υπέρ της αποκεντρωμένης δράσης της κρατικής διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης και όχι υπέρ της κεντρικής, η οποία πρέπει να δρα επικουρικά. Η αρχή της επικουρικής στη δράση του κράτους συνιστά πλέον θεσμικό κεκτημένο του νομικού και πολιτικού πολιτισμού της ΕΕ και διέπει το νέο πανευρωπαϊκό μοντέλο της «πολυεπίπεδης διακυβέρνησης» (Hague και Harrop, 2011).

Στην Ελλάδα υφίσταται μια αναπτυξιακή ιδιομορφία που χαρακτηρίζεται από κεντροβαρή διάσταση και εμφανή ανισοροπία, εφόσον η πρωτεύουσα συγκεντρώνει το μεγαλύτερο συγκριτικά μερίδιο πληθυσμού και αναπτυξιακών δυνατοτήτων. Το χάσμα ανάμεσα στην υπεραναπτυγμένη πρωτεύουσα και την υπανάπτυξη των περιφερειών έχει καμφθεί, δεν έχει εντούτοις εντελώς γεφυρωθεί. Η οργάνωση των περιφερειακών υπηρεσιών του Κράτους, μέσω των θεσμών και διαδικασιών της αποκέντρωσης και της αυτοδιοίκησης, συνιστά κρίσιμο στοιχείο και συνθήκη της δημοκρατίας στο πεδίο της δημόσιας διοίκησης. Μέσω αυτών των υπηρεσιών εκπληρώνεται σε τελευταία ανάλυση η αποστολή του σύγχρονου κράτους. Εκεί εστιάζεται το σημείο επαφής του κράτους με τον πολίτη και την κοινωνία πολιτών. Σύμφωνα με το νέο υπόδειγμα «πολυεπίπεδης διακυβέρνησης», που υπερβαίνει την παραδοσιακή συγκεντρωτική λογική, οι κεντρικές υπηρεσίες του Κράτους έχουν επιτελικό ρόλο και αποστολή, ενώ η πλειονότητα των εκτελεστικών αρμοδιοτήτων ανατίθεται στις περιφερειακές μονάδες του κράτους (Μακρυδημήτρης και Πραβίτα, 2012).

Η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων ανήκει, κατά το άρθρο 102§1 Σ, στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού. Οι ΟΤΑ συνθέτουν διακριτή νομική προσωπικότητα από αυτή του κράτους, ενώ κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους και την εκτέλεση των λειτουργιών τους διαθέτουν διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια. Το σύστημα της τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα οργανώνεται σε δύο λειτουργικές βαθμίδες: τους δήμους και τις περιφέρειες. Μεταξύ των δύο βαθμίδων της τοπικής αυτοδιοίκησης, παρά την διαφορά των εδαφικών τους ορίων, δεν υφίσταται ιεραρχική σχέση, αλλά κατανομή διακριτών αρμοδιοτήτων.

Πριν το 2001, γινόταν ρητή αναφορά στο Σύνταγμα σε δήμους και κοινότητες. Πλέον απλά αναγνωρίζονται δύο βαθμίδες τοπικής αυτοδιοίκησης και ο νομοθέτης διαθέτει την ευχέρεια να προσδιορίσει ειδικότερα ποιες είναι αυτές.

Με τον Καλλικράτη, οι δήμοι περιορίστηκαν σε 325. Η διοικητική ισχύς των δήμων κρίνεται στη δυνατότητά τους να παρέχουν στην τοπική κοινωνία ένα φάσμα αναγκαίων υπηρεσιών με ίδια μέσα και πόρους στο πλαίσιο της νομιμότητας με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο. Διαφορετικά, η τοπική αυτοδιοίκηση πάσχει και η πολιτική ή κοινωνική νομιμοποίηση των αιρετών αρχών καθίσταται ελλειμματική. Οι πρωτοβάθμιοι ΟΤΑ είναι αρμόδιοι και υπεύθυνοι να αναπτύσσουν δραστηριότητες και πρωτοβουλίες για μια σειρά τομέων της δημόσιας πολιτικής σε τοπικό επίπεδο. Αυτοί είναι κυρίως οι τομείς της ανάπτυξης, της προστασίας του περιβάλλοντος, της ποιότητας ζωής και εύρυθμης λειτουργίας των πόλεων, της απασχόλησης, της κοινωνικής πρόνοιας και αλληλεγγύης, της παιδείας, του αθλητισμού, του πολιτισμού και της πολιτικής προστασίας. Οι δήμοι ασκούν σε τοπικό επίπεδο, και ορισμένες δραστηριότητες κρατικού χαρακτήρα, οι οποίες τους ανατίθενται για την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών.

Το τεκμήριο αρμοδιότητας υπέρ των ΟΤΑ δεν σημαίνει ότι η μεταφορά αρμοδιοτήτων μπορεί να γίνει μόνο από τα κεντρικά όργανα του κράτους προς τους ΟΤΑ. Αντιθέτως, ο νομοθέτης δεν εμποδίζεται να μεταβιβάσει σε κάποιο κεντρικό όργανο του κράτους μια αρμοδιότητα που άνηκε στον δήμο, αν κριθεί σε δεδομένη χρονική στιγμή ότι η τοπική υπόθεση, έπαψε να έχει τοπικό χαρακτήρα. Τα όρια μεταξύ τοπικών και γενικών υποθέσεων μπορούν να αποδειχθούν εξαιρετικά ρευστά (Μακρυδημήτρης και Πραβίτα, 2012).

Κάθε δήμος διοικείται από τον δήμαρχο, το δημοτικό συμβούλιο, την οικονομική επιτροπή, την επιτροπή ποιότητας ζωής και την εκτελεστική επιτροπή. Η διάρκεια της δημοτικής περιόδου ορίζεται στην πενταετία και η εκλογή των δημοτικών αρχών γίνεται την ίδια μέρα με τις Ευρωεκλογές. Σύμφωνα με το 102§2 Σ η ψηφοφορία είναι καθολική και μυστική, όχι όμως και απαραίτητα άμεση. Η αμεσότητα της ψήφου καθορίζεται από τον Ευρωπαϊκό Χάρτη Τοπικής Αυτονομίας.

Σύμφωνα με τον Ρουσσώ μόλις κάποιος πει για τις δημόσιες υποθέσεις «τι με νοιάζει εμένα», πρέπει αμέσως να σκεφτούμε ότι το κράτος έχει χαθεί. Η ενίσχυση της τοπικής δημοκρατίας και η κινητικότητα των δημοτών να συμμετέχουν στις τοπικές

υποθέσεις αποτελεί προτεραιότητα. Η λαϊκή συμμετοχή είναι ιδίως απαραίτητη για την έρευνα και την καταγραφή των αναγκών και δυνατοτήτων κάθε περιοχής, όπως επίσης για τον εντοπισμό των προβλημάτων και την προώθηση της επίλυσής τους. Σε τοπικό επίπεδο, οι διαδικασίες διαβούλευσης και συνεργασίας μεταξύ των πολιτών και λοιπών παραγόντων και φορέων συλλογικής δράσης είναι πιο εφικτές (Μακρυδημήτρης και Πραβίτα, 2012).

Η συνέλευση των κατοίκων, η τοπική Δημόσια Ακρόαση και Διαβούλευση, η Δημοτική Επιτροπή Διαβούλευσης και τα τοπικά δημοψηφίσματα είναι θεσμοί της Κοινωνίας των Πολιτών, οι οποίοι στέκονται απέναντι ή δίπλα στις τοπικές αρχές.

Οι ΟΤΑ σύμφωνα με το 102§2 Σ έχουν οικονομική αυτοτέλεια. Στο 102§5 Σ κατοχυρώνεται η αρχή της ισοδυναμίας ή ισορροπίας μεταξύ αρμοδιοτήτων και πόρων των ΟΤΑ, η οποία τελεί υπό την εγγύηση και την αρωγή του κράτους.

Οι δαπάνες όλων των δήμων, αλλά και των περιφερειών, υπάγονται στον έλεγχο του Ελεγκτή Νομιμότητας της Αυτοτελούς Υπηρεσίας Εποπτείας ΟΤΑ, αλλά και στον προληπτικό έλεγχο (νομιμότητας) του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Ο κατασταλτικός έλεγχος των δαπανών ΟΤΑ είναι ετήσιος, τακτικός και δειγματοληπτικός.

Εκτός από την οικονομική αυτοτέλεια των ΟΤΑ, το Σύνταγμα εγγυάται και την διοικητική τους αυτοτέλεια (102§2 Σ). Παράλληλα αναγνωρίζεται η αρμοδιότητα του κράτους να ασκεί διοικητική εποπτεία στους ΟΤΑ, η οποία όμως δεν πρέπει να εμποδίζει την πρωτοβουλία και την ελεύθερη δράση τους. Η ελεύθερη δράση τους έχει πρωτίστως διοικητικό χαρακτήρα.

Ως διοικητική εποπτεία χαρακτηρίζεται η δυνατότητα επέμβασης των οργάνων του κράτους στη λειτουργία άλλων δημόσιων νομικών προσώπων, με σκοπό την εξασφάλιση της συνοχής της έννομης τάξης, την παρακολούθηση της εκπλήρωσης της αποστολής που τους έχει ανατεθεί, τη συμμόρφωση στις ισχύοντες διατάξεις και την πρόληψη και αντιμετώπιση καταστάσεων που αντίκεινται στο δημόσιο συμφέρον. Διαφορετική είναι η έννοια του ιεραρχικού ελέγχου, που αναφέρεται σε και απορρέει από την ιεραρχική σχέση μεταξύ οργάνων εντός του ίδιου δημοσίου νομικού προσώπου και όχι μεταξύ διαφορετικών νομικών προσώπων (Μακρυδημήτρης και Πραβίτα, 2012).

Η εποπτεία των πράξεων των δημοτικών αρχών συνίσταται αποκλειστικά σε έλεγχο νομιμότητας, και ασκείται από την Αυτοτελή Υπηρεσία Εποπτείας ΟΤΑ, η

οποία βρίσκεται στην έδρα κάθε περιφέρειας και υπάγεται απευθείας στον Υπουργό Εσωτερικών και εποπτεύεται μόνο από αυτόν. Σε κάθε Αυτοτελή Υπηρεσία Εποπτείας ΟΤΑ προΐσταται ο Επόπτης ΟΤΑ, ο οποίος διορίζεται με τετραετή θητεία, η οποία μπορεί να ανανεώνεται (Μακρυδημήτρης και Πραβίτα, 2012).

2.1. Ιστορική πορεία του θεσμού

Η ιστορική αναδρομή της θεσμοθέτησης της τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα είναι πυκνή και εμπεριέχει πολλά κρίσιμα νομοθετήματα. Παρακάτω παρουσιάζονται μόνο μερικά από τα σημαντικότερα εξ αυτών.

Ο θεσμός της τοπικής αυτοδιοίκησης, ως έκφραση θεμελιώδους αρχής πολιτικής και διοικητικής οργάνωσης, υιοθετήθηκε και εφαρμόστηκε στην Ελλάδα από το 1833, καλύπτοντας αρχικά τις ανάγκες των ιδιαίτερων ιστορικοπολιτικών και κοινωνικών θεσμών εκείνης της περιόδου (Μακρυδημήτρης και Πραβίτα, 2012).

Ειδικότερα, οι δήμοι ως δημόσια νομικά πρόσωπα με τοπική αρμοδιότητα, συστάθηκαν με τον «Δημοτικό νόμο» της 27ης Δεκεμβρίου 1833, ο οποίος αποτελεί και τον πρώτο νόμο για την τοπική αυτοδιοίκηση μετά την ανεξαρτησία του ελληνικού κράτους, και αποτέλεσαν τότε τον μοναδικό βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης. Αργότερα με τον νόμο ΔΝΖ' του 1912, στο πλαίσιο του αστικού εκσυγχρονισμού του κράτους, συστάθηκαν οι κοινότητες, οι οποίες αποτέλεσαν την δεύτερη οργανωτική μονάδα τοπικής αυτοδιοίκησης και αύξησαν σημαντικά τον αριθμό των ΟΤΑ.

Με το νόμο ΔΝΖ' του 1912 δημιουργήθηκε στην Ελλάδα ένα σύστημα οργάνωσης της πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης, το οποίο βασίστηκε στην διαφοροποίηση μεταξύ δήμων και κοινοτήτων. Αρχικά, μάλιστα, γινόταν λόγος για «αστικούς», αφενός, και, αφετέρου, «αγροτικούς» δήμους, προτού ο νόμος υιοθετήσει, για λόγους ιδεολογικούς και σημειολογικούς, τον όρο κοινότητα (Χλέπας, 1999). Όπως είναι γνωστό, ως Δήμοι χαρακτηρίστηκαν απευθείας στον εν λόγω νόμο οι πόλεις που ήταν πρωτεύουσες νομών ή είχαν περισσότερους από 10.000 κατοίκους. Ο υπερβολικά μεγάλος, όμως, αριθμός κοινοτήτων αποτέλεσε το αδύναμο σημείο του νέου αυτού «δημοτικού συστήματος» της κυβέρνησης Βενιζέλου, που στόχευε στην εξυγίανση του κοινοβουλευτισμού μέσω του περιορισμού της επιρροής των τοπικών αρχόντων (Μακρυδημήτρης και Πραβίτα, 2012).

Ακολούθησε, ο Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας του 1954, χωρίς να εισάγει καίριες μεταρρυθμίσεις στον νόμο του 1912 και χωρίς να θίξει το σημαντικό ζήτημα του κατακερματισμού της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Μετά την πτώση της δικτατορίας, επιχειρήθηκε μια σειρά μεταρρυθμίσεων στον άξονα του προδικτατορικού καθεστώτος. Η μεταδικτατορική κυβέρνηση που προέκυψε από τις εκλογές της 17ης Νοεμβρίου 1974 προώθησε με σπουδή την ψήφιση ορισμένων νόμων με εκλογικές, κυρίως, διατάξεις, ενόψει των πρώτων ελεύθερων δημοτικών και κοινοτικών εκλογών που έγιναν στις 30 Μαρτίου 1975, και ενώ στη Βουλή δεν είχαν ακόμη ολοκληρωθεί οι διαδικασίες για την ψήφιση του νέου Συντάγματος. Με τις εν λόγω νέες ρυθμίσεις καθιερώθηκε η άμεση πλέον εκλογή και του Προέδρου Κοινότητας, ενώ θεσπίστηκαν δύο διαφορετικά εκλογικά συστήματα: ένα για τις Κοινότητες, που είχαν πληθυσμό έως πέντε χιλιάδες κατοίκους και άλλο για όλους τους άλλους ΟΤΑ, που είχαν μεγαλύτερο πληθυσμό. Έτσι, στην πρώτη περίπτωση, ο συνδυασμός ο οποίος συγκέντρωνε τη σχετική πλειοψηφία ήταν και ο «επιτυχών» που καταλάμβανε τα δύο τρίτα των εδρών του κοινοτικού συμβουλίου, ενώ ο επόμενος, κατά σειρά, συνδυασμός αποκτούσε, ως «επιλαχών», το υπόλοιπο ένα τρίτο (οι επόμενοι συνδυασμοί αποκλείονταν). Στη δεύτερη περίπτωση, «επιτυχών συνδυασμός» ήταν εκείνος που ελάμβανε την απόλυτη πλειοψηφία των ψήφων. Εάν κανένας συνδυασμός δεν επιτύγχανε αυτό το αποτέλεσμα, τότε επαναλαμβάνονταν η ψηφοφορία την επόμενη Κυριακή, μεταξύ των δύο συνδυασμών που είχαν λάβει τις περισσότερες ψήφους. Ο πρώτος σε ψήφους, αυτή τη φορά, ήταν πλέον ο «επιτυχών» συνδυασμός στον οποίο θα ανήκαν τα δύο τρίτα των εδρών (Πάλλης, 2013).

Κατά τις αρχές της δεκαετίας του ογδόντα, έγιναν προσπάθειες για ενίσχυση του πολιτικού-συμμετοχικού στοιχείου κατά τη διαχείριση των τοπικών υποθέσεων. Έτσι, λίγο μετά την καθιέρωση της «λαϊκής συμμετοχής» στα Νομαρχιακά Συμβούλια, ένα νέο νομοθέτημα (ν.1270/1982) εισήγαγε στην Ελλάδα τον ιταλικής προέλευσης όρο «δημοτική αποκέντρωση» («Decentramento Comunale»). Την τελευταία προωθούσαν τα Συμβούλια των Διαμερισμάτων στις μεγάλες πόλεις, τα οποία είχαν καθιερωθεί, ως διοικητική υποδιαίρεση, ήδη με το άρθρο 110 του ν.1065/1980. Τα δημοτικά διαμερίσματα σχηματίζονταν, κατά το νόμο στους Δήμους Αθηναίων, Θεσσαλονίκης και Πειραιώς. Το δεκαπενταμελές Συμβούλιο Διαμερίσματος είχε γνωμοδοτικές αρμοδιότητες, εκλεγόταν ταυτόχρονα (και με το ίδιο ψηφοδέλτιο) με το Δημοτικό Συμβούλιο για θητεία τεσσάρων ετών και εξέλεγε τον Πρόεδρό του μεταξύ

των μελών του για διετή θητεία. Ο νόμος 1270/1982 καθιέρωσε και τα Συνοικιακά Συμβούλια στους υπόλοιπους ΟΤΑ. Σύμφωνα με το άρθρο 60 του ν.1270/1982, «Με σκοπό την προώθηση της λαϊκής συμμετοχής στις τοπικές υποθέσεις[...] κάθε δημοτικό ή κοινοτικό συμβούλιο με απόφασή του μπορεί να διαιρέσει την περιοχή του δήμου ή της κοινότητας σε συνοικίες και να συγκροτήσει αντίστοιχα συνοικιακά συμβούλια». Θεσμό δημοτικής αποκέντρωσης αποτέλεσαν και οι Πάρεδροι των συνοικισμών που είχαν απογραφεί ως αυτοτελείς και διέθεταν τουλάχιστον 75 κατοίκους. Σύμφωνα με το άρθρο 49 του ν.1270/1982 ο Πάρεδρος εκλέγονταν ταυτόχρονα με το δημοτικό συμβούλιο (και με το ίδιο ψηφοδέλτιο) για θητεία τεσσάρων ετών. Κατά το άρθρο 55 οι Πάρεδροι συμμετείχαν σε όλες τις συνεδριάσεις των δημοτικών και κοινοτικών συμβουλίων με δικαίωμα έκφρασης γνώμης, ενώ αποκτούσαν και δικαίωμα ψήφου σε ορισμένες περιπτώσεις που αφορούσαν τον συνοικισμό τους (κατάρτιση τεχνικού προγράμματος, σχέδιο πόλεως, κήρυξη απαλλοτριώσεως ακινήτου κ.ά.). Τέλος, αξίζει να σημειωθεί και το γεγονός ότι με το άρθρο 15 του ν.1270/1982 καθιερώθηκε ο θεσμός των Αντιδημάρχων, σε δήμους με πληθυσμό μεγαλύτερο από 10.000 κατοίκους (2-3 αντιδήμαρχοι, ανάλογα με τον πληθυσμό). Ως αντιδήμαρχοι ορίζονταν σύμβουλοι του επιτυχόντος συνδυασμού για διετή θητεία από τον δήμαρχο, ο οποίος τους μεταβίβαζε αρμοδιότητές του. Επρόκειτο για μια πρώτη προσπάθεια «αποσυμφόρησης» των δημαρχιακών καθηκόντων υπό τον έλεγχο του ίδιου του δημάρχου, ο οποίος επέλεγε τους αντιδημάρχους ελεύθερα κατά την κρίση του, ενώ προσδιόριζε με απόφασή του τον κύκλο των καθηκόντων τους (Πάλλης, 2013).

Σημαντικός κρίνεται και ο ν.1622/1986 «Τοπική αυτοδιοίκηση – Περιφερειακή Ανάπτυξη και δημοκρατικός προγραμματισμός», με τον οποίο θεσμοθετούνται οι νομαρχίες, ως β' βαθμός τοπικής αυτοδιοίκησης και οι νομάρχες διορίζονταν από το κράτος, ως εκφραστές της κεντρικής εξουσίας σε τοπικό επίπεδο ασκώντας έλεγχο στους Δήμους και τις Κοινότητες. Ουσιαστική μεταβολή στον χαρακτήρα της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης επήλθε με τον ν.2218/1994, ο οποίος καθιέρωσε ως β' βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης, την αιρετή Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και στην εκλογή του Νομάρχη από τους κατοίκους του Νομού (Λαδιάς, 2014).

Μέχρι το 1997, μια σειρά αιτιών καθιστούσαν την τοπική αυτοδιοίκηση διοικητικά και οικονομικά αδύναμη. Καταρχάς, ο μεγάλος αριθμός κοινοτήτων δυσχέραινε την κατανομή των πόρων. Παράλληλα, η ανεπαρκής υποδομή των δήμων και των κοινοτήτων αποτελούσε βασική αδυναμία απορρόφησης των κονδυλίων της

ΕΕ με συνέπεια την δυσκολία εκτέλεσης σημαντικών αναπτυξιακών έργων. Συν τοις άλλοις, ο κατακερματισμός της κρατικής χρηματοδότησης στον μεγάλο αριθμό των κοινοτήτων είχε ως αποτέλεσμα την ύπαρξη πολλών μικρών κοινοτήτων με οικονομικές αδυναμίες και ανυπαρξία οικονομικών κλίμακας (Παπαδουκάκης, 2005).

Οι παραπάνω λόγοι συνέβαλλαν στην προώθηση μιας σημαντικής μεταρρύθμισης. Ο ν. 2439/1997, ή όπως είναι ευρύτερα γνωστός Νόμος ή Σχέδιο «Καποδίστριας», εισήγαγε μια σειρά σημαντικών μεταρρυθμίσεων και μετέβαλλε ριζικά τον διοικητικό χάρτη της χώρας. Η ριζική αναμόρφωση του συστήματος οργάνωσης του α' βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης, επήλθε μέσω της κατάργησης των ως τότε υφιστάμενων δήμων και κοινοτήτων και την σύσταση νέων ΟΤΑ α' βαθμού, μετά από αναγκαστική συνένωση των προϋφισταμένων. Ειδικότερα, μετά την εφαρμογή του σχεδίου «Καποδίστριας», η χώρα απαρτιζόταν από 13 περιφέρειες, 51 νομούς και 1.033 δήμους και κοινότητες (900 δήμους και 133 κοινότητες). Ενώ παράλληλα καταργήθηκαν οι επαρχίες. Η συνένωση του μεγάλου αριθμού κοινοτήτων σε μεγαλύτερους δήμους είχε σαν σκοπό την βελτιστοποίηση και την πιο αποτελεσματική οργάνωση της δημόσιας διοίκησης στο επίπεδο της τοπικής αυτοδιοίκησης α' βαθμού (Μακρυδημήτρης και Πραβίτα, 2012).

Παρόλα αυτά, τα αποτελέσματα της εφαρμογής του Σχεδίου «Καποδίστριας» δεν ήταν τα αναμενόμενα. Ειδικότερα, σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του σχεδίου νόμου «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης», οι διαδοχικές προσπάθειες μεταφοράς αρμοδιοτήτων προς την αυτοδιοίκηση και τις περιφερειακές υπηρεσίες, με σημαντικές τομές, όπως η καθιέρωση της κρατικής περιφέρειας, της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης, η υλοποίηση των συνενώσεων, και η καθιέρωση των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων (ΚΑΠ), αναβάθμισαν την ισχύ της τοπικής αυτοδιοίκησης χωρίς, όμως, να την καταστήσουν τόσο ισχυρή και αποτελεσματική, όσο απαιτούν οι ανάγκες για εξυπηρέτηση του πολίτη, για την ανάπτυξη της χώρας και για την εναρμόνιση στο ευρωπαϊκό κεκτημένο. Συν τοις άλλοις, αν και το Σχέδιο «Καποδίστριας» συνέβαλλε καθοριστικά στην βελτίωση της τοπικής αυτοδιοίκησης δεν δημιούργησε, ωστόσο, σε όλη τη χώρα, αποτελεσματικούς δήμους με οικονομική αυτάρκεια και δυνατότητα άντλησης ιδίων πόρων, ούτε διοικητική ικανότητα με καλά οργανωμένες υπηρεσίες και ανθρώπινο δυναμικό, που να αξιοποιούν τις νέες δυνατότητες και νέες τεχνολογίες για την παροχή ποιοτικά αναβαθμισμένων υπηρεσιών.

2.2. Το Πρόγραμμα Καλλικράτης

Σε συνέχεια των παραπάνω, και μια δεκαετία περίπου αργότερα, ακολούθησε η μεταρρύθμιση του συστήματος τοπικής αυτοδιοίκησης με το σχέδιο Καλλικράτης. Ο ν.3852/2010, περιόρισε τον αριθμό των δήμων ακόμα περισσότερο, καταργήθηκαν οι νομαρχίες και η τοπική αυτοδιοίκηση β' βαθμού οργανώθηκε σε επίπεδο περιφέρειας, η οποία μέχρι τότε συνιστούσε μορφή διοικητικής αποκέντρωσης.

Το Πρόγραμμα Καλλικράτης είχε σαν στόχο την κατανομή των οικονομικών κονδυλίων βάσει πληθυσμιακών και γεωγραφικών κριτηρίων, την πάταξη της φοροδιαφυγής μέσω της σύνδεσης των πόρων των ΟΤΑ με το ΦΠΑ, την αποκατάσταση της διαφάνειας στη διαχείριση των κρατικών χρημάτων, την χρηματοδότηση των ΟΤΑ μέσω ΕΣΠΑ για τον εκσυγχρονισμό των λειτουργιών του, την δημιουργία διοικητικών υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση των πολιτών, την ενσωμάτωση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ) στην εκτέλεση των διοικητικών και υπηρεσιακών εργασιών (Χατζηαβραμίδου, 2018).

Το Πρόγραμμα «Καλλικράτης», με κύριο εφαρμοστικό του εργαλείο το ν. 3852/2010, αλλά και την πλειάδα ειδικότερων ρυθμίσεων που περιλαμβάνει, αποτελεί μια από τις σημαντικότερες διοικητικές μεταρρυθμίσεις που έλαβαν χώρα στην Ελλάδα κατά τα τελευταία χρόνια και σε κάθε περίπτωση ένα σταθμό για την ιστορία και την οργάνωση της ελληνικής Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Κατά τη μελέτη αυτού του πλέγματος ρυθμίσεων, πέρα από το πλήθος αλλαγών που αυτό εισάγει ως προς την Τοπική Αυτοδιοίκηση και την Αποκέντρωση, η Ζηγούρη και η Παπαδοπούλου (2010) εντόπισαν πέντε βασικά σημεία του Προγράμματος Καλλικράτης. Το πρώτο αφορά την ίδια τη φιλοσοφία στην οποία βασίστηκε το νέο μοντέλο διοικητικής αρχιτεκτονικής του Καλλικράτη, η οποία επικεντρώνει στην καταλυτική αναβάθμιση του ρόλου των ΟΤΑ, αφενός μέσω της ποσοτικής επαύξησης των αρμοδιοτήτων τους, αφετέρου –και κατά κύριο λόγο- μέσω της ποιοτικής επανατοποθέτησης της θέσης τους από το επίπεδο της απλής διαχείρισης τοπικών ζητημάτων σε αυτό της αυτόβουλης χάραξης αναπτυξιακής πολιτικής. Αυτή ακριβώς η μετατροπή των ΟΤΑ Α' και ιδίως Β' Βαθμού (Αιρετές Περιφέρειες) σε αναπτυξιακά εργαλεία πρώτης γραμμής και σε φορείς άσκησης ολοκληρωμένης τοπικής πολιτικής, είναι και το στοιχείο που διαχωρίζει τον Καλλικράτη από παλαιότερα εγχειρήματα αναδιοργάνωσης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης τα οποία εν πολλοίς κατέληγαν σε αποσπασματική μεταφορά συχνά ασύνδετων μεταξύ τους αρμοδιοτήτων.

Το δεύτερο βασικό γνώρισμα έγκειται ακριβώς στον ολοκληρωμένο, συνεχή, συμπυκνωμένο και πλήρη χαρακτήρα των νέων αυτών ρυθμίσεων. Ο ίδιος μάλιστα ο ν.3852/2010, από μόνος του θέσπισε με διατάξεις άμεσης και αυτοδύναμης εφαρμογής ολόκληρο τον κορμό των σκοπούμενων μεταρρυθμίσεων, αφήνοντας μόνο ειδικότερα και λεπτομερειακής φύσεως ζητήματα να καθοριστούν ή να τροποποιηθούν με μεταγενέστερες διατάξεις. Ειδικά αυτό το σημείο αποτελεί ένα επίτευγμα ιδίως όσον αφορά την ασφάλεια δικαίου, τη νομοθετική σαφήνεια, τη διαφάνεια και εν τέλει τη λειτουργικότητα του εγχειρήματος.

Εξάλλου, και σε σχέση με τα παραπάνω, παρά την πολυπλοκότητα και το εύρος των διοικητικών αναδιαρθρώσεων που επέφερε, αλλά και τις σημαντικές αντιδράσεις –όπως εξάλλου είναι αυτονόητο για μια μεταρρύθμιση τέτοιου βάθους και υφής- που συνάντησε, ο Καλλικράτης κατάφερε να εξέλθει όλων των σταδίων διαβούλευσης και επεξεργασίας, να πάρει σάρκα και οστά ως νομοθέτημα, αλλά και πρακτικά να εφαρμοστεί μέσα σε χρόνο-ρεκόρ για τα ελληνικά δεδομένα, κάτι που θα πρέπει να αναγνωριστεί ως δείγμα αποφασιστικότητας και αποτελεσματικότητας του νομοθέτη

Το τέταρτο βασικό σημείο της Νέας Αρχιτεκτονικής για την Αυτοδιοίκηση και την Αποκέντρωση, που δεν είναι άλλο από τη σύμπτωση της με τη δεινότερη οικονομική κρίση των τελευταίων δεκαετιών. Όντως, ο Καλλικράτης αποσκοπεί και στην εξοικονόμηση πόρων μέσω της ορθολογικής διαχείρισης και λειτουργικής αναδιοργάνωσης. Η εξοικονόμηση όμως αυτή δεν αποτελεί αυτοσκοπό αλλά το απότοκο της βελτίωσης της αποτελεσματικότητας της διοίκησης, στόχος ούτως ή άλλως θεμιτός σε οποιαδήποτε ευνομούμενη πολιτεία, ως συναρτώμενος άμεσα με την προστασία των οικονομικών θυσιών των φορολογούμενων πολιτών. Και πράγματι, η έναρξη εφαρμογής της διοικητικής αυτής μεταρρύθμισης φέρει τα σημάδια της σημερινής οικονομικής κατάστασης, υπό τη μορφή της υπό χρηματοδότησης των ΟΤΑ. Η σύνδεση όμως αυτού του δυσμενούς αποτελέσματος με τον Καλλικράτη είναι καταρχάς άδικη, αφού η υπό χρηματοδότηση αυτή αντιστρατεύεται σε τελική ανάλυση την ίδια την οργανωτική βάση της φιλοσοφίας του, που ανάγεται στην οικονομική αυτοτέλεια των ΟΤΑ ως προϋπόθεση της άσκησης ολοκληρωμένης τοπικής πολιτικής. Είναι όμως και επιφανειακή, αφού αδυνατεί να διαχωρίσει μεταξύ του συγκυριακού και γενικότερου φαινομένου της δημοσιονομικής λιτότητας και της μόνιμης θεσμικής αλλαγής που ο Καλλικράτης επιφέρει, η οποία δίνει έμφαση στην

κατοχύρωση του ρόλου των ΟΤΑ και εστιάζει στις τοπικές κοινωνίες, ως κύτταρα έκφρασης συλλογικών αιτημάτων και κατάστρωσης πολιτικής.

Και σε αυτό το σημείο, βρίσκεται το πέμπτο σημείο-κλειδί για την κατανόηση του μείζονος χαρακτήρα αυτής της μεταρρύθμισης, το οποίο συνάμα συνιστά τον ίδιο τον πυρήνα της. Το θεμέλιο της συλλογιστικής πίσω από το γράμμα του Καλλικράτη δεν είναι ούτε η εξοικονόμηση πόρων ούτε η βελτίωση της διοικητικής μηχανής, αλλά η πραγμάτωση ενός πρώτου βήματος για την αναστροφή της χρόνιας τάσης συγκέντρωσης αρμοδιοτήτων στο κεντρικό Κράτος, μια αναχρονιστική ελληνική ιδιομορφία, η οποία υφίσταται από το μοντέλο άλλων προηγμένων κρατών. Και ταυτόχρονα, ένα πρώτο βήμα για μια μακρά διαδικασία εδραίωσης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, όχι πλέον ως συμπλήρωμα της Κεντρικής Διοίκησης, αλλά ως αναπόσπαστο τμήμα ενός νέου μοντέλου διακυβέρνησης, το οποίο εκφράζει και μια νέα αντίληψη για τη σχέση πολίτη και διοίκησης. Γιατί το πραγματικό κέντρο βάρους του Καλλικράτη είναι ακριβώς η ενδυνάμωση του ρόλου των πολιτών ως προς τη διαχείριση των δημοσίων υποθέσεων. Μέσω της χειραφέτησης των ΟΤΑ, αυτό το οποίο τελικά επιτυγχάνεται είναι η ίδια η χειραφέτηση των πολιτών στα πλαίσια ενός αποτελεσματικότερου και δημοκρατικότερου κράτους εν ευρεία έννοια.

Το σχέδιο «Καλλικράτης» προώθησε την αποκέντρωση των αρμοδιοτήτων, την μετατόπιση της πολιτικής εξουσίας, την καθιέρωση ενός νέου συστήματος διακυβέρνησης με στόχο την επίτευξη της τοπικής ανάπτυξης και την καλύτερη δυνατή παροχή υπηρεσιών στους πολίτες. Είχε σαν στόχο, την μετατροπή των δήμων σε ισχυρές μονάδες τοπικής ανάπτυξης. Οι δήμοι με βάση τους ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους που μεταφέρονται από την καταργηθείσα νομαρχιακή αυτοδιοίκηση, αναλαμβάνουν πολλές νέες δικαιοδοσίες σε διάφορους τομείς, όπως στον τομέα του Περιβάλλοντος, της Ποιότητας Ζωής, της κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης, της γεωργικής ανάπτυξης, της κτηνοτροφίας και αλιείας κλπ. Η περιφερειακή αυτοδιοίκηση έλαβε όλες εκείνες τις αρμοδιότητες της καταργηθείσας νομαρχιακής αυτοδιοίκησης οι οποίες μπορεί να εφαρμοστούν πιο αποτελεσματικά σε περιφερειακή κλίμακα. Επιπλέον, ορισμένες από τις αρμοδιότητες που ανήκουν στην κεντρική περιοχή, εκτός από εκείνες που έχουν καθαρό κρατικό χαρακτήρα, παρέμειναν στην αποκεντρωμένη κεντρική διοίκηση.

Οι μεταρρυθμίσεις του σχεδίου Καλλικράτη περιλάμβαναν την αναγκαστική συνένωση της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης με τη δημιουργία δήμων και την

κατάργηση των κοινοτήτων. Οι δήμοι και οι κοινότητες που καταργήθηκαν αποτέλεσαν δημοτικές και τοπικές κοινότητες με πληθυσμιακά κριτήρια. Πιο συγκεκριμένα, οι δήμοι και κοινότητες με πληθυσμό άνω των 2.000 κατοίκων αποτέλεσαν δημοτικές κοινότητες και εξέλεξαν πρόεδρο δημοτικής κοινότητας και συμβούλιο δημοτικής κοινότητας.

Παράλληλα, οι πρώην περιφέρειες, που ήταν περιφερειακά όργανα του κράτους, μετατράπηκαν σε β' βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης. Οι 13 Περιφέρειες διοικούνται από αιρετούς περιφερειάρχες και περιφερειακό συμβούλιο. Ως περιφερειακά όργανα του κράτους θεσμοθετήθηκαν 7 Αποκεντρωμένες Διοικήσεις. Επίσης, για την άσκηση της διοικητικής εποπτείας των αποφάσεων των μονομελών και συλλογικών οργάνων της τοπικής αυτοδιοίκησης, καθιερώθηκε Αυτοτελής Υπηρεσία Ελέγχου.

Για την διαμεσολάβηση μεταξύ πολιτών και επιχειρήσεων με τα αιρετά όργανα της τοπικής αυτοδιοίκησης με στόχο την αποτελεσματικότερη επίλυση τυχόν προβλημάτων, δημιουργήθηκαν οι θεσμοί του Συμπαραστάτη του Δημότη και της επιχείρησης για την πρωτοβάθμια τοπική αυτοδιοίκηση και του Συμπαραστάτη της Περιφέρειας και της επιχείρησης για τον δεύτερο βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης. Παράλληλα, θεσμοθετήθηκαν νέα όργανα διοίκησης και για τους δύο βαθμούς τοπικής αυτοδιοίκησης όπως η οικονομική επιτροπή, η εκτελεστική επιτροπή και η επιτροπή ποιότητας ζωής.

Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του σχεδίου νόμου «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης», επιχειρείται η διοικητική, οικονομική, πολιτική αλλά και ηθική επαναθεμελίωση της αυτοδιοίκησης μέσω της επίτευξης δύο στόχων. Πρώτο στόχο αποτελεί η πολυεπίπεδη διακυβέρνηση, δηλαδή η ενθάρρυνση της συμμετοχής στην ευρωπαϊκή διαδικασία και δεύτερο στόχο αποτελεί η ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της κοινοτικής δράσης. Ως προς τον πρώτο στόχο, επιδιώκεται η αναβάθμιση του επιχειρησιακού δυναμικού των δήμων και των περιφερειών για την άσκηση ολοκληρωμένων αναπτυξιακών πολιτικών σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της κοινοτικής δράσης και την επίτευξη των στόχων της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής, προβλέφθηκε και για τους δύο βαθμούς αυτοδιοίκησης η δυνατότητα συμμετοχής σε ευρωπαϊκούς ομίλους εδαφικής συνεργασίας (ΕΟΕΣ), που συνεισφέρουν στην προώθηση νέων εταιρικών σχέσεων μεταξύ των δημόσιων αρχών με τους κοινωνικοοικονομικούς φορείς. Ως προς τον

δεύτερο στόχο, δηλαδή την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της κοινοτικής δράσης, προωθήθηκε η θεσμική αναγνώριση της συλλογικής λειτουργίας της αυτοδιοίκησης, με όργανα όπως η Εκτελεστική Επιτροπή, οι αντιδήμαρχοι και οι αντιπεριφερειάρχες με τοπική αρμοδιότητα, η Οικονομική Επιτροπή, η Επιτροπή Ποιότητας ζωής, με την εσωτερική αποκέντρωση στους νέους δήμους και με την θέσπιση του συμπαραστάτη του δημότη και της επιχείρησης. Με τον τρόπο αυτό ικανοποιούνται οι συστάσεις της Λευκής Βίβλου για την Ευρωπαϊκή Διακυβέρνηση ως προς την εφαρμογή στο εσωτερικό των κρατών μελών, αρχών και μηχανισμών διαβούλευσης, συντονισμού, συνεργασίας και αξιολόγησης. Απώτερος στόχος είναι η διάσπαση της συγκέντρωσης των αποφάσεων σε ένα επίπεδο εξουσίας και η ενίσχυση της συνυπευθυνότητας όλων των επιπέδων διοίκησης. Συν τοις άλλοις διασφαλίζεται η εγγύτερη προς τον πολίτη εφαρμογή των πολιτικών. Τέλος, επιδιώκεται η τόνωση της συμμετοχικής δημοκρατίας και της διαφάνειας μέσω της εφαρμογής μεθόδων ηλεκτρονικής διακυβέρνησης.

Σύμφωνα με το τότε Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (2012), οι 20 μεγάλες καινοτομίες του «Καλλικράτη», ήταν οι εξής:

1. Συνολική ετήσια εξοικονόμηση 1.185.000.000 ευρώ από τον περιορισμό λειτουργικών δαπανών και την ορθολογική αξιοποίηση υπαρχόντων πόρων. Επιπλέον εξοικονόμηση 75.000.000 ευρώ ανά εκλογική περίοδο λόγω της σύμπτωσης με τις ευρωεκλογές. Οι δραστικές συνενώσεις επηρεάζουν το σύνολο της δομής και λειτουργίας των ΟΤΑ οδηγώντας σε σημαντική εξοικονόμηση πόρων. Για παράδειγμα, ο αριθμός των δημοτικών συμβούλων από 16.150 που είναι σήμερα περιορίζεται στους μισούς περίπου. Επίσης οι 195 θέσεις Αντινομαρχών αντικαθίστανται από τις μισές Αντιπεριφερειάρχων και οι 1.496 νομαρχιακοί σύμβουλοι αντικαθίστανται από 703 περιφερειακούς συμβούλους. Συνολικά οι περισσότερες από 50.000 θέσεις πολιτικού προσωπικού μειώνονται σε 25.000 θέσεις. Μόνο από τη μείωση αυτών των θέσεων πραγματοποιείται εξοικονόμηση της τάξης του 60%.
2. Τα 6.000 ΝΠΔΔ και επιχειρήσεις των Δήμων που υπάρχουν σήμερα περιορίζονται σε λιγότερα από 2.000 (Άρθρα 194-204). Τα 60.000 περίπου μέλη των διοικήσεων των Διοικητικών Συμβουλίων των δημοτικών επιχειρήσεων των ΟΤΑ, μειώνονται κατά 40.000 σε 20.000 μέλη Διοικητικών Συμβουλίων δημοτικών επιχειρήσεων. Δημιουργείται ένα

πλαίσιο διαφανούς και ορθολογικής λειτουργίας των δημοτικών επιχειρήσεων και των ΝΠΔΔ αντίστοιχα.

3. Οι εκλογές πλέον γίνονται κάθε (5) χρόνια μαζί με τις ευρωεκλογές, (άρθρα 9 και 114). Δίνουμε περισσότερο ωφέλιμο χρόνο σε κάθε αυτοδιοικητική αρχή να εφαρμόσει τις πολιτικές της. Εκτός από τις προφανείς εξοικονομήσεις από την ταυτόχρονη διεξαγωγή των εκλογών, δημιουργούμε συνθήκες και για μεγαλύτερη συμμετοχή στις ευρωεκλογές.
4. Μεταφέρεται στην Περιφέρεια το σύνολο των αρμοδιοτήτων, που αφορούν τον αναπτυξιακό περιφερειακό προγραμματισμό. Στην αρμοδιότητα αυτή εντάσσεται, όχι μόνον η κατάρτιση και εκτέλεση των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, αλλά και η συμμετοχή στην όλη διαδικασία, κατάρτισης και εφαρμογής του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου αναφοράς (Ε.Σ.Π.Α.) για την προγραμματική περίοδο 2007-2013. (άρθρο 186Α). Οι αυτοδιοικούμενες Περιφέρειες γίνονται το θεσμικό όχημα της πράσινης ανάπτυξης.
5. Οι Δήμοι αποκτούν αρμοδιότητες που σχετίζονται με τοπικά ζητήματα όπως η έκδοση οικοδομικών αδειών, η κοινωνική πρόνοια και επαγγελματικές άδειες. Οι πολίτες εξυπηρετούνται άμεσα για ζητήματα που αφορούν την καθημερινότητά τους.
6. Οι Περιφέρειες αποκτούν ευρύτετες αρμοδιότητες που αποκεντρώνονται από υπουργεία όπως ο αναπτυξιακός σχεδιασμός, η Δημόσια Υγεία και η κατασκευή έργων.
7. Τίθενται προϋποθέσεις και διαδικασίες για τη λήψη δανείου από τους ΟΤΑ (άρθρο 264). Για να μην υπάρξουν στο μέλλον ξανά περιπτώσεις υπερδανεισμένων Δήμων καθιερώνουμε αυστηρά όρια και κριτήρια δανεισμού. Γιατί οι υπερβολικοί αυτοί δανεισμοί δεν έχουν αντίκτυπο μόνο στα χρέη κάθε δήμου, αλλά συνυπολογίζονται και στο δημόσιο χρέος της χώρας.
8. Ειδικό πρόγραμμα εξυγίανσης στο οποίο υπάγονται οι υπερχρεωμένοι Δήμοι (άρθρο 262). Στις περιπτώσεις που η εξυγίανση αφορά μόνο έναν από τους ΟΤΑ που συνενώνονται, το πρόγραμμα εφαρμόζεται για το συγκεκριμένο συνενούμενο υπερχρεωμένο δήμο που αποτελεί μέρος του νέου Καλλικρατικού Δήμου.

9. Οι δαπάνες όλων των δήμων και των περιφερειών, όλων των νομικών προσώπων και επιχειρήσεων τους υπάγονται στον προληπτικό έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου (άρθρο 275). Για να μην ξοδεύεται ούτε ένα ευρώ με αδιαφανείς διαδικασίες. Σήμερα 500 Δήμοι δεν υπάγονται στον προληπτικό έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Σήμερα καμία επιχείρηση ή ΝΠΔΔ δεν υπάγεται στον προληπτικό έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου.
10. Το Ελεγκτικό Συνέδριο πραγματοποιεί γενικευμένο προσυμβατικό έλεγχο νομιμότητας σε συμβάσεις άνω των 100.000 ευρώ την οποία συνάπτουν οι δήμοι, οι περιφέρειες και τα νομικά τους πρόσωπα καθώς και οι επιχειρήσεις τους (άρθρο 278). Σήμερα ο προσυμβατικός έλεγχος πραγματοποιείται μόνο για συμβάσεις άνω του 1.000.000 ευρώ και δεν αφορά ΝΠΔΔ και επιχειρήσεις της αυτοδιοίκησης.
11. Ο ελεγκτής νομιμότητας, που προΐσταται της Αυτοτελούς Υπηρεσίας Εποπτείας Ο.Τ.Α., είναι ανώτατος υπάλληλος με πενταετή θητεία. Η επιλογή του γίνεται από το Ειδικό Συμβούλιο Επιλογής Προϊσταμένων (ΕΙ.Σ.Ε.Π.) (άρθρο 216). Σήμερα τον έλεγχο νομιμότητας ασκεί ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας, μετακλητός υπάλληλος δηλαδή διορισμένος από την εκάστοτε κυβέρνηση.
12. Κάθε αρμοδιότητα, κάθε εξουσία πάει στο εγγύτερο δυνατό σημείο για τον πολίτη. Σε κάθε συνενούμενο δήμο παραμένει το σύνολο των υπηρεσιών ενώ προβλέπεται αντιδήμαρχος που θα μεριμνά για τις τοπικές υποθέσεις. Θεσμοθετούνται αντιδήμαρχοι και αντιπεριφερειάρχες με τοπική αρμοδιότητα (άρθρα 59 και 160 αντίστοιχα).
13. Συστήνονται παντού Τοπικές και Δημοτικές Κοινότητες που αντικαθιστούν τα σημερινά Τοπικά και Δημοτικά Διαμερίσματα (άρθρα 79,80-93). Γιατί η Κοινότητα, Δημοτική (πάνω από 2.000 κατοίκους) και Τοπική (κάτω από 2.000 κατοίκους), είναι το κύτταρο των νέων ισχυρών Δήμων που αναζωογονεί ο «Καλλικράτης». Επιπλέον ενισχύεται η ενδοδημοτική αποκέντρωση με την απόδοση ενισχυμένων αρμοδιοτήτων στις κοινότητες.
14. Οι νέοι μπορούν να εκλέγονται και να συμμετέχουν ενεργά στα κοινά από 18 ετών. Αίρεται το ελάχιστο του 21ου έτους για συμμετοχή στις εκλογές της τοπικής αυτοδιοίκησης (άρθρο 13). Στόχος να δώσουμε στους νέους από 18 ετών την ευκαιρία να διαμορφώσουν το μέλλον του τόπου τους.

15. Καθιερώνεται ο θεσμός του «Συμπαραστάτη του Δημότη και της Επιχείρησης» σε κάθε Δήμο και Περιφέρεια με αποστολή την έγκαιρη καταπολέμηση της κακοδιοίκησης, τη διασφάλιση της αμεροληψίας των αυτοδιοικητικών αρχών, την βελτίωση της εξυπηρέτησης των πολιτών και των επιχειρήσεων, καθώς και την αποσυμφόρηση αιρετών οργάνων του δήμου και της περιφέρειας από την συσσώρευση αιτημάτων και παραπόνων των πολιτών (άρθρο 77).
16. Στους Δήμους και τις Περιφέρειες συστήνεται Επιτροπή Διαβούλευσης. Η Επιτροπή Διαβούλευσης προσφέρει για πρώτη φορά τη δυνατότητα συγκροτημένης, θεσμοποιημένης και ανοικτής συμμετοχής και ανταλλαγής επιχειρημάτων με εκπροσώπους της τοπικής κοινωνίας (άρθρο 76).
17. Δημιουργούνται δίπλα στα σημερινά 1.000 ΚΕΠ άλλα 1.200 επιπλέον «Δημοτικά e-ΚΕΠ». Για την εξυπηρέτηση του πολίτη ενισχύεται και εκσυγχρονίζεται ο θεσμός των δημοτικών ΚΕΠ, με τη δημιουργία μικρών, αποτελεσματικών «Δημοτικών e – ΚΕΠ», σε κάθε γειτονιά ή χωριό ανάλογα με τις ανάγκες εξυπηρέτησης, με τα οποία παρέχονται διοικητικές υπηρεσίες όσο το δυνατόν εγγύτερα στο πολίτη.
18. Συστήνεται αρμόδια υπηρεσία υπεύθυνη για την παροχή διοικητικής βοήθειας σε άτομα που έχουν αντικειμενική αδυναμία προσπέλασης στους δήμους ή στα ΚΕΠ (άρθρο 98). Για όλους τους ανθρώπους που δεν έχουν τη δυνατότητα να μετακινηθούν ή να χρησιμοποιήσουν τα σύγχρονα δημοτικά e-ΚΕΠ.
19. Εισάγεται η έξυπνη «κάρτα του Δημότη», ξεκινά η υλοποίηση της «κάρτας του πολίτη». Για την άμεση ηλεκτρονική εξυπηρέτηση του πολίτη και έκδοση πιστοποιητικών αλλά και για συμμετοχή σε τοπικά δημοψηφίσματα.
20. Για κάθε όργανο των Δήμων, και όλων των Νομικών Προσώπων τους εισάγεται υποχρέωση ανάρτησης κάθε απόφασής τους στο διαδίκτυο, προκειμένου αυτή να είναι εκτελεστή (άρθρο 71). Πλήρης διαφάνεια σε όλες τις αποφάσεις, ίση πρόσβαση στην πληροφορία για όλους τους πολίτες. Για να γνωρίζει ο πολίτης πού πηγαίνει κάθε ευρώ από τη φορολόγησή του.

Εν κατακλείδι, το πρόγραμμα «Καλλικράτης» στόχευσε στην συγκρότηση «ισχυρών» πληθυσμιακά, χωρικά και οικονομικά δήμων, στους οποίους μεταβιβάστηκαν σημαντικές αρμοδιότητες από την κεντρική διοίκηση, για την

καλύτερη εξυπηρέτηση του πολίτη. Οι αιρετές περιφέρειες είναι υπεύθυνες για τον αναπτυξιακό σχεδιασμό, ενώ η αποκεντρωμένη κρατική διοίκηση ασκεί λειτουργίες επιτελικού χαρακτήρα.

2.3. Κριτική στο Πρόγραμμα Καλλικράτης

Μέσω του Προγράμματος Καλλικράτης, επιτεύχθηκαν πράγματι σημαντικές οργανωτικές και λειτουργικές οικονομίες κλίμακας. Παρόλα αυτά όμως, από τις παραπάνω σημαντικές καινοτομίες που εισήγαγε λίγες βρήκαν ουσιώδη εφαρμογή και είχαν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα. Οι δύο βασικοί λόγοι ήταν η οικονομική κρίση και ο αυστηρός δημοσιονομικός έλεγχος που είχε μεγάλες επιπτώσεις στην λειτουργία της τοπικής αυτοδιοίκησης, καθώς και η αρχικά βεβιασμένη διαδικασία σχεδιασμού και εφαρμογής της εν λόγω μεταρρύθμισης.

Τόσο η κατάρτιση όσο και η εφαρμογή του Σχεδίου Καλλικράτης συνέπεσε χρονικά με την ελληνική κρίση χρέους και τα αυστηρά μέτρα δημοσιονομικής λιτότητας. Ο ν. 3852/2010 καταρτίστηκε και ψηφίστηκε βιαστικά, με χρονικά περιορισμένη διαβούλευση και εν μέσω πιέσεων για δραστική περικοπή πόρων, χωρίς να υπάρχουν χρονικά περιθώρια για προσαρμογή. Παράλληλα, οι δήμοι χωρίς προηγούμενη εμπειρία και χωρίς τους απαιτούμενους πόρους απέκτησαν ουσιώδεις αρμοδιότητες στο πεδίο της κοινωνικής πολιτικής, σε μια περίοδο που λόγω της οικονομικής κρίσης οι ανάγκες των πολιτών σε κοινωνικές παροχές αυξήθηκαν δραστικά.

Το πολιτικό και διοικητικό προσωπικό των ΟΤΑ κλήθηκε να διαχειριστεί έναν τεράστιο όγκο νέων και σύνθετων δημοσιονομικών και διοικητικών αρμοδιοτήτων, χωρίς καμία πίστωση χρόνου ή κάποια σημαντική στήριξη από το Κεντρικό Κράτος. Προβλήματα δημιουργήθηκαν και από ελλείψεις προσωπικού σε ΟΤΑ, καθώς η κινητικότητα του ανθρωπίνου δυναμικού, που απαίτησε η διοικητική μεταρρύθμιση αποδυνάμωσε πολλούς δήμους και οι νέες ανάγκες δεν καλύφθηκαν με προσλήψεις, λόγω της οικονομικής κρίσης. Οι νέες αρμοδιότητες των ΟΤΑ δεν υποστηρίχθηκαν με προσλήψεις εξειδικευμένου ανθρωπίνου δυναμικού ούτε με επιμορφώσεις του υφιστάμενου, έτσι ώστε να είναι σε θέση κάθε Δήμος ή Περιφέρεια να ανταπεξέλθει αποτελεσματικά στις νέες αυτές αρμοδιότητες.

Στην αρχική φάση εφαρμογής του Προγράμματος Καλλικράτης διαπιστώθηκε μεγάλο πρόβλημα με επικαλύψεις αρμοδιοτήτων τόσο μεταξύ των ΟΤΑ α' και β' βαθμού, όσο και μεταξύ της Αποκεντρωμένης Διοίκησης και της αιρετής Περιφέρειας. Ωστόσο, όσο το Πρόγραμμα εξελισσόταν, τα προβλήματα περιορίστηκαν. Παράλληλα, η μεταβίβαση αρμοδιοτήτων στους δήμους δεν συνοδεύτηκε από αντίστοιχη λεπτομερή κοστολόγηση των νέων αρμοδιοτήτων και αντίστοιχη χρηματοδότηση. Αντιθέτως, η εφαρμογή του Προγράμματος συμπορεύτηκε με μείωση κονδυλίων λόγω της οικονομικής κρίσης (Γεωργάκης, 2016).

Σε ότι αφορά τους σημαντικούς για την διαδικασία ελέγχου των ΟΤΑ θεσμούς, δηλαδή των Αυτοτελών Υπηρεσιών Εποπτείας και του Ελεγκτή Νομιμότητας, αυτοί τέθηκαν σε λειτουργία με μεγάλη χρονική καθυστέρηση και ελλιπώς.

Συμπερασματικά, μπορεί να παρατηρηθεί ότι το Πρόγραμμα Καλλικράτης, παρά την αρχική προωθητική θεσμική του δύναμη, δεν κατάφερε να εφαρμοστεί πλήρως καθώς δεν συνέτρεξαν οι απαιτούμενες κυρίως οικονομικές προϋποθέσεις. Το Πρόγραμμα Καλλικράτης, διαδέχθηκε το Πρόγραμμα Κλεισθένης Ι με τον ν.4555/2018, το οποίο προωθεί μια σημαντική μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

3. Βιβλιογραφική ανασκόπηση

Από την αρχή της εφαρμογής του Προγράμματος Καλλικράτης, πραγματοποιήθηκαν διάφορες μελέτες σχετικά με την επίδρασή του στους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης. Παρακάτω παρουσιάζονται ορισμένες από αυτές, οι οποίες εμπεριείχαν δειγματοληπτική έρευνα και σχετίζονται με θέματα αποτελεσματικότητας.

Στο πλαίσιο έρευνας που πραγματοποιήθηκε το 2014 (Δρούτσα, 2014), στο Δήμο Παλλήνης, τα προβλήματα που εντοπίζονταν στις διευθύνσεις του δήμου βάσει του βαθμού σημαντικότητας ήταν τα εξής:

1. Ανεπαρκείς πόροι.
2. Ανεπαρκές θεσμικό πλαίσιο.
3. Εμπλοκή αιρετών.
4. Έλλειψη κατάλληλου προσωπικού.
5. Ανεπάρκεια οργάνωσης.

6. Ασάφειες ως προς τις αρμοδιότητες μετά τον Καλλικράτη.
7. Επικάλυψη αρμοδιοτήτων.

Την ίδια χρονιά (Φιωτάκη, 2015) διενεργήθηκε μια ακόμη έρευνα με αντικείμενο την οργάνωση δημόσιων υπηρεσιών πριν και μετά την εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτης. Στην έρευνα συμμετείχαν υπάλληλοι που εργάζονταν σε υπηρεσίες της Περιφέρειας Αττικής. Σύμφωνα με τα συμπεράσματα της έρευνας, το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων θεωρεί ότι μετά την εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτης:

- το προσωπικό είναι επαρκές.
- υπάρχουν οι απαιτούμενες ειδικότητες.
- υπάρχουν προβλήματα συνεργασίας μεταξύ των διευθύνσεων της περιφέρειας.
- υπάρχει προγραμματισμός για όλες τις διευθύνσεις.
- η οργάνωση της Περιφέρειας σε ότι αφορά την εξυπηρέτηση των πολιτών δεν είναι αυτή που θα έπρεπε και χρειάζονται κάποιες αλλαγές.

Το 2018 διεξήχθη (Χατζηαβραμίδου, 2018) μια έρευνα με σκοπό τα εξετασθεί αν επιτεύχθηκαν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα της εφαρμογής του Προγράμματος Καλλικράτης στους ΟΤΑ Α' βαθμού. Αν και το κύριο αντικείμενο της έρευνας σχετίζεται με το πλαίσιο της κοινωνικής πολιτικής στους δήμους, συνάγονται ενδιαφέροντα συμπεράσματα για το σύνολο της επίδρασης του Προγράμματος Καλλικράτης στην αποτελεσματικότητα της διοίκησης των δήμων. Το εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε ήταν ερωτηματολόγιο με 25 ερωτήσεις κλειστού τύπου και χρησιμοποιήθηκαν κυρίως κλίμακες Likert. Το ερωτηματολόγιο απευθυνόταν σε στελέχη (δημάρχους, δημοτικούς υπαλλήλους) φορέων της χώρας και απαντήθηκε από 88 δήμους. Παράλληλα διεξήχθησαν και μια σειρά συνεντεύξεων με ερωτήσεις ανοικτού τύπου με δημάρχους.

Σύμφωνα με τα συμπεράσματα της έρευνας, το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων θεωρεί ότι:

- η μετάβαση από τον Καποδίστρια στον Καλλικράτη επέφερε αναβάθμιση της διοικητικής λειτουργίας των ΟΤΑ.
- ο νέος ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης, προϋποθέτει την αναβάθμιση των δήμων.

- στην Τοπική αυτοδιοίκηση εντοπίζονται παθογένειες που δημιουργούν προβλήματα.
- οι μεταβιβαζόμενες αρμοδιότητες από την περιφέρεια στους Δήμους λειτούργησαν ομαλά.
- η Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορεί να λειτουργήσει καλύτερα κάνοντας χρήση των νέων τεχνολογιών καθώς και με τη συμμετοχική διαδικασία.
- η λειτουργία της τοπικής αυτοδιοίκησης εξασφαλίζει την αξιοπρεπή διαβίωση των πολιτών της τοπικής κοινωνίας.
- ο μετασχηματισμός της κοινωνικής πολιτικής με την αναδιάρθρωση των Δήμων επέφερε προβλήματα στους Δήμους, καθώς δεν ήταν κατάλληλα προετοιμασμένοι.

Σύμφωνα με άλλη έρευνα (Μαργαρίτη, 2018), η οποία διεξήχθη με ερωτηματολόγια σε πολίτες του Καλλικρατικού Δήμου Βόλου:

- οι δημότες αξιολογούν την υπηρεσία θετικότερα μετά την εφαρμογή του προγράμματος Καλλικράτης.
- οι δημότες έδειξαν να είναι «πολύ» ικανοποιημένοι και στην πλειοψηφία τους έδειξαν ότι υπάρχει σημαντική βελτίωση στις διοικητικές υπηρεσίες.
- Οι οικονομικές υπηρεσίες του δήμου αξιολογήθηκαν ως «πολύ» καλές με μικρές ή καθόλου διαφορές στον «Καλλικρατικό» από τον «Καποδιστριακό» δήμο.
- Η υπηρεσία της Τοπικής Οικονομικής Ανάπτυξης εμφάνισε βελτίωση.
- Η υπηρεσία Κοινωνικής Προστασίας (ΚΑΠΗ) και Δημόσιας Υγείας παρουσιάζει την ίδια εικόνα μετά την εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτης.
- Οι δημότες αξιολογώντας την υπηρεσία της πολεοδομίας δείχνουν στο σύνολο τους ικανοποιημένοι από την λειτουργία της υπηρεσίας μετά την εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτης.
- Οι υπηρεσίες Καθαριότητας και Ανακύκλωσης δεν απεικονίζουν ιδιαίτερες διαφοροποιήσεις.
- Η υπηρεσία Παιδείας Διά Βίου Μάθησης, Απασχόλησης και Πολιτισμού αξιολογείται σήμερα ως «πολύ καλή» χωρίς διαφοροποιήσεις.

Συμπερασματικά, ο Δήμος Βόλου υιοθέτησε τη νέα διοικητική μεταρρύθμιση ως φυσική και ενδεδειγμένη αναγκαιότητα και δημιούργησε το υπόβαθρο για να ανταποκριθεί στις εξελίξεις που ακολούθησαν. Παρόλα αυτά, αν και έγινε ένας από τους μεγαλύτερους δήμους της χώρας, δεν έγινε και ένας από τους πιο ισχυρούς.

Εν γένει, το Πρόγραμμα «Καλλικράτης» θεσμοθέτησε μια ουσιώδη διοικητική αναδιάρθρωση με σκοπό την αναδιοργάνωση και τον εκσυγχρονισμό της ελληνικής Δημόσιας Διοίκησης. Πρωταρχικός στόχος του Προγράμματος ήταν η βελτίωση των διοικητικών λειτουργιών της τοπικής αυτοδιοίκησης. Παρά τις σημαντικές μεταρρυθμιστικές του διατάξεις και καινοτομίες το Πρόγραμμα «Καλλικράτης» έτυχε ελλιπούς εφαρμογής και δεν εκπλήρωσε τις προϋποθέσεις εφαρμογής του, με κύριο αίτιο την οικονομική κρίση χρέους στην Ελλάδα την περίοδο 2010 – 2018.

Από τα παραπάνω προκύπτει η αναγκαιότητα μιας έρευνας με αντικείμενο την επίδραση των μεταρρυθμίσεων που εφαρμόστηκαν ή που προβλέφθηκαν στο Πρόγραμμα «Καλλικράτης» στην βελτίωση της αποτελεσματικότητας της διοίκησης των ΟΤΑ α' βαθμού. Τα αποτελέσματα μιας τέτοιας έρευνας, θα χρησιμοποιηθούν στην ανάλυση μιας ολιστικής πολιτικής για την τοπική αυτοδιοίκηση με κύριο άξονα την βελτίωση της αποτελεσματικότητας των διοικητικών λειτουργιών. Απώτερος στόχος είναι η βελτίωση της αποτελεσματικότητας στην δημόσια διοίκηση, τόσο σε κεντρικό επίπεδο όσο και σε περιφερειακό.

4. Μεθοδολογία της έρευνας

4.1. Σκοπός της προτεινόμενης έρευνας

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να μελετηθεί ο τρόπος με τον οποίο η διοικητική μεταρρύθμιση του Καλλικράτη έχει επιδράσει στην διοίκηση των δήμων. Οι δήμοι αποτελούν την σταθερά της έρευνας, ενώ μεταβλητές είναι η εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτης (ανεξάρτητη μεταβλητή) και η διοίκηση των δήμων (εξαρτημένη μεταβλητή).

4.2. Υπόθεση/ Ερευνητικά ερωτήματα

Η εναλλακτική υπόθεση της έρευνας είναι ότι η εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτης βελτίωσε την αποτελεσματικότητα της διοίκησης των δήμων.

Τα κύρια ερωτήματα που σαν σκοπό έχει να προσεγγίσει η εν λόγω διπλωματική εργασία είναι:

1. Η μετάβαση από τον Καποδίστρια στον Καλλικράτη βελτίωσε την διοικητική λειτουργία των δήμων;

2. Ποιες ήταν οι σημαντικότερες διοικητικές μεταρρυθμίσεις που επήλθαν κατά την εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτης;
3. Το νομικό πλαίσιο αρμοδιοτήτων μεταξύ των ΟΤΑ Α' βαθμού, των ΟΤΑ Β' βαθμού και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, ήταν ξεκάθαρο και επαρκές;
4. Οι δήμοι ανταπεξήλθαν αποτελεσματικά στις νέες τους αρμοδιότητες;
5. Η χρηματοδότηση του κράτους προς τους δήμους σε σχέση με τις νέες τους αρμοδιότητες ήταν ικανοποιητική;

4.3. Ερευνητικός σχεδιασμός

Η προτεινόμενη μελέτη αποτελεί μία μελέτη ποσοτικού και ποιοτικού τύπου. Θα μελετηθούν συσχετίσεις και θα πραγματοποιηθεί έλεγχος για τις σχέσεις των μεταβλητών. Ειδικότερα, πρόκειται να μελετηθεί η ανεξάρτητη μεταβλητή της εφαρμογής του προγράμματος Καλλικράτης στους ΟΤΑ Α' βαθμού, ώστε να υπολογιστεί η επίδρασή της στην εξαρτημένη μεταβλητή που είναι διοικητική λειτουργία των δήμων. Σταθερά της προτεινόμενης έρευνας αποτελούν οι δήμοι.

Πρόκειται για μια βασική έρευνα, καθώς διεξάγεται με μοναδικό στόχο την κατανόηση της συσχέτισης μεταξύ των δύο μεταβλητών, και συσχετική, καθώς επιδιώκει να καθορίσει την σχέση μεταξύ δύο μεταβλητών. Συν τοις άλλοις, είναι μια έρευνα με ερωτηματολόγια (surveys) και ημιδομημένες συνεντεύξεις.

4.4. Μελέτη Περίπτωσης

Για την έρευνα επί της εναλλακτικής υπόθεσης καθώς και για τις απαντήσεις των ερευνητικών ερωτημάτων θα μελετηθεί η περίπτωση του Δήμου Νότιας Κυνουρίας της Περιφέρειας Πελοποννήσου. Ο Δήμος Νότιας Κυνουρίας δημιουργήθηκε με την Διοικητική Μεταρρύθμιση "Καλλικράτης" το 2011 και προέκυψε από την συνένωση των Δήμων Λεωνιδίου και Τυρού καθώς και της Κοινότητας Κοσμά, που πλέον αποτελούν δημοτικές ενότητες αυτού. Βρίσκεται στο νοτιοανατολικό τμήμα της Αρκαδίας και καταλαμβάνει μέρος της ιστορικής περιοχής της Κυνουρίας καθώς και της άλλοτε ομώνυμης επαρχίας. Η έκταση του Δήμου είναι 583,16 τ. χλμ. και ο πληθυσμός του, σύμφωνα με την απογραφή του 2011, είναι 9.686 κάτοικοι. Έδρα του δήμου αποτελεί το Λεωνίδιο.

Ο Δήμος Νότιας Κυνουρίας είναι 85ος σε έκταση ανάμεσα στους 325 δήμους της Ελλάδας με πολύ μικρή πυκνότητα πληθυσμού (293ος στους 325 δήμους), και αποτελείται από πλήθος ορεινών και παραθαλάσσιων οικισμών. Ο δήμος έχει έντονη τουριστική δραστηριότητα και πολιτιστικές δράσεις. Αξίζει να σημειωθεί ότι η ιστοσελίδα του δήμου είναι πλήρως ενημερωμένη και επικαιροποιημένη. Από το 2017, λειτουργεί ηλεκτρονική πλατφόρμα επικοινωνίας, καταγραφής και παρακολούθησης αιτημάτων καθημερινότητας δημοτών και διάδρασης Δήμου - Δημότη "Nonoville", έτσι ώστε η διοικητική δομή του δήμου να ενσωματώνει την χρήση νέων τεχνολογιών.

4.5. Εργαλεία και δειγματοληπτική μονάδα

Η έρευνα θα έχει ποσοτική και ποιοτική προσέγγιση.

Σε ότι αφορά το ποσοτικό σκέλος, το εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε για τη συλλογή απαντήσεων ήταν ερωτηματολόγιο, το οποίο απαντήθηκε από 60 άτομα που είναι δημότες στον εν λόγω Δήμο. Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από 20 ερωτήσεις κλειστού τύπου, κοινές για όλους τους ερωτώμενους, και χρησιμοποιήθηκε κλίμακα Likert με πέντε τιμές απαντήσεων. Η χρήση των ερωτηματολογίων έχει ως στόχο να ποσοτικοποιήσει την ικανοποίηση ή μη των πολιτών από τις διοικητικές μεταρρυθμίσεις που προέκυψαν από την εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτης. Τα άτομα που αποτέλεσαν την δειγματοληπτική μονάδα είχαν ικανοποιητικό επίπεδο συνεργασίας και αντιληπτικής ικανότητας, και πληρούσαν τα παρακάτω κριτήρια εισόδου:

- Ήταν άνω των 19 ετών, ούτως ώστε να είχαν δυνατότητα επαφής με της διοικητικές λειτουργίες του Δήμου για ένα τουλάχιστον έτος.
- Ήταν δημότες του Δήμου Νότιας Κυνουρίας για τουλάχιστον ένα έτος ή έχουν οικονομική δραστηριότητα στην περιοχή για τουλάχιστον ένα έτος.

Ως στοιχείο αποκλεισμού, ορίζεται η περίπτωση να είναι κάποιος δημότης του Δήμου Νότιας Κυνουρίας χωρίς όμως να έχει εκεί τον τόπο μόνιμης κατοικίας του ή χωρίς να έχει οποιαδήποτε οικονομική δραστηριότητα.

Σε ότι αφορά το ποιοτικό σκέλος, το εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε είναι οι προσωπικές συνεντεύξεις ημι-δομημένης μορφής με συνδυασμό ερωτήσεων κλειστού και ανοικτού τύπου και με μικρό αριθμό ερωτήσεων.

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν σε διευθυντικά στελέχη του Δήμου Νότιας Κυνουρίας (τρεις Αντιδημάρχους και έναν προϊστάμενο Αυτοτελούς Τμήματος).

4.6. Διαδικασία

Σε ότι αφορά την διαδικασία των συνεντεύξεων η έρευνα διενεργήθηκε με επισκέψεις στους χώρους εργασίας των συμμετεχόντων, κατόπιν δια ζώσης επικοινωνίας. Ο μέσος χρόνος της κάθε συνέντευξης υπολογίσθηκε σε 30 λεπτά. Οι συνεντεύξεις απομαγνητοφωνήθηκαν αυτολεξεί και καταγράφηκαν σε αρχείο word πριν αναλυθούν.

Σε ότι αφορά την διαδικασία των ερωτηματολογίων η έρευνα διενεργήθηκε με διανομή του ερωτηματολογίου σε πολίτες του Δήμου Νότιας Κυνουρίας. Ο απαιτούμενος χρόνος για την συμπλήρωση των ερωτηματολογίων υπολογίσθηκε σε 15 λεπτά. Μετά την συλλογή των δεδομένων, ακολούθησε η αρχειοθέτηση και η ανάλυση αυτών με τη χρήση του στατιστικού πακέτου SPSS για Ηλεκτρονικό Υπολογιστή. Στη συνέχεια, πραγματοποιήθηκε τριγωνοποίηση των αποτελεσμάτων των δύο μεθόδων, για την εξαγωγή των τελικών συμπερασμάτων.

4.7. Ηθική και Δεοντολογία

Στο πλαίσιο της εν λόγω έρευνας θα διασφαλιστεί η ανωνυμία των συμμετεχόντων και η εμπιστευτικότητα των δεδομένων. Οι συμμετέχοντες στην έρευνα θα ενημερωθούν για την δυνατότητα συμμετοχής και την δυνατότητα διακοπής της συμμετοχής τους, εφόσον αισθανθούν δυσαρέσκεια. Η συναίνεσή τους για την συμμετοχή στην έρευνα θα διασφαλιστεί με την υπογραφή εντύπου περί εμπιστευτικότητας και συναίνεσης, στο οποίο θα τους γνωστοποιείται και η σκοπιμότητα της έρευνας. Ειδικότερα, ότι τα αποτελέσματα θα χρησιμοποιηθούν ως ανάλυση μιας ολιστικής πολιτικής για την τοπική αυτοδιοίκηση με κύριο άξονα την βελτίωση της αποτελεσματικότητας των διοικητικών λειτουργιών, και ότι απότερος στόχος είναι η βελτίωση της

αποτελεσματικότητας στην δημόσια διοίκηση, τόσο σε κεντρικό επίπεδο όσο και σε περιφερειακό.

Κατά την διεξαγωγή της διαδικασίας των ερωτηματολογίων, ειδικότερα, θα συλλεχθούν μόνο τα απαραίτητα δεδομένα κοινωνικο-δημογραφικού χαρακτήρα, έτσι ώστε να αποφευχθεί οποιαδήποτε πιθανότητα ταυτοποίησης των συμμετεχόντων.

Οι απαντήσεις των ερωτηματολογίων, τα αρχεία ηχογραφήσεων και τα απομαγνητοφωνημένα αρχεία, είναι καταχωρημένα σε υπολογιστή, στον οποίο έχει πρόσβαση μόνο ο ερευνητής. Όλοι οι συμμετέχοντες στις συνεντεύξεις υπέγραψαν μια φόρμα συναίνεσης, η οποία φυλάσσεται εμπιστευτικά από τον ερευνητή. Φόρμα συναίνεσης ενσωματώθηκε και στα ερωτηματολόγια. Οι σχετικές διατάξεις του Γενικού Κανονισμού για την Προστασία Δεδομένων (GDPR – General Data Protection Regulation) καθώς και της σχετικής εθνικής νομοθεσίας (ν.4624/2019), θα εφαρμοστούν σε όλα τα στάδια της έρευνας καθώς και μετά την ολοκλήρωσή της.

5. Ανάλυση των απαντήσεων των συνεντεύξεων

Στο κεφάλαιο αυτό θα παρουσιαστούν τα συμπεράσματα των συνεντεύξεων που δόθηκαν από τον Προϊστάμενο του Αυτοτελούς Τμήματος Περιβάλλοντος και Καθαριότητας, κύριο Μάνο Βασίλειο, από τον Αντιδήμαρχο Πολιτικής Προστασίας, κύριο Μάνο Ηλία, από τον Αντιδήμαρχο με τοπικές αρμοδιότητες στη Δημοτική Ενότητα Λεωνιδίου, κύριο Καρδάση Δημήτριο, και από τον Αντιδήμαρχο με τοπικές αρμοδιότητες στη Δημοτική Ενότητα Τύρου, κύριο Σωτηρόπουλο Μιχαήλ. Αναλυτικότερα, τα άτομα που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις ήταν τα εξής:

1. Μάνος Βασίλειος: Προϊστάμενος του Αυτοτελούς Τμήματος Περιβάλλοντος και Καθαριότητας από το 2013 και υπάλληλος στο ίδιο τμήμα από το 2001. Εργάζεται στον Δήμο Νότιας Κυνουρίας με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου (ΙΔΑΧ).
2. Μάνος Ηλίας: Αντιδήμαρχος Πολιτικής Προστασίας. Ήταν δημοτικός σύμβουλος από το 2003-2010 στον τότε Δήμο Λεωνιδίου και από το 2011 στον Δήμο Νότιας Κυνουρίας. Κατά την περίοδο 2008 έως 2010 διετέλεσε Πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου του τότε Δήμου Λεωνιδίου.

3. Καρδάσης Δημήτριος: Αντιδήμαρχος με τοπικές αρμοδιότητες στη Δημοτική Ενότητα Λεωνιδίου. Ήταν δημοτικός σύμβουλος από το 2003-2010 στον τότε Δήμο Λεωνιδίου και από το 2011 στον Δήμο Νότιας Κυνουρίας. Διετέλεσε αντιδήμαρχος κατά τις περιόδους 2003, 2009-2010 και από το 2017 έως σήμερα.
4. Σωτηρόπουλος Μιχαήλ: Αντιδήμαρχος με τοπικές αρμοδιότητες στην Δημοτική Ενότητα Τύρου και Πρόεδρος της Οικονομικής Επιτροπής. Ήταν δημοτικός σύμβουλος από το 2006 ως το 2010 στον τότε Δήμο Τύρου και από το 2014 στον Δήμο Νότιας Κυνουρίας. Έχει διατελέσει πρόεδρος της Τοπικής Κοινότητας Τύρου από το 2011 έως το 2014 και Πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου Νότιας Κυνουρίας από το 2014 έως το 2016.

Οι ερωτήσεις που έγιναν στο πλαίσιο των συνεντεύξεων ήταν οι εξής:

1. Ποιες κατά την γνώμη σας ήταν οι σημαντικότερες διοικητικές μεταρρυθμίσεις που επήλθαν κατά την εφαρμογή του Προγράμματος «Καλλικράτης» στον Δήμο Νότιας Κυνουρίας την περίοδο 2010-2018; Η μετάβαση από τον Καποδίστρια στον Καλλικράτη βελτίωσε την διοικητική λειτουργία του Δήμου σας;
2. Πιστεύετε ότι ήταν ξεκάθαρο το νομικό πλαίσιο αρμοδιοτήτων μεταξύ των ΟΤΑ Α΄, ΟΤΑ Β΄ βαθμού και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης;
3. Θεωρείτε ότι ο Δήμος Νότιας Κυνουρίας αντεπεξήλθε αποτελεσματικά στις νέες αρμοδιότητες που ανέλαβε με το Πρόγραμμα «Καλλικράτης»; Αν όχι, γιατί;
4. Η χρηματοδότηση του κράτους προς τον Δήμο Νότιας Κυνουρίας σε σχέση με τις νέες του αρμοδιότητες ήταν ικανοποιητική;
5. Ποια είναι η άποψή σας για τις θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις του Προγράμματος «Καλλικράτης» στην τοπική αυτοδιοίκηση, και ειδικότερα στους δήμους; Πιστεύετε ότι η εφαρμογή του ήταν η προσδοκώμενη;
6. Πιστεύετε ότι η εξυπηρέτηση των πολιτών και η αντιμετώπιση των αναγκών τους, βελτιώθηκε κατά την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων του Προγράμματος «Καλλικράτης»;

Στο διοικητικό στέλεχος, κ. Μάνο Βασίλειο, τέθηκαν δύο επιπλέον ερωτήματα:

7. Ποιες ήταν οι μεγαλύτερες προκλήσεις που αντιμετώπισε το τμήμα σας κατά την εφαρμογή του Προγράμματος «Καλλικράτη» και πως αντεπεξήλθατε σε αυτές;
8. Θεωρείτε ότι η αποτελεσματικότητα των διοικητικών υπηρεσιών του τμήματός σας αυξήθηκε ή μειώθηκε με την εφαρμογή του Προγράμματος «Καλλικράτη»;

Θα ακολουθήσει η παρουσίαση των συμπερασμάτων ανά ερώτημα, σύμφωνα με τις απαντήσεις των συμμετεχόντων.

Ερώτημα 1^ο: Ποιες κατά την γνώμη σας ήταν οι σημαντικότερες διοικητικές μεταρρυθμίσεις που επήλθαν κατά την εφαρμογή του Προγράμματος «Καλλικράτης» στον Δήμο Νότιας Κυνουρίας την περίοδο 2010-2018; Η μετάβαση από τον Καποδίστρια στον Καλλικράτη βελτίωσε την διοικητική λειτουργία του Δήμου σας;

Σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, με το Πρόγραμμα Καλλικράτης το 2010 έγινε συνένωση του Δήμου Λεωνιδίου, του Δήμου Τυρού και μίας Κοινότητας, της Κοινότητας Κοσμά, δημιουργώντας το Δήμο Νότιας Κυνουρίας με τρεις (3) Δημοτικές Ενότητες, την Δημοτική Ενότητα Λεωνιδίου, την Δημοτική Ενότητα Τύρου και την Δημοτική Ενότητα Κοσμά. Η Δημοτική Ενότητα Λεωνιδίου περιλάμβανε μία (1) Δημοτική Κοινότητα (Λεωνιδίου) και 11 Τοπικές Κοινότητες (Πραγματευτής, Άγιος Βασίλειος, Πλατανάκι, Παλαιοχώρι, Πούλιθρα, Πελετά, Πηγάδι, Τσιτάλια, Κουνουπιά, Μαρί και Βλησιδιά), η Δημοτική Ενότητα Τυρού περιλάμβανε τρεις (3) Τοπικές Κοινότητες (Τυρός, Σαπουνακαίικα και Πέρα Μέλανα) και η Δημοτική Ενότητα Κοσμά περιλάμβανε μία (1) Τοπική Κοινότητα (Κοσμά).

Η συνένωση των Δήμων με την εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτη στον Δήμο Νότιας Κυνουρίας δεν προκάλεσε ιδιαίτερες αντιδράσεις. Παράλληλα, σε εφαρμογή του άρθρου 59 του ν.3852/2010, ορίστηκαν τρεις Αντιδήμαρχοι πλέον με τοπικές αρμοδιότητες, ένας Αντιδήμαρχος για τη Δημοτική Ενότητα Τυρού όπου είχε τον πρώην Δήμο Τυρού και την Τοπική Κοινότητα Πέρα Μελάνων, ένας δεύτερος για τη Δημοτική Κοινότητα Λεωνιδίου και τις Τοπικές Κοινότητες Κοσμά, Αγίου Βασιλείου, Πλατανακίου, Παλαιοχωρίου και Πραγματευτής και ένας τρίτος με τον ορεινό , κατά κάποιο τρόπο με εξαίρεση τα Πούλιθρα, όγκο του Δήμου, τις Τοπικές Κοινότητες Πουλίθρων, Πελετών, Πηγαδίου, Τσιταλίων, Κουνουπιάς, Βλησιδιάς. Επίσης το γεγονός ότι έδωσε δικαίωμα ψήφου στο Δημοτικό Συμβούλιο στους

Προέδρους των Τοπικών Κοινοτήτων και της Δημοτικής Κοινότητας Λεωνιδίου για τα θέματα που αφορούν άμεσα τις Κοινότητες τους συνέβαλε στην βελτίωση της εξυπηρέτησης των πολιτών.

Με την εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτης όλο το διοικητικό προσωπικό και οι δύο μηχανικοί του πρώην Δήμου Τυρού μεταφέρθηκε, λόγω τεράστιας έλλειψης προσωπικού, στην έδρα του νέου Δήμου στο Λεωνίδιο. Η Γραμματέας της πρώην Κοινότητας Κοσμά, η οποία ήταν η μοναδική μόνιμη διοικητική υπάλληλος της Κοινότητας, συνταξιοδοτήθηκε λίγο πριν τη συνένωση. Εκτός της έδρας του Δήμου Νότιας Κυνουρίας, το Λεωνίδιο, οι μοναδικές υπηρεσίες που συνέχισαν να λειτουργούν κανονικά και δεν μεταφέρθηκαν στην έδρα του νέου Δήμου ήταν το ΚΕΠ Τυρού, η Υπηρεσία Καθαριότητας του Τυρού και η ΔΗΚΕΝΚ (με μία υπάλληλο), οι οποίες παρέμειναν στον Τυρό. Με εξαίρεση το Δημαρχείο της Δημοτικής Ενότητας Τυρού, στο οποίο απασχολείται ένας διοικητικός υπάλληλος μία φορά την εβδομάδα, σε καμία άλλη Τοπική Κοινότητα του Δήμου Νότιας Κυνουρίας δεν απασχολείται κανένας διοικητικός υπάλληλος.

Οι περίπου συνολικά 12 ή 13 διοικητικοί υπάλληλοι του Δήμου Νότιας Κυνουρίας υπηρετούν σε μόνιμη βάση στην έδρα του νέου Δήμου στο Λεωνίδιο, γεγονός που οφείλεται αποκλειστικά στην τεράστια έλλειψη προσωπικού. Ωστόσο, σε όλα τα Τοπικά Συμβούλια υπάρχει πάντα διαθέσιμος ένας διοικητικός υπάλληλος μία ή δύο φορές το μήνα για τη γραμματειακή υποστήριξη των Τοπικών Συμβουλίων και των εκπροσώπων τους.

Συν τοις άλλοις, συστήθηκαν τα νέα όργανα, αυτό της Εκτελεστικής Επιτροπής και της Οικονομικής Επιτροπής, όπως προβλέπονταν σύμφωνα με το Πρόγραμμα Καλλικράτη. Ειδικότερα, συστήθηκε Εκτελεστική Επιτροπή, στην οποία μετέχουν ο Δήμαρχος και οι Αντιδήμαρχοι. Η Εκτελεστική Επιτροπή, η οποία είναι ένα συλλογικό όργανο με αρμοδιότητες συντονιστικές και εκτελεστικές, συντονίζει την υλοποίηση του προγράμματος της Δημοτικής Αρχής και παρακολουθεί την εφαρμογή του Επιχειρησιακού Σχεδίου του Δήμου. Η Εκτελεστική Επιτροπή λειτουργεί στον αντίποδα της δημοκρατικής λογικής του ισχύοντος συστήματος διακυβέρνησης του Δήμου και το κύριο έργο της είναι η παρακολούθηση και η υλοποίηση των αποφάσεων του Δημοτικού Συμβουλίου. Η Οικονομική Επιτροπή, εκτός από τις αρμοδιότητες της παλιάς Δημοκρατικής Επιτροπής, έχει και επιπλέον λειτουργίες οικονομικού ελέγχου και τακτικής παρακολούθησης του προϋπολογισμού. Στο πλαίσιο

των αρμοδιοτήτων της εντάσσονται η τριμηνιαία έκθεση προς το Δημοτικό Συμβούλιο, η εισήγηση στο Δημοτικό Συμβούλιο περί του Ετησίου Σχεδίου Διαχείρισης και Αξιοποίησης της Δημοτικής Περιουσίας, η παρακολούθηση της υλοποίησής του και η ενημέρωση του Δημοτικού Συμβουλίου. Η Οικονομική Επιτροπή συμμετέχει και στην λήψη αποφάσεων για θέματα ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, διαφάνειας και παρακολούθησης της υλοποίησης των κανονιστικών αποφάσεων του Δημοτικού Συμβουλίου.

Το νέο Διοικητικό Συμβούλιο, σύμφωνα με το άρθρο 7 του ν.3852/2010, αποτελείται πλέον από 21 μέλη. Η εκπροσώπηση όλων των Δημοτικών Ενοτήτων στο νέο Δημοτικό Συμβούλιο είναι αναλογική, όπως έχει προβλεφθεί από το Πρόγραμμα. Ειδικότερα, 15 μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου προέρχονται από τη Δημοτική Ενότητα Λεωνιδίου, 5 μέλη προέρχονται από τη Δημοτική Ενότητα Τυρού και 1 μέλος από τη Δημοτική Ενότητα Κοσμά. Τα Δημοτικά Συμβούλια του πρώην Δήμου Λεωνιδίου (με 17 μέλη), του πρώην Δήμου Τυρού (με 14 μέλη) και το Κοινοτικό Συμβούλιο της πρώην Κοινότητας Κοσμά (με 9 μέλη) καταργήθηκαν. Είναι γεγονός πως πραγματοποιήθηκε σημαντική μείωση στα αιρετά μέλη, τα οποία από 40 που ήταν σύμφωνα με το Σχέδιο Καποδίστρια μειώθηκαν σε 21 σύμφωνα με το Πρόγραμμα Καλλικράτη.

Με το Πρόγραμμα Καλλικράτης έγινε υποχρεωτική η σύσταση Οικονομικής Υπηρεσίας σε όλους τους Δήμους. Στο Δήμο Νότιας Κυνουρίας όμως είχε συσταθεί με τον Σχέδιο Καποδίστριας, αν και η σύστασή της τότε ήταν προαιρετική. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Δήμος Νότιας Κυνουρίας δεν χρειάστηκε να ενταχθεί σε πρόγραμμα οικονομικής εξυγίανσης, καθώς τα οικονομικά του ελλείμματα καλύφθηκαν από εσωτερική χρηματοδότηση μετά την συνένωση των Δήμων.

Ο Δήμος Νότιας Κυνουρίας, όπως και όλοι οι Δήμοι, πλέον υπόκεινται σε διάφορους μηχανισμούς ελέγχου. Πρώτον, σε προληπτικό, κατασταλτικό και προσυμβατικό έλεγχο από το Ελεγκτικό Συνέδριο. Πρόσφατα καταργήθηκε ο προληπτικός έλεγχος οπότε προβλέπεται μόνο ο κατασταλτικός, που σημαίνει ότι όλα πλέον τα εντάλματα θεωρούνται από την Οικονομική Υπηρεσία του Δήμου και εξοφλούνται εσωτερικώς. Δεύτερον, διενεργείται έλεγχος της νομιμότητας των πράξεων του Δημοτικού Συμβουλίου καθώς και των Επιτροπών των συλλογικών οργάνων, ο οποίος αν και θα έπρεπε να γίνεται από την Αυτοτελή Υπηρεσία Εποπτείας των ΟΤΑ, λόγω μη λειτουργίας της, πραγματοποιείται ακόμα και σήμερα από τον

Γενικό Γραμματέα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης. Τρίτον, έλεγχος πραγματοποιείται και από την υποχρέωση ανάρτησης αρχικά στην ιστοσελίδα του Δήμου και στη συνέχεια στο ΔΙΑΥΓΕΙΑ όλων των αποφάσεων.

Συν τοις άλλοις, παρόλη την πρόβλεψη του άρθρου 13 του ν.3852/2010 για δυνατότητα υποψηφιότητας για εκλογή σε Δημοτικά και Τοπικά Συμβούλια, πολιτών από 18 ετών στο Δήμο Νότιας Κυνουρίας, η δυνατότητα αυτή δεν αξιοποιήθηκε καθώς δεν υπήρξε αντίστοιχη υποψηφιότητα, με αποτέλεσμα να χαθεί η ευκαιρία ηλικιακής ανανέωσης του Δημοτικού Συμβουλίου.

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 98, συστήθηκε Αυτοτελές Γραφείο Διοικητικής Βοήθειας για δημότες που έχουν αντικειμενική αδυναμία προσπέλασης στις Υπηρεσίες του Δήμου ή των ΚΕΠ, όμως λόγω της έλλειψης προσωπικού δεν λειτούργησε στην πράξη.

Συγκροτήθηκε και Συμβούλιο Δημοτικής Κοινότητας, με σκοπό την ενδυνάμωση της δημοτικής αποκέντρωσης και την παροχή νέων και ουσιαστικών αρμοδιοτήτων, ενώ στα πρώην Τοπικά Διαμερίσματα με πληθυσμό κάτω των 2.000 κατοίκων συγκροτήθηκαν Συμβούλια Τοπικών Κοινοτήτων με ενισχυμένες αρμοδιότητες και οικονομικούς πόρους. Οι Πρόεδροι συμμετείχαν στα Δημοτικά Συμβούλια με ψήφο στην περίπτωση που υφίσταντο ζήτημα που αφορούσε άμεσα την Κοινότητά τους. Τα πρώην Τοπικά Διαμερίσματα έως 2.000 κατοίκων ονομάστηκαν Τοπικές Κοινότητες, ενώ αυτά των άνω των 2.000 κατοίκων Δημοτικές Κοινότητες.

Με το άρθρο 85 του ν.3852/2010 ορίζεται ο θεσμός της Γενικής Συνέλευσης των κατοίκων των Τοπικών Κοινοτήτων μία φορά το έτος για θέματα που αφορούν την Τοπική Κοινότητα, όπως ορίζεται στο άρθρο 85. Ωστόσο, ο θεσμός αυτός δεν βρήκε ουσιαστική εφαρμογή στον Δήμο Νότιας Κυνουρίας καθώς οι γενικές συνελεύσεις που πραγματοποιήθηκαν σε Τοπικές Κοινότητες του Δήμου Νότιας Κυνουρίας σε εφαρμογή του ανωτέρω άρθρου ήταν ελάχιστες.

Επί προσθέτως, έγινε εξ'ορθολογισμού του αριθμού και του τρόπου λειτουργίας των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου και Επιχειρήσεων του Δήμου, με αποτέλεσμα να παραμείνουν δύο ΝΠ ένα ΝΠΔΔ, ο Δημοτικός Παιδικός Σταθμός Δήμου Νότιας Κυνουρίας και ένα ΝΠΔΔ η Δημοτική Κοινωφελής Επιχείρηση του Δήμου Νότιας Κυνουρίας. Παρέμειναν και τα δύο Λιμενικά Ταμεία, Λεωνιδίου και Τυρού τα οποία πρόσφατα συγχωνεύθηκαν σε ένα με την επωνυμία Δημοτικό Λιμενικό

Ταμείο Δήμου Νότιας Κυνουρίας. Όλα τα υπόλοιπα ΝΠΔΔ, όπως το Πνευματικό Κέντρο και η Φιλαρμονική, καταργήθηκαν καθώς στην ουσία υπολειπομένησαν χωρίς προσωπικό και αντί να διευκολύνουν με τις προσφερόμενες υπηρεσίες την τοπική κοινωνία, δημιουργούσαν διάφορα προβλήματα με τη λειτουργία τους.

Παράλληλα, λειτούργησε Γραφείο Υπηρεσίας Δόμησης σε συνεργασία με την αρμόδια Υπηρεσία του Δήμου Τρίπολης και το ίδιο έγινε και με την Τεχνική Υπηρεσία του Δήμου, με αποτέλεσμα την διευκόλυνση της εξυπηρέτησης της συντριπτικής πλειοψηφίας των κατοίκων, οι οποίοι εξοικονόμησαν χρόνο και κόστος από την μη μετακίνηση στην Τρίπολη.

Ταυτόχρονα, σε εφαρμογή του άρθρου 71 του ν.3852/2010, δημιουργήθηκε ιστοσελίδα στην οποία γίνεται άμεση δημοσίευση όλων των αποφάσεων των αιρετών οργάνων του Δήμου, συμπεριλαμβανομένων των αποφάσεων για τη λειτουργία των συλλογικών οργάνων, καθώς και των προκηρύξεων, διαγωνισμών, προμηθειών, προσλήψεων, συμβάσεων και αναθέσεων. Το γεγονός αυτό συνέβαλλε στην ενίσχυση της διαφάνειας σχετικά με τις δράσεις και τις αποφάσεις του Δήμου.

Ωστόσο, αρκετά από τα προβλεπόμενα, στο Πρόγραμμα Καλλικράτης, εργαλεία για την αποτελεσματικότερη εξυπηρέτηση των πολιτών δεν εφαρμόστηκαν, κυρίως λόγω σημαντικής έλλειψης προσωπικού. Πιο συγκεκριμένα, στον Δήμο Νότιας Κυνουρίας δεν λειτούργησε η πάγια προκαταβολή στους Προέδρους των Τοπικών Κοινοτήτων και της Δημοτικής Κοινότητας και η Κάρτα του Πολίτη, καθώς επίσης δεν συστήθηκαν και τα ηλεκτρονικά ΚΕΠ, που θα εξυπηρετούσαν ποιοτικά και γρήγορα τους πολίτες.

Επί προσθέτως, αν και σε εφαρμογή του άρθρου 98 του ν.3852/2010 συστήθηκε στο Δημαρχείο Λεωνιδίου, το Αυτοτελές Γραφείο Διοικητικής Βοήθειας για δημότες με αντικειμενική αδυναμία προσπέλασης στις Υπηρεσίες του Δήμου ή των ΚΕΠ, το οποίο δεν λειτούργησε όπως θα έπρεπε, αποκλειστικά λόγω της σημαντικής έλλειψης προσωπικού.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι επειδή ο Δήμος Νότιας Κυνουρίας έχει πληθυσμό κάτω από 10.000 άτομα, εξαιρείται της υποχρέωσης σύστασης της Επιτροπής Ποιότητας Ζωής, του Συμπαραστάτη του Δημότη και της Επιχείρησης, καθώς και από την Επιτροπή Διαβούλευσης, της οποίας όμως προσφάτως με τη νομοθετική ρύθμιση που

ήρθε το καλοκαίρι επανήλθε και είναι υποχρέωση όλων των Δήμων η σύστασή της ανεξαρτήτως πληθυσμιακών κριτηρίων.

Συμπερασματικά, οι συμμετέχοντες υποστήριξαν ότι η μετάβαση της λειτουργίας του Δήμου Νότιας Κυνουρίας από το Σχέδιο Καποδίστριας στο Πρόγραμμα Καλλικράτη, ήταν σχετικά ομαλή, και δεν συνοδεύτηκε από έντονες αντιδράσεις. Η πληθώρα διοικητικών μεταβολών, που επήλθε με τον ν.3852/2010, βελτίωσε την διοικητική λειτουργία του Δήμου Νότιας Κυνουρίας, παρά τα εμπόδια που παρουσιάστηκαν, όπως η έλλειψη προσωπικού.

Ερώτημα 2^ο: Πιστεύετε ότι ήταν ξεκάθαρο το νομικό πλαίσιο αρμοδιοτήτων μεταξύ των ΟΤΑ Α΄, ΟΤΑ Β΄ βαθμού και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης;

Κατά τους συμμετέχοντες το νομικό πλαίσιο αρμοδιοτήτων των δύο βαθμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, όπως αυτό ορίζονταν στο Πρόγραμμα Καλλικράτης, ήταν απολύτως ξεκάθαρο. Ειδικότερα ο κ. Μάνος Βασιλείος τόνισε ότι ήταν η πρώτη φορά που υπήρξε ολοκληρωτική και ολοκληρωμένη καταγραφή και κατανομή των αρμοδιοτήτων σε όλα τα επίπεδα διοίκησης και αυτοδιοίκησης. Σε συμφωνία, ο κ. Σωτηρόπουλος υποστήριξε ότι δεν υπήρχε καμία ασάφεια σε ότι αφορά το ευρύτερο πλαίσιο αλλά ούτε και σε ότι αφορά τις διαδικασίες εφαρμογής του.

Ερώτημα 3^ο : Θεωρείτε ότι ο Δήμος Νότιας Κυνουρίας αντεπεξήλθε αποτελεσματικά στις νέες αρμοδιότητες που ανέλαβε με το Πρόγραμμα «Καλλικράτης»; Αν όχι, γιατί;

Σύμφωνα με τους ερωτηθέντες, με το άρθρο 94 του ν.3852/2010, ο Δήμος Νότιας Κυνουρίας, όπως και άλλοι νεοσύστατοι δήμοι, ανέλαβαν έναν μεγάλο αριθμό νέων αρμοδιοτήτων. Πιο συγκεκριμένα ανέλαβαν 220 νέες αρμοδιότητες σχετικά με τους τομείς της Πολεοδομίας, της γεωργίας, της κτηνοτροφίας, της αλιείας, της εκτέλεσης έργων, των συγκοινωνιών, των υποδομών, της έκδοσης σειράς επαγγελματικών αδειών, της παιδείας, του αθλητισμού, του πολιτισμού, της προστασίας της δημόσιας υγείας συμπεριλαμβανομένης της μεταφοράς αρμοδιοτήτων και από τις ΔΥΠΕ και τις Διευθύνσεις των Υγειονομικών Υπηρεσιών, καθώς και της οργάνωσης και λειτουργίας λαϊκών αγορών. Παράλληλα, ανέλαβαν το σύνολο των αρμοδιοτήτων του Τομέα της Κοινωνικής Πρόνοιας.

Ωστόσο, ο Δήμος Νότιας Κυνουρίας, κατά τους ερωτηθέντες, δεν ανταπεξήλθε αποτελεσματικά στις νέες αρμοδιότητες που κλήθηκε να αναλάβει με το Πρόγραμμα Καλλικράτης λόγω αφενός της έλλειψης οικονομικών πόρων και αφετέρου λόγω της τεράστιας έλλειψης προσωπικού τόσο σε αριθμό όσο και σε εξειδίκευση, εξαιτίας της οικονομικής κρίσης και της μνημονιακής απαγόρευσης περί περιορισμού των προσλήψεων.

Ερώτημα 4ο : Η χρηματοδότηση του κράτους προς τον Δήμο Νότιας Κυνουρίας σε σχέση με τις νέες του αρμοδιότητες ήταν ικανοποιητική;

Σύμφωνα με τους ερωτηθέντες, τα συνολικά έσοδα του Δήμου Νότιας Κυνουρίας από κρατικές επιχορηγήσεις σύμφωνα με τους ισολογισμούς των αντίστοιχων ετών ανήλθαν περίπου:

- το 2011 σε 2.238.000 ευρώ
- το 2012 σε 1.510.000 ευρώ
- το 2013 σε 1.295.000 ευρώ
- το 2014 σε 1.670.000 ευρώ
- το 2015 σε 1.670.000 ευρώ
- το 2016: σε 1.700.000 ευρώ

Ουσιαστικά τα έσοδα του Δήμου Νότιας Κυνουρίας, από το 2011, που ήταν και η πρώτη χρονιά εφαρμογής του Προγράμματος Καλλικράτη, υπέστησαν μια απότομη μείωση κατά 32,5% περίπου το 2012 και μια περαιτέρω μείωση κατά 9,6% το 2013 σε σχέση με το 2011. Δηλαδή, δύο μόλις χρόνια μετά την εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτη, ο Δήμος είχε στην διάθεσή του μόλις το 58% της αρχικής κρατικής χρηματοδότησης για να ανταποκριθεί αποτελεσματικά στο σύνολο των αρμοδιοτήτων του, οι οποίες όμως είχαν πολλαπλασιαστεί μετά την εφαρμογή της μεταρρύθμισης. Κατά τα επόμενα έτη και μέχρι το 2016 παρατηρείται μια σταθεροποίηση των εσόδων, η οποία ωστόσο, αντιστοιχεί στο 75% της αρχικής χρηματοδότησης περίπου.

Η κατανομή των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων (Κ.Α.Π.) σε όλους τους Δήμους της χώρας, με βάση τα στοιχεία του Υπουργείου Εσωτερικών, μειώθηκε κατακόρυφα κατά 30% το 2012 σε σχέση με το 2011, λόγω της ψήφισης και του Δεύτερου Προγράμματος οικονομικής προσαρμογής για την Ελλάδα (2ο μνημόνιο) και των εφαρμοστικών του νόμων. Το 2013 συνεχίστηκε περαιτέρω η μείωση κατά 10,47%.

Μολονότι, από το 2014 τα ποσά που κατανέμονταν στους ΟΤΑ μέσω των ΚΑΠ σταθεροποιήθηκαν, εξακολουθούσαν να βρίσκονται σε χαμηλά επίπεδα και με σημαντική διαφορά σε σχέση με το 2011, ενώ ακόμα πιο εντυπωσιακή ήταν η μείωση σε σχέση με τα έτη προ κρίσης, δηλαδή το 2009 και το 2010.

Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι η εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτη ταυτίστηκε χρονικά και με την ψήφιση του Δεύτερου Προγράμματος οικονομικής προσαρμογής για την Ελλάδα (2ο μνημόνιο) και των εφαρμοστικών του νόμων, η χρηματοδότηση του Δήμου Νότιας Κυνουρίας, σε σχέση με τις νέες αρμοδιότητες, ήταν σαφώς κατώτερη των προσδοκιών και των αναγκών.

Ερώτημα 5ο : Ποια είναι η άποψή σας για τις θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις του Προγράμματος «Καλλικράτης» στην τοπική αυτοδιοίκηση, και ειδικότερα στους δήμους; Πιστεύετε ότι η εφαρμογή του ήταν η προσδοκώμενη;

Σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, σε ότι αφορά την θετική επίδραση του Προγράμματος Καλλικράτη, επισημάνθηκε ότι η αναλογική αντιστοίχιση του αριθμού των δημοτικών συμβούλων με τον πληθυσμό της κάθε εκλογικής περιφέρειας καθώς και η πρόβλεψη ελάχιστου αριθμού εδρών, έχει σαν αποτέλεσμα τα Δημοτικά Συμβούλια πλέον να απαρτίζονται από συμβούλους που προέρχονται από όσο το δυνατόν περισσότερες τοπικές κοινωνίες, δηλαδή από όλες τις πρώην Δημοτικές Ενότητες και τις πρώην Αυτοτελείς Περιφέρειες, εξασφαλίζοντας με αυτόν τον τρόπο άμεση ενημέρωση και γνώση των προβλημάτων των τοπικών κοινωνιών. Παράλληλα με τον τρόπο αυτό ενισχύθηκε η συνεργασία μεταξύ ανθρώπων που μέχρι πρότινος εκπροσωπούσαν διαφορετικές τοπικές ομάδες, οι οποίες πολλές φορές δρούσαν υπό ένα ανταγωνιστικό πρίσμα. Ως εκ τούτου, μέσω της συνεργασίας προσπεράστηκαν πολλές τοπικιστικές αγκυλώσεις και διαφορές, βελτιώνοντας την αποτελεσματικότητα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Αξίζει να σημειωθεί, ότι οι απαιτούμενες πλέον ικανότητες συνεργασίας και γνώσεων, πιθανόν να συμβάλουν στην βελτίωση της ποιοτικής σύνθεσης των Δημοτικών Συμβουλίων, η οποία έχει παρατηρηθεί σε σχέση με το παρελθόν.

Συν τοις άλλοις, η εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτη, συνέδραμε με πολλούς τρόπους στην βελτίωση της οικονομικής διαχείρισης των Δήμων και στην οικονομική ενίσχυσή τους, υπό τον περιορισμό βέβαια που έθεσε η οικονομική κρίση. Καταρχήν, το ύψος των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων καθορίζεται πλέον από τη

νομοθεσία και όχι από τη βούληση των εκάστοτε κυβερνώντων. Επί προσθέτως, οι Δήμοι συμμετέχουν στα έσοδα του Φόρου Ακίνητης Περιουσίας. Ταυτόχρονα, πραγματοποιήθηκε σημαντικός περιορισμός του αριθμού των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου της Αυτοδιοίκησης, με αποτέλεσμα σημαντική εξοικονόμηση εσόδων, φόρων και διαδικασιών. Σημαντικό κρίνεται και το γεγονός ότι η επιμήκυνση της δημοτικής και περιφερειακής εκλογικής περιόδου από 4 σε 5 έτη εξασφάλισε αποτελεσματικότερο οικονομικό προγραμματισμό στις δράσεις των ΟΤΑ. Τέλος, σημαντικό κρίθηκε ότι τμήμα των οικονομικών πόρων των ΟΤΑ προορίζεται πλέον για την πραγματοποίηση αναπτυξιακών σκοπών και έργων, επομένως η δραστηριότητα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των δύο βαθμών συμβάλλει άμεσα στην εύρυθμη λειτουργία του Κράτους. Στο πλαίσιο της οικονομικής εξυγίανσης των ΟΤΑ, θα μπορούσε να ενταχθεί η αυστηροποίηση του νομικού πλαισίου που προβλέπει πλέον την αυτοδίκαια έκπτωση για τους αιρετούς που εμπλέκονται ή έχουν καταδικαστεί αμετάκλητα με δικαστική απόφαση ή οφείλουν και χρωστούν στο Δήμο ποσά άνω των 500 ευρώ και δεν τα έχουν εξοφλήσει εντός τριμήνου από την ανάληψη των καθηκόντων τους με την ορκωμοσία.

Στα θετικά, επίσης, της μεταρρύθμισης, μπορούμε να εντάξουμε και την ενίσχυση του ρόλου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης μετά την κατάργηση της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, καθώς οι Δήμοι μεγάλωσαν σε μέγεθος και παράλληλα δόθηκαν οι δυνατότητες στις Περιφέρειες να αναπτυχθούν τόσο στον οικονομικό όσο και στον πολιτιστικό και κοινωνικό τομέα.

Συν τοις άλλοις, οι συμμετέχοντες τόνισαν ότι η αναστολή οποιασδήποτε επαγγελματικής δραστηριότητας του Δημάρχου συνέβαλε στην απρόσκοπτη άσκηση των καθηκόντων του, και κατ' αυτόν τον τρόπο έχει καταστεί σαφές ότι ο Δήμαρχος ως θεσμός και ως πρόσωπο πρέπει και είναι πλέον υποχρεωμένος να ασχολείται αποκλειστικά με τις ευθύνες που του έχουν αναθέσει οι πολίτες. Το ίδιο ισχύει και για τους Αντιδημάρχους οι οποίοι εκτελούν τις αρμοδιότητες που τους έχει αναθέσει ο Δήμαρχος.

Στα θετικά της μεταρρύθμισης που επέφερε το Πρόγραμμα Καλλικράτης μπορεί να συμπεριληφθεί και η προώθηση των συνενώσεων των Πρωτοβάθμιων ΟΤΑ με σκοπό την σύγκλιση με τα ευρωπαϊκά δεδομένα, που απαιτούν ισχυρούς Δήμους, με ενισχυμένες επιχειρησιακές δυνατότητες και έχουν ως βασικό στόχο την απεξάρτησή

τους από τις χρηματοδοτήσεις της κεντρικής κυβέρνησης λόγω της επίτευξης και της οικονομικής τους αυτονομίας και αυτοτέλειας.

Παράλληλα, πολλοί ΟΤΑ υιοθετώντας πολιτικές ηλεκτρονικής διακυβέρνησης κατάφεραν να παρέχουν πλήθος ψηφιακών υπηρεσιών με αποτέλεσμα οι πολίτες να εξυπηρετούνται αποτελεσματικότερα και πιο άμεσα.

Τέλος, δόθηκε η δυνατότητα στους Δήμους να σχεδιάζουν και να εφαρμόζουν πιο ολοκληρωμένες τοπικές παρεμβάσεις στήριξης της απασχόλησης, όπως για παράδειγμα με τον θεσμό των Κέντρων Δια Βίου Μάθησης.

Εντούτοις, παρά τις θετικές επιπτώσεις του Προγράμματος Καλλικράτης στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και ειδικότερα στους Δήμους, επισημάνθηκαν από τους συμμετέχοντες και αρκετά αδύναμα σημεία, που μπορεί να θεωρηθούν ότι είχαν αρνητικές επιδράσεις στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και ειδικότερα στους Δήμους.

Καταρχήν, το Πρόγραμμα Καλλικράτης είχε αρκετά εγγενή δομικά προβλήματα, τα οποία οφείλονται κατά κύριο λόγο στην ταχύτητα και την προχειρότητα με την οποία σχεδιάστηκε και εφαρμόστηκε. Προς υποστήριξη αυτού αναφέρθηκαν από τους συμμετέχοντες, οι καθυστερήσεις της έκδοσης των Υπουργικών Αποφάσεων, για τις οποίες δίνεται εξουσιοδότηση στον ν.3852/2010, οι συνεχείς τροποποιήσεις που ακολούθησαν, καθώς και η μη πρόβλεψη προσλήψεων προσωπικού που θα υποστήριζαν την αύξηση των αρμοδιοτήτων των Δήμων.

Συν τοις άλλοις, η παραχώρηση πλήθους νέων αρμοδιοτήτων στους ΟΤΑ δεν συνδυάστηκε με τους αντίστοιχους πόρους, ούτε με ενίσχυση σε προσωπικό, υλικοτεχνική υποδομή και τεχνογνωσία, παρά τη θεσμική θεμελίωση και την ενίσχυση των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων. Σημαντικό ζήτημα αποτέλεσε δε, η έντονη έλλειψη προσωπικού υψηλής ειδίκευσης των ΟΤΑ, εμποδίζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την αποτελεσματική και έγκαιρη διεκπεραίωση αναπτυξιακών έργων. Οι συμμετέχοντες τόνισαν ότι αν και η αρχική πρόθεση του νομοθέτη με την εκχώρηση των αρμοδιοτήτων στους ΟΤΑ σε μακροπρόθεσμη βάση είχε ως σκοπό την ενίσχυση του θεσμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ωστόσο αυτό το εγχείρημα δεν συνοδεύτηκε από την παραχώρηση κατάλληλων και ικανοποιητικών εργαλείων και πόρων.

Σε ότι αφορά, τις συγχωνεύσεις των ΟΤΑ, υποστηρίχθηκε ότι δεν δόθηκε η αναγκαία βαρύτητα σε γεωγραφικά, οικιστικά, διοικητικά και πληθυσμιακά κριτήρια, σε υφιστάμενες χωρικές σχέσεις καθώς και σε σημαντικά χαρακτηριστικά των

συνενωμένων περιοχών, με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν δυσλειτουργίες στην αποτελεσματική διοίκηση των Δήμων εν συνόλω.

Επιπροσθέτως, υποστηρίχθηκε από τους συμμετέχοντες ότι σημαντικό πρόβλημα (γενικά για τους Δήμους και όχι για το Δήμο Νότιας Κυνουρίας ο οποίος δεν διαθέτει Δημοτική Αστυνομία) προκάλεσε η κατάργηση της Δημοτικής Αστυνομίας, με την συνδρομή της οποίας αντιμετωπίζονταν αρκετά και σημαντικά προβλήματα της καθημερινής λειτουργίας των αστικών δημόσιων χώρων, όπως η παράνομη στάθμευση, οι καταλήψεις κοινωνικών χώρων και η περιβαλλοντική ρύπανση. Η έλλειψη του θεσμού της Δημοτικής Αστυνομίας οδηγεί σε καθημερινές παραβάσεις των δημοτικών αποφάσεων και εν γένει αύξηση της παραβατικότητας, δημιουργώντας προστριβές και εντάσεις στην τοπική κοινωνία, που θα μπορούσαν να αποφευχθούν.

Στα αρνητικά σημεία της εφαρμογής του Προγράμματος Καλλικράτης συγκαταλέγονται επίσης, η μη πρόβλεψη ιδιαίτερης μέριμνας για τη διαχείριση των απορριμμάτων, καθώς και η μη λειτουργία της Αυτοτελούς Υπηρεσίας Εποπτείας, η οποία είχε προβλεφθεί, με αποτέλεσμα ο έλεγχος να ασκείται ακόμη και σήμερα από την Αποκεντρωμένη Διοίκηση.

Κατά τους περισσότερους συμμετέχοντες, η εμπειρία τους από την εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτη στα χρόνια που πέρασαν δυστυχώς δεν δικαίωσε τις υψηλές προσδοκίες που είχε καλλιεργήσει. Ο βασικός εξωγενής παράγοντας που συνέβαλε σε αυτό το συμπέρασμα είναι η οικονομική κρίση που έπληξε την Ελλάδα. Η εφαρμογή του Προγράμματος είχε την ατυχία να συνδεθεί χρονικά άμεσα με την οικονομική κρίση, με αποτέλεσμα η Τοπική Αυτοδιοίκηση να απωλέσει περίπου το 60% των τακτικών εσόδων της, ενώ εξαιτίας της κρίσης μειώθηκαν αισθητά και τα έσοδα από τα δημοτικά τέλη στη συντριπτική πλειοψηφία των Δήμων. Επιπροσθέτως, οι αυξανόμενες κοινωνικές ανάγκες λόγω της οικονομικής λιτότητας και η θέσπιση κοινωνικών παροχών προς την αντιμετώπισή τους, όπως τα κοινοτικά τιμολόγια, προκάλεσαν περαιτέρω μείωση των εσόδων, καθώς λόγω των νέων αρμοδιοτήτων που ανέλαβαν οι Δήμοι βάσει του ν.3852/2010 αυτές οι κοινωνικές ανάγκες έπρεπε να καλυφθούν από δημοτικές παροχές. Παράλληλα δε, με την έλλειψη μέριμνας για την υποστελέχωση των Δήμων σε σχέση με τις νέες ενισχυμένες αρμοδιότητές τους, η οριζόντια μείωση στη μισθοδοσία του υπάρχοντος προσωπικού προκάλεσε ένα αίσθημα απαξίας στους εργαζομένους με αποτέλεσμα την αδιαφορία αυτών ως προς το

αντικείμενο της εργασίας τους, και ως εκ τούτου μείωσης της αποτελεσματικής λειτουργίας των Δήμων και της εξυπηρέτησης των πολιτών.

Σημαντικός λόγος αποτυχίας, σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, είναι και το γεγονός ότι η μεταρρύθμιση δεν κατάφερε να ενσωματωθεί στη συνείδηση του μέσου πολίτη, σε συνέχεια των ισχυρών αντιδράσεων των τοπικών κοινωνιών στις προγραμματισμένες συνενώσεις ΟΤΑ, όπου φυσικά αυτές υπήρχαν. Στο γεγονός αυτό συνέβαλλε και το γεγονός ότι όλο το εγχείρημα προχώρησε βιαστικά, χωρίς να υπάρχει η αναγκαία από τις συνθήκες μεταβατική περίοδος.

Ωστόσο, ο κ. Σωτηρόπουλος υποστήριξε ότι παρά τις όποιες αποτυχίες της εφαρμογής του Προγράμματος Καλλικράτης, το πρόσημο είναι θετικό καθώς αποτελεί ένα σημαντικό βήμα στην εξομάλυνση των αγκυλώσεων των τοπικιστικών διαφορών.

Ερώτημα 6ο : Πιστεύετε ότι η εξυπηρέτηση των πολιτών και η αντιμετώπιση των αναγκών τους βελτιώθηκε κατά την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων του Προγράμματος Καλλικράτης;

Οι συμμετέχοντες, επικαλούμενοι την αιτιολογική έκθεση, ανέφεραν ότι σκοπός του Προγράμματος Καλλικράτη για τους πολίτες ήταν η καλύτερη εξυπηρέτησή τους και η αναβάθμιση της καθημερινότητάς τους, η παροχή ποιοτικών και υψηλού επιπέδου υπηρεσιών, η καλύτερη πληροφόρηση και η διάχυση της πληροφορίας, η μείωση της σημασίας της απόστασης και η ενθάρρυνση της συμμετοχής τους στα κοινά τοπικά ζητήματα. Παράλληλα, η άμεση και υποχρεωτική δημοσίευση όλων των αποφάσεων των αιρετών οργάνων του ΟΤΑ, συμπεριλαμβανομένων των αποφάσεων για τη λειτουργία των συλλογικών οργάνων, καθώς και των προκηρύξεων, διαγωνισμών, προμηθειών, προσλήψεων, συμβάσεων και αναθέσεων στο διαδίκτυο, δημιούργησε ένα νέο περιβάλλον διαφάνειας για τους νέους Δήμους.

Κατά τους περισσότερους συμμετέχοντες, η εξυπηρέτηση των πολιτών και η αντιμετώπιση των αναγκών τους, βελτιώθηκαν οριακά και σαφώς υστερούν από το επιθυμητό αποτέλεσμα.

Καταρχάς, πράγματι επιτεύχθηκε η ενίσχυση της διαφάνειας μέσω της θέσπισης της υποχρεωτικής ανάρτησης στο διαδίκτυο όλων των πράξεων και αποφάσεων των οργάνων των ΟΤΑ, στο πρόγραμμα ΔΙΑΥΓΕΙΑ, συμπεριλαμβανομένων των αποφάσεων για τη λειτουργία των συλλογικών οργάνων, καθώς και για προκηρύξεις,

διαγωνισμούς, προμήθειες, προσλήψεις, συμβάσεις και αναθέσεις στο διαδίκτυο, σύμφωνα με τη σχετική νομοθετική πρωτοβουλία.

Συν τοις άλλοις, στην ποιοτική αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών στους πολίτες, έχει συμβάλει το γεγονός ότι ορίστηκαν για πρώτη φορά, σε εφαρμογή του άρθρου 59 του ν.3852/2010, 3 Αντιδήμαρχοι, από τους συνολικά 4 του Δήμου, με τοπικές αρμοδιότητες. Κατά αυτόν τον τρόπο, ενισχύθηκε η εκπροσώπηση των τοπικών κοινωνιών των τέως Δήμων, καθώς κάθε πολίτης μιας συγκεκριμένης περιοχής αναγνωρίζει στο πρόσωπο του Αντιδημάρχου με τοπική αρμοδιότητα την περιοχή αυτή, έναν άμεσο διάυλο επικοινωνίας προς το Δημοτικό Συμβούλιο, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι παρακάμπτει ή απαξιώνει το πρόσωπο του Δημάρχου.

Σημαντικό βήμα, προς την βελτίωση των υπηρεσιών προς τους πολίτες κατά τους συμμετέχοντες, θεωρήθηκε και η θεσμοθέτηση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και η προσπάθεια αποκέντρωσης των Υπηρεσιών των Δήμων. Ωστόσο, στην συντριπτική πλειοψηφία των Δήμων, όπως και στον Δήμο Νότιας Κυνουρίας, η ηλεκτρονική διακυβέρνηση δεν βρήκε πλήρη εφαρμογή. Την ίδια τύχη είχαν και άλλα εργαλεία βελτίωσης των υπηρεσιών των Δήμων, όπως η Κάρτα του Πολίτη. Αρνητικό ρόλο σε μικρότερο βαθμό έπαιξε και το γεγονός ότι το Ειδικό Αυτοτελές Γραφείο Διοικητικής Βοήθειας που συστήθηκε στον Δήμο Νότιας Κυνουρίας για δημότες με αντικειμενική αδυναμία προσπέλασης στις Υπηρεσίες του Δήμου ή των ΚΕΠ λειτούργησε μόνο στα χαρτιά, λόγω έλλειψης προσωπικού. Επί προσθέτως, δεν συνεχίστηκε η στελέχωση των ΚΕΠ όσο θα έπρεπε με αποτέλεσμα τα ΚΕΠ να λειτουργούν μόνο για τις απολύτως βασικές διαδικασίες εξυπηρέτησης πολιτών.

Συμπερασματικά, κατά τους συμμετέχοντες, η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους πολίτες έχει σαφώς βελτιωθεί αλλά σε καμία περίπτωση δεν βρίσκεται στο επιθυμητό επίπεδο, καθώς δεν έχουν εφαρμοσθεί τα περισσότερα από τα εργαλεία για την αποτελεσματικότερη και αμεσότερη εξυπηρέτηση των πολιτών.

Ερώτημα 7ο (μόνο προς το διοικητικό στέλεχος, τον κύριο Μάνο Βασίλειο): Ποιες ήταν οι μεγαλύτερες προκλήσεις που αντιμετώπισε το Τμήμα σας κατά την εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτης και πώς ανταπεξήλθατε σε αυτές;

Σύμφωνα με τον κ. Μάνο Βασίλειο, το Τμήμα Περιβάλλοντος και Καθαριότητας με την εφαρμογή του Καλλικράτη, με την παράγραφο 3 του άρθρου 97 του ν.3852/2010, συστήθηκαν Υπηρεσίες Δόμησης. Η Υπηρεσία Δόμησης που συστήθηκε στον Δήμο Νότιας Κυνουρίας είχε διοικητική υποστήριξη από τον κεντρικό Δήμο του Νομού, τον Δήμο Τρίπολης, με βάση Διαδημοτική Συνεργασία.

Οι βασικότερες προκλήσεις για την υπηρεσία ήταν η εφαρμογή της νομοθεσίας για τα αυθαίρετα, η οποία ξεκίνησε με τον ν.4178/ 2013 και συνεχίστηκε με τον ν.4495/2017, λόγω της ιδιαιτερότητας που έχει ο οικισμός του Λεωνιδίου ως παραδοσιακός οικισμός και ιστορικός τόπος. Το Τμήμα, επιπλέον, αντιμετώπισε πρόσθετες αρμοδιότητες σε θέματα Πολιτικής Προστασίας, ειδικότερα σε θέματα πρόληψης για πλημμύρες, χιονοπτώσεις ή και δασικές πυρκαγιές. Επί προσθέτως το Τμήμα Περιβάλλοντος και Καθαριότητας ασχολήθηκε με την εφαρμογή του Προγράμματος Εξοικονόμησης Ενέργειας στα κτίρια του Δήμου καθώς και, την υλοποίηση ενός πιλοτικού έργου στο Δημοτικό Σχολείο Λεωνιδίου με την ενεργειακή αναβάθμιση του καινούργιου κτιρίου του σχολείου, την επέκταση του συστήματος ανακύκλωσης με ενεργοποίηση του σχολικού πληθυσμού όπου τοποθετήθηκαν σημεία ανακύκλωσης για γυαλί, πλαστικό, χαρτί και αλουμίνιο.

Συμπερασματικά, το Τμήμα Περιβάλλοντος και Καθαριότητας, παρά τις νέες αρμοδιότητες που ανέλαβε με την εφαρμογή του ν.3852/2010, αντεπεξήλθε αποτελεσματικά στην διεκπεραίωσή τους και στις νέες προκλήσεις.

Ερώτημα 8ο (μόνο προς το διοικητικό στέλεχος, τον κύριο Μάνο Βασίλειο):
Θεωρείτε ότι η αποτελεσματικότητα των Διοικητικών Υπηρεσιών του Τμήματός σας αυξήθηκε ή μειώθηκε με την εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτης;

Σύμφωνα με τον κ. Μάνο Βασίλειο, η αποτελεσματικότητα των διοικητικών υπηρεσιών του Τμήματος Περιβάλλοντος και Καθαριότητας, στο οποίο προΐσταται, αυξήθηκε με τα νέα εργαλεία που σταδιακά τέθηκαν σε εφαρμογή, όπως ήταν το Κτηματολόγιο, οι δασικοί χάρτες, η ηλεκτρονική Πολεοδομία, το σύστημα ελεγκτών δόμησης και περιβάλλοντος, η εφαρμογή ηλεκτρονικού συστήματος παρακολούθησης κίνησης των οχημάτων του Δήμου, των παραγόμενων ανακυκλώσιμων υλικών. Όλα αυτά ήταν εργαλεία που βοήθησαν το προσωπικό του Τμήματος Περιβάλλοντος και

Καθαριότητας, στην βελτίωση της αποτελεσματικότητας της λειτουργίας του και των διοικητικών υπηρεσιών που οφείλει να εκτελεί.

6. Αποτελέσματα Ερωτηματολογίων

6.1. Στατιστική ανάλυση δεδομένων

Η στατιστική ανάλυση των δεδομένων της παρούσας έρευνας πραγματοποιήθηκε με τη χρήση του στατιστικού προγράμματος SPSS για Windows. Αρχικώς, μέσω περιγραφικής στατιστικής υπολογίστηκαν τα περιγραφικά χαρακτηριστικά του μελετώμενου δείγματος. Οι σχετικοί υπολογισμοί πραγματοποιήθηκαν με τη χρήση μέσων τιμών και τυπικών αποκλίσεων, στην περίπτωση ποσοτικών μεταβλητών, και με τη χρήση απόλυτων τιμών και ποσοστών επί τοις εκατό, στην περίπτωση κατηγορικών μεταβλητών. Εν συνεχεία, πραγματοποιήθηκε διερεύνηση της κανονικότητας της κατανομής των εξαρτημένων μεταβλητών, με στόχο τη λήψη απόφασης σχετικά με τη χρήση παραμετρικών ή μη παραμετρικών αναλύσεων. Ο έλεγχος αυτός πραγματοποιήθηκε βάσει της ασυμμετρίας και της κύρτωσης, η οποία οφείλει να κυμαίνεται εντός τιμών ± 1.96 (Kim, 2013). Καθώς σε καμία εκ των μεταβλητών δεν υπήρχε παραβίαση της κανονικότητας, το σύνολο των αναλύσεων πραγματοποιήθηκε βάσει παραμετρικών ελέγχων. Προ της επαγωγικής ανάλυσης πραγματοποιήθηκε επίσης επανακωδικοποίηση του τόπου κατοικίας, όπου οι συμμετέχοντες από το Λεωνίδιο ομαδοποιήθηκαν σε μια ομάδα και όλοι οι άλλοι συμμετέχοντες στην άλλη. Η κατηγοριοποίηση αυτή κρίθηκε αναγκαία καθώς οι λοιπές τιμές είχαν ιδιαίτερα χαμηλή απόλυτη τιμή, ακόμα και μονάδας, καθιστώντας έτσι ανέφικτη την περαιτέρω ανάλυση των δεδομένων. Για το λόγο αυτό, προτιμήθηκε η δίτιμη κατηγοριοποίηση προκειμένου τα δεδομένα να μπορούν να αναλυθούν. Ως ανεξάρτητη μεταβλητή χρησιμοποιήθηκαν το φύλο, η ηλικία, ο τόπος διαμονής και τα έτη από την εγγραφή στο δημοτολόγιο του Δήμου Νότιας Κυνουρίας, ενώ ως εξαρτημένες μεταβλητές χρησιμοποιήθηκαν το σύνολο των δηλώσεων του ερωτηματολογίου αυτοαναφοράς. Καθώς η κανονικότητα της κατανομής δεν παραβιαζόταν σε καμία εκ των εξαρτημένων μεταβλητών, οι σχετικοί έλεγχοι πραγματοποιήθηκαν βάσει ελέγχου ανεξαρτήτων δειγμάτων, στην περίπτωση δίτιμων κατηγορικών μεταβλητών (φύλο και τόπος διαμονής), και βάσει συντελεστή συσχέτισης Pearson, στην περίπτωση

ποσοτικών ανεξάρτητων μεταβλητών (ηλικία και χρόνος από την εγγραφή στο δημοτολόγιο). Ο δείκτης σημαντικότητας τέθηκε στο 0.05 για το σύνολο των αναλύσεων.

6.2. Τριγωνοποίηση

Μετά το πέρας της ποσοτικής και της ποιοτικής ανάλυσης επιδιώχθηκε η τριγωνοποίηση των αποτελεσμάτων. Όπως υποστηρίζει ο Robson (2002), η τριγωνοποίηση αφορά την προσπάθεια σύγκλισης των αποτελεσμάτων διαφορετικών προσεγγίσεων, ώστε να διαπιστωθεί το κατά πόσο τα αποτελέσματα της μιας προσέγγισης επιβεβαιώνουν αυτά της άλλης. Ωστόσο, δεν είναι απαραίτητη μια απόλυτη σύγκλιση των αποτελεσμάτων των επιμέρους προσεγγίσεων, καθώς τα διαφορετικά μέσα που χρησιμοποιούνται οδηγούν σε διαφορετικής φύσεως αποτελέσματα, δηλαδή σε αποτελέσματα που αφορούν διαφορετικές πλευρές του μελετώμενου ζητήματος.

6.3. Αποτελέσματα ποσοτικού σκέλους

Περιγραφική ανάλυση δεδομένων

Ως προς τις κατηγορικές κοινωνικοδημογραφικές μεταβλητές, η σχετική ανάλυση παρουσιάζεται στους Πίνακες 1 και 2. Όπως διαπιστώνεται και από τους πίνακες, η πλειονότητα των συμμετεχόντων ήταν άντρες (61.7%) και ένα σημαντικό μικρότερο ποσοστό του δείγματος αφορούσε γυναίκες (38.3%). Σχεδόν το μισό των συμμετεχόντων διέμενε στο Λεωνίδιο (48.3%) και το άλλο μισό στις υπόλοιπες περιοχές του Δήμου (51.7%).

Πίνακας 1. Η συχνότητα του φύλου στο εξεταζόμενο δείγμα		
	Απόλυτη τιμή	Ποσοστό %
Άντρας	37	61,7
Γυναίκα	23	38,3
Σύνολο	60	100,0

Πίνακας 2. Η συχνότητα του τόπου διαμονής στο εξεταζόμενο δείγμα		
	Απόλυτη τιμή	Ποσοστό %
Λεωνίδιο	29	48,3
Άλλο	31	51,7
Σύνολο	60	100,0

Ως προς τις ποσοτικές μεταβλητές της έρευνας, αυτές παρουσιάζονται κάτωθι. Όπως διαπιστώνεται και από τον Πίνακα 3, η μέση τιμή της ηλικίας ήταν τα 46.47 έτη (τυπική απόκλιση 13.17 έτη), ενώ η μέση τιμή των ετών από την εγγραφή στο δημοτολόγιο τα 43.23 έτη (τυπική απόκλιση 17.21 έτη).

Πίνακας 3. Τα περιγραφικά χαρακτηριστικά των ποσοτικών κοινωνικοδημογραφικών μεταβλητών		
	Ηλικία	Έτη από την εγγραφή στο δημοτολόγιο
Μέση τιμή	46,47	43,23
N	60	60
Τυπική απόκλιση	13,17	17,21

Η μέση τιμή και η τυπική απόκλιση για την κάθε μια εκ των μεταβλητών του ερωτηματολογίου αυτοαναφοράς παρουσιάζεται στον Πίνακα 4. Όπως διαπιστώνεται και από τον πίνακα, στο σύνολο των μεταβλητών η μέση τιμή ήταν μεγαλύτερη του 3, που δείχνει μια θετική αποτίμηση από πλευράς των συμμετεχόντων. Η μόνη περίπτωση όπου η μέση τιμή ήταν κάτω του 3 αφορούσε τη μεταβλητή «Χρησιμοποιείτε συχνά την ηλεκτρονική εφαρμογή "Noville";», που φαίνεται πως υπήρχαν χαμηλότερες τιμές από πλευράς των συμμετεχόντων εν σχέση με τις άλλες μεταβλητές.

Πίνακας 4. Οι τιμές του ερωτηματολογίου αυτοαναφοράς		
	Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση
Η μετάβαση από τον Καποδίστρια στον Καλλικράτη βελτίωσε τη διοικητική λειτουργία του Δήμου;	3,28	0,99
Ο Δήμος είναι οικονομικά ισχυρότερος μετά τη συνένωση σύμφωνα με το Πρόγραμμα Καλλικράτης;	3,15	1,07
Η οικονομική κρίση επηρέασε τη λειτουργία του Δήμου;	4,22	0,85
Είστε ικανοποιημένος/η από τα έργα υποδομών που έχουν πραγματοποιηθεί μετά το 2010 στο Δήμο;	3,35	1,02
Η εξυπηρέτηση των πολιτών στο Δήμο βελτιώθηκε σε χρόνο μετά το 2010;	3,36	0,86
Είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες του Δήμου από άποψη ταχύτητας;	3,33	1,02
Η εξυπηρέτηση των πολιτών στο Δήμο βελτιώθηκε σε ποιότητα μετά το 2010;	3,38	0,90
Είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες του Δήμου από άποψη ποιότητας;	3,45	0,85
Θεωρείτε ότι η συμμετοχή σας στα κοινά είναι ικανοποιητική και η άποψή σας είναι σημαντική;	3,55	1,06
Το προσωπικό του Δήμου είναι επαρκές για την εξυπηρέτησή σας;	2,80	1,07
Η επικοινωνία με το προσωπικό του Δήμου για ζητήματα που σας απασχολούν είναι ικανοποιητική;	3,67	0,83
Οι παθογένειες του Δήμου σας περιορίστηκαν κατά την περίοδο εφαρμογής του Καλλικράτη (2010-2019);	3,08	0,81
Έχετε πλήρη γνώση για τις αρμοδιότητες του Δήμου;	3,83	1,011
Είστε ικανοποιημένος/η από τη συνεργασία του Δήμου με άλλους φορείς για την εξυπηρέτηση των αναγκών σας;	3,53	0,833
Ο Δήμος ανταποκρίνεται απόλυτα στις ανάγκες σας;	3,27	0,88
Ο Δήμος ανταποκρίνεται απόλυτα στις ανάγκες όλων των δημοτών του;	3,20	0,89
Είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες του Δήμου κατά την περίοδο του Καλλικράτη (2010-2019);	3,48	0,79
Είστε ικανοποιημένος/η από τις δράσεις του Δήμου κατά την περίοδο του Καλλικράτη (2010-2019);	3,62	0,80
Χρησιμοποιείτε συχνά την ηλεκτρονική εφαρμογή "Noville";	2,47	1,18
Επισκέπτεστε συχνά την ιστοσελίδα του Δήμου;	3,22	1,19

Η διαφορά στις τιμές των εξαρτημένων μεταβλητών με βάση το φύλο παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα. Όπως διαπιστώνεται και από τον πίνακα, η μόνη στατιστικά σημαντική διαφορά αφορούσε τις τιμές της μεταβλητής «Ο Δήμος ανταποκρίνεται απόλυτα στις ανάγκες σας;», όπου καταγράφηκαν υψηλότερες τιμές για τις γυναίκες έναντι των αντρών ($p=0.038$).

Πίνακας 5. Η επίδραση του φύλου στις εξαρτημένες μεταβλητές						
	Φύλο	N	Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Τυπικό σφάλμα μέσης τιμής	P
Η μετάβαση από τον Καποδίστρια στον Καλλικράτη βελτίωσε τη διοικητική λειτουργία του Δήμου;	Άντρας	37	3,27	1,071	,176	0.898
	Γυναίκα	23	3,30	,876	,183	
Ο Δήμος είναι οικονομικά ισχυρότερος μετά τη συνένωση σύμφωνα με το Πρόγραμμα Καλλικράτης;	Άντρας	37	3,05	1,104	,182	0.383
	Γυναίκα	23	3,30	1,020	,213	
Η οικονομική κρίση επηρέασε τη λειτουργία του Δήμου;	Άντρας	37	4,32	,884	,145	0.214
	Γυναίκα	23	4,04	,767	,160	
Είστε ικανοποιημένος/η από τα έργα υποδομών που έχουν πραγματοποιηθεί μετά το 2010 στο Δήμο;	Άντρας	37	3,24	1,038	,171	0.309
	Γυναίκα	23	3,52	,994	,207	

Η εξυπηρέτηση των πολιτών στο Δήμο βελτιώθηκε σε χρόνο μετά το 2010;	Άντρας	37	3,31	,920	,153	0.581
	Γυναίκα	23	3,43	,788	,164	
Είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες του Δήμου από άποψη ταχύτητας;	Άντρας	37	3,19	1,126	,185	0.134
	Γυναίκα	23	3,57	,788	,164	
Η εξυπηρέτηση των πολιτών στο Δήμο βελτιώθηκε σε ποιότητα μετά το 2010;	Άντρας	37	3,32	,973	,160	0.526
	Γυναίκα	23	3,48	,790	,165	
Είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες του Δήμου από άποψη ποιότητας;	Άντρας	37	3,41	,865	,142	0.611
	Γυναίκα	23	3,52	,846	,176	
Θεωρείτε ότι η συμμετοχή σας στα κοινά είναι ικανοποιητική και η άποψή σας είναι σημαντική;	Άντρας	37	3,51	1,044	,172	0.739
	Γυναίκα	23	3,61	1,118	,233	
Το προσωπικό του Δήμου είναι επαρκές για την εξυπηρέτησή σας;	Άντρας	37	2,70	,968	,159	0.376
	Γυναίκα	23	2,96	1,224	,255	
Η επικοινωνία με το προσωπικό του Δήμου για ζητήματα που σας απασχολούν είναι ικανοποιητική;	Άντρας	37	3,62	,953	,157	0.565
	Γυναίκα	23	3,74	,619	,129	
Οι παθογένειες του Δήμου σας περιορίστηκαν κατά την περίοδο εφαρμογής του Καλλικράτη (2010-2019);	Άντρας	37	3,03	,897	,147	0.499
	Γυναίκα	23	3,17	,650	,136	

Έχετε πλήρη γνώση για τις αρμοδιότητες του Δήμου;	Άντρας	37	4,00	,943	,155	0.106
	Γυναίκα	23	3,57	1,080	,225	
Είστε ικανοποιημένος/η από τη συνεργασία του Δήμου με άλλους φορείς για την εξυπηρέτηση των αναγκών σας;	Άντρας	37	3,41	,865	,142	0.132
	Γυναίκα	23	3,74	,752	,157	
Ο Δήμος ανταποκρίνεται απόλυτα στις ανάγκες σας;	Άντρας	37	3,05	,911	,150	0.016
	Γυναίκα	23	3,61	,722	,151	
Ο Δήμος ανταποκρίνεται απόλυτα στις ανάγκες όλων των δημοτών του;	Άντρας	37	3,03	,897	,147	0.058
	Γυναίκα	23	3,48	,846	,176	
Είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες του Δήμου κατά την περίοδο του Καλλικράτη (2010-2019);	Άντρας	37	3,35	,919	,151	0.061
	Γυναίκα	23	3,70	,470	,098	
Είστε ικανοποιημένος/η από τις δράσεις του Δήμου κατά την περίοδο του Καλλικράτη (2010-2019);	Άντρας	37	3,46	,869	,143	0.038
	Γυναίκα	23	3,87	,626	,130	
Χρησιμοποιείτε συχνά την ηλεκτρονική εφαρμογή "Noville";	Άντρας	37	2,44	1,252	,209	0.865
	Γυναίκα	23	2,50	1,102	,235	
Επισκέπτεστε συχνά την ιστοσελίδα του Δήμου;	Άντρας	37	3,11	1,242	,204	0.376
	Γυναίκα	23	3,39	1,118	,233	

Ως προς την επίδραση του τόπου διαμονής στις εξαρτημένες μεταβλητές, η μόνη διαφορά με βάση τον τόπο διαμονής καταγράφηκε στη μεταβλητή «Έχετε πλήρη γνώση για τις αρμοδιότητες του Δήμου;», όπου καταγράφηκαν υψηλότερες τιμές για όσους δεν έμεναν στο Λεωνίδιο σε σχέση με τους υπόλοιπους ($p=0.018$). Το σύνολο των σχετικών αναλύσεων παρουσιάζεται στον Πίνακα 6.

Πίνακας 6. Η επίδραση του τόπου διαμονής στις εξαρτημένες μεταβλητές						
	Τόπος διαμονής	N	Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Τυπικό σφάλμα μέσης τιμής	P
Η μετάβαση από τον Καποδίστρια στον Καλλικράτη βελτίωσε τη διοικητική λειτουργία του Δήμου;	Λεωνίδιο	29	3,41	,983	,182	0.329
	Άλλο	31	3,16	1,003	,180	
Ο Δήμος είναι οικονομικά ισχυρότερος μετά τη συνένωση σύμφωνα με το Πρόγραμμα Καλλικράτης;	Λεωνίδιο	29	3,17	,928	,172	0.877
	Άλλο	31	3,13	1,204	,216	
Η οικονομική κρίση επηρέασε τη λειτουργία του Δήμου;	Λεωνίδιο	29	4,14	1,026	,190	0.497
	Άλλο	31	4,29	,643	,115	
Είστε ικανοποιημένος/η από τα έργα υποδομών που έχουν πραγματοποιηθεί μετά το 2010 στο Δήμο;	Λεωνίδιο	29	3,34	,974	,181	0.970
	Άλλο	31	3,35	1,082	,194	
Η εξυπηρέτηση των πολιτών στο	Λεωνίδιο	29	3,21	,902	,167	0.197
	Άλλο	31	3,50	,820	,150	

Δήμο βελτιώθηκε σε χρόνο μετά το 2010;						
Είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες του Δήμου από άποψη ταχύτητας;	Λεωνίδιο	29	3,31	,967	,180	0.868
	Άλλο	31	3,35	1,082	,194	
Η εξυπηρέτηση των πολιτών στο Δήμο βελτιώθηκε σε ποιότητα μετά το 2010;	Λεωνίδιο	29	3,41	,867	,161	0.803
	Άλλο	31	3,35	,950	,171	
Είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες του Δήμου από άποψη ποιότητας;	Λεωνίδιο	29	3,38	,728	,135	0.539
	Άλλο	31	3,52	,962	,173	
Θεωρείτε ότι η συμμετοχή σας στα κοινά είναι ικανοποιητική και η άποψή σας είναι σημαντική;	Λεωνίδιο	29	3,59	1,086	,202	0.801
	Άλλο	31	3,52	1,061	,190	
Το προσωπικό του Δήμου είναι επαρκές για την εξυπηρέτησή σας;	Λεωνίδιο	29	2,83	,966	,179	0.849
	Άλλο	31	2,77	1,175	,211	
Η επικοινωνία με το προσωπικό του Δήμου για ζητήματα που σας απασχολούν είναι ικανοποιητική;	Λεωνίδιο	29	3,48	,738	,137	0.100
	Άλλο	31	3,84	,898	,161	
Οι παθογένειες του Δήμου σας περιορίστηκαν κατά την περίοδο εφαρμογής του Καλλικράτη (2010-2019);	Λεωνίδιο	29	3,00	,655	,122	0.440
	Άλλο	31	3,16	,934	,168	
Έχετε πλήρη γνώση για τις	Λεωνίδιο	29	3,52	1,056	,196	0.018
	Άλλο	31	4,13	,885	,159	

αρμοδιότητες του Δήμου;						
Είστε ικανοποιημένος/η από τη συνεργασία του Δήμου με άλλους φορείς για την εξυπηρέτηση των αναγκών σας;	Λεωνίδιο	29	3,45	,827	,154	0.449
	Άλλο	31	3,61	,844	,152	
Ο Δήμος ανταποκρίνεται απόλυτα στις ανάγκες σας;	Λεωνίδιο	29	3,24	,786	,146	0.832
	Άλλο	31	3,29	,973	,175	
Ο Δήμος ανταποκρίνεται απόλυτα στις ανάγκες όλων των δημοτών του;	Λεωνίδιο	29	3,10	,618	,115	0.418
	Άλλο	31	3,29	1,101	,198	
Είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες του Δήμου κατά την περίοδο του Καλλικράτη (2010-2019);	Λεωνίδιο	29	3,45	,736	,137	0.743
	Άλλο	31	3,52	,851	,153	
Είστε ικανοποιημένος/η από τις δράσεις του Δήμου κατά την περίοδο του Καλλικράτη (2010-2019);	Λεωνίδιο	29	3,48	,738	,137	0.213
	Άλλο	31	3,74	,855	,154	
Χρησιμοποιείτε συχνά την ηλεκτρονική εφαρμογή "Noville";	Λεωνίδιο	29	2,62	1,265	,235	0.324
	Άλλο	31	2,31	1,105	,205	
Επισκέπτεστε συχνά την ιστοσελίδα του Δήμου;	Λεωνίδιο	29	3,03	1,210	,225	0.257
	Άλλο	31	3,39	1,174	,211	

Ως προς τη συσχέτιση της ηλικίας με τις εξαρτημένες μεταβλητές της μελέτης, η σχετική ανάλυση παρατίθεται ακολούθως. Όπως διαπιστώνεται και από τον πίνακα, στις μεταβλητές «Είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες του Δήμου από άποψη ταχύτητας;», «Είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες του Δήμου από άποψη ποιότητας;» και «Έχετε πλήρη γνώση για τις αρμοδιότητες του Δήμου;», υπήρχε μια θετική στατιστικά σημαντική συσχέτιση ανάμεσα στην ηλικία και στις τιμές των μεταβλητών αυτών, οδηγώντας στο συμπέρασμα πως οι πιο μεγάλοι σε ηλικία συμμετέχοντες είχαν και θετικότερη αποτίμηση. Ωστόσο, σε καμία άλλη εκ των υπολοίπων μεταβλητών δεν διαπιστώθηκαν στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις, οδηγώντας έτσι σε γενικές γραμμές σε μια θεώρηση περί απουσίας επιδράσεων της ηλικίας.

Πίνακας 7. Η συσχέτιση της ηλικίας με τις εξαρτημένες μεταβλητές της έρευνας		
		Ηλικία
Η μετάβαση από τον Καποδίστρια στον Καλλικράτη βελτίωσε τη διοικητική λειτουργία του Δήμου;	Pearson Correlation	,099
	P	,453
	N	60
Ο Δήμος είναι οικονομικά ισχυρότερος μετά τη συνένωση σύμφωνα με το Πρόγραμμα Καλλικράτης;	Pearson Correlation	,146
	P	,264
	N	60
Η οικονομική κρίση επηρέασε τη λειτουργία του Δήμου;	Pearson Correlation	,073
	P	,579
	N	60
Είστε ικανοποιημένος/η από τα έργα υποδομών που έχουν πραγματοποιηθεί μετά το 2010 στο Δήμο;	Pearson Correlation	-,002
	P	,986
	N	60
Η εξυπηρέτηση των πολιτών στο Δήμο βελτιώθηκε σε χρόνο μετά το 2010;	Pearson Correlation	,091
	P	,495
	N	60
Είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες του Δήμου από άποψη ταχύτητας;	Pearson Correlation	,323*
	P	,012

	N	60
Η εξυπηρέτηση των πολιτών στο Δήμο βελτιώθηκε σε ποιότητα μετά το 2010;	Pearson Correlation	,079
	P	,550
	N	60
Είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες του Δήμου από άποψη ποιότητας;	Pearson Correlation	,273*
	P	,035
	N	60
Θεωρείτε ότι η συμμετοχή σας στα κοινά είναι ικανοποιητική και η άποψή σας είναι σημαντική;	Pearson Correlation	,106
	P	,420
	N	60
Το προσωπικό του Δήμου είναι επαρκές για την εξυπηρέτησή σας;	Pearson Correlation	,125
	P	,343
	N	60
Η επικοινωνία με το προσωπικό του Δήμου για ζητήματα που σας απασχολούν είναι ικανοποιητική;	Pearson Correlation	,176
	P	,179
	N	60
Οι παθογένειες του Δήμου σας περιορίστηκαν κατά την περίοδο εφαρμογής του Καλλικράτη (2010-2019);	Pearson Correlation	,098
	P	,456
	N	60
Έχετε πλήρη γνώση για τις αρμοδιότητες του Δήμου;	Pearson Correlation	,331**
	P	,010
	N	60
Είστε ικανοποιημένος/η από τη συνεργασία του Δήμου με άλλους φορείς για την εξυπηρέτηση των αναγκών σας;	Pearson Correlation	,212
	P	,104
	N	60
Ο Δήμος ανταποκρίνεται απόλυτα στις ανάγκες σας;	Pearson Correlation	,214
	P	,100
	N	60
Ο Δήμος ανταποκρίνεται απόλυτα στις ανάγκες όλων των δημοτών του;	Pearson Correlation	,217
	P	,096
	N	60

Είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες του Δήμου κατά την περίοδο του Καλλικράτη (2010-2019);	Pearson Correlation	,050
	P	,707
	N	60
Είστε ικανοποιημένος/η από τις δράσεις του Δήμου κατά την περίοδο του Καλλικράτη (2010-2019);	Pearson Correlation	-,055
	P	,677
	N	60
Χρησιμοποιείτε συχνά την ηλεκτρονική εφαρμογή "Noville";	Pearson Correlation	-,253
	P	,055
	N	60
Επισκέπτεστε συχνά την ιστοσελίδα του Δήμου;	Pearson Correlation	-,009
	P	,947
	N	60

Ως προς τη σχέση των ετών από την εγγραφή στο δημοτολόγιο με τις εξαρτημένες μεταβλητές της μελέτης, η σχετική ανάλυση παρουσιάζεται ακολούθως. Όπως διαπιστώνεται και από τον πίνακα, υπήρχε μια θετική συσχέτιση των ετών από την εγγραφή στο δημοτολόγιο με τις τιμές των μεταβλητών «Είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες του Δήμου από άποψη ποιότητας;», «Η επικοινωνία με το προσωπικό του Δήμου για ζητήματα που σας απασχολούν είναι ικανοποιητική;», «Έχετε πλήρη γνώση για τις αρμοδιότητες του Δήμου;», «Είστε ικανοποιημένος/η από τη συνεργασία του Δήμου με άλλους φορείς για την εξυπηρέτηση των αναγκών σας;», «Ο Δήμος ανταποκρίνεται απόλυτα στις ανάγκες σας;» και «Ο Δήμος ανταποκρίνεται απόλυτα στις ανάγκες όλων των δημοτών του;». Κατά συνέπεια, όσο περισσότερα τα έτη από την εγγραφή στο δημοτολόγιο, τόσο υψηλότερες οι τιμές των συμμετεχόντων σε αυτές τις ερωτήσεις. Και σε αυτή ωστόσο την περίπτωση σε ολιγάριθμες μεταβλητές καταγράφηκαν στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις, οδηγώντας έτσι σε μια ευρύτερη θεώρηση περί απουσίας συσχετίσεων μεταξύ των ετών από την εγγραφή στο Δημοτολόγιο και των εξαρτημένων μεταβλητών της έρευνας.

Πίνακας 8. Η συσχέτιση του χρόνου από την εγγραφή στο δημοτολόγιο με τις εξαρτημένες μεταβλητές της έρευνας.		
		Έτη από την εγγραφή στο δημοτολόγιο
Η μετάβαση από τον Καποδίστρια στον Καλλικράτη βελτίωσε τη διοικητική λειτουργία του Δήμου;	Pearson Correlation	,110
	P	,402
	N	60
Ο Δήμος είναι οικονομικά ισχυρότερος μετά τη συνένωση σύμφωνα με το Πρόγραμμα Καλλικράτης;	Pearson Correlation	,219
	P	,093
	N	60
Η οικονομική κρίση επηρέασε τη λειτουργία του Δήμου;	Pearson Correlation	,140
	P	,287
	N	60
Είστε ικανοποιημένος/η από τα έργα υποδομών που έχουν πραγματοποιηθεί μετά το 2010 στο Δήμο;	Pearson Correlation	-,146
	P	,265
	N	60
Η εξυπηρέτηση των πολιτών στο Δήμο βελτιώθηκε σε χρόνο μετά το 2010;	Pearson Correlation	,089
	P	,501
	N	60
Είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες του Δήμου από άποψη ταχύτητας;	Pearson Correlation	,210
	P	,108
	N	60
Η εξυπηρέτηση των πολιτών στο Δήμο βελτιώθηκε σε ποιότητα μετά το 2010;	Pearson Correlation	,058
	P	,657
	N	60
Είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες του Δήμου από άποψη ποιότητας;	Pearson Correlation	,283*
	P	,029
	N	60
Θεωρείτε ότι η συμμετοχή σας στα κοινά είναι ικανοποιητική και η άποψή σας είναι σημαντική;	Pearson Correlation	,133
	P	,309
	N	60

Το προσωπικό του Δήμου είναι επαρκές για την εξυπηρέτησή σας;	Pearson Correlation	,241
	P	,064
	N	60
Η επικοινωνία με το προσωπικό του Δήμου για ζητήματα που σας απασχολούν είναι ικανοποιητική;	Pearson Correlation	,262*
	P	,043
	N	60
Οι παθογένειες του Δήμου σας περιορίστηκαν κατά την περίοδο εφαρμογής του Καλλικράτη (2010-2019);	Pearson Correlation	,197
	P	,131
	N	60
Έχετε πλήρη γνώση για τις αρμοδιότητες του Δήμου;	Pearson Correlation	,356**
	P	,005
	N	60
Είστε ικανοποιημένος/η από τη συνεργασία του Δήμου με άλλους φορείς για την εξυπηρέτηση των αναγκών σας;	Pearson Correlation	,391**
	P	,002
	N	60
Ο Δήμος ανταποκρίνεται απόλυτα στις ανάγκες σας;	Pearson Correlation	,299*
	P	,020
	N	60
Ο Δήμος ανταποκρίνεται απόλυτα στις ανάγκες όλων των δημοτών του;	Pearson Correlation	,279*
	P	,031
	N	60
Είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες του Δήμου κατά την περίοδο του Καλλικράτη (2010-2019);	Pearson Correlation	,107
	P	,415
	N	60
Είστε ικανοποιημένος/η από τις δράσεις του Δήμου κατά την περίοδο του Καλλικράτη (2010-2019);	Pearson Correlation	,079
	P	,550
	N	60
Χρησιμοποιείτε συχνά την ηλεκτρονική εφαρμογή "Noville";	Pearson Correlation	-,114
	P	,393
	N	60
Επισκέπτεστε συχνά την ιστοσελίδα του Δήμου;	Pearson Correlation	,014

	P	,916
	N	60

6.4. Τριγωνοποίηση των αποτελεσμάτων

Με βάση την ανάλυση ποιοτικού σκέλους της μελέτης, ως κυριότερα ευρήματα μπορούν να θεωρηθούν τα παρακάτω:

1. Η εφαρμογή του σχεδίου Καλλικράτης δεν συνάντησε ιδιαίτερες αντιδράσεις και οδήγησε σε αυξημένη δυνατότητα έκφρασης των τοπικών κοινοτήτων.
2. Το νομικό πλαίσιο αρμοδιοτήτων μεταξύ των ΟΤΑ Α΄, ΟΤΑ Β΄ βαθμού και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης ήταν απολύτως ξεκάθαρο.
3. Οι πολλές υποχρεώσεις στις οποίες κλήθηκε να ανταποκριθεί ο Δήμος Νότιας Κυνουρίας οδήγησαν σε αδυναμία ανταπόκρισης στο σύνολο αυτών.
4. Τα δημοσιονομικά δεδομένα οδηγούν στη θεώρηση περί μιας καμπύλης σχήματος U, αφού οι επιχορηγήσεις του Δήμου μειώθηκαν από το 2012 και το 2013 σε σχέση με το 2011, για να αυξηθούν και πάλι στη συνέχεια.
5. Η εξυπηρέτηση των πολιτών και η αντιμετώπιση των αναγκών τους βελτιώθηκαν οριακά και σαφώς υστερούν από το επιθυμητό αποτέλεσμα.
6. Η βασικότερη πρόκληση αφορούσε την αντιμετώπιση του ζητήματος των αυθαιρέτων του Λεωνιδίου, αλλά και ζητήματα όπως οι φυσικές καταστροφές, οι ενεργειακές αναβαθμίσεις κτιρίων και η επέκταση του συστήματος ανακύκλωσης.
7. Η αποτελεσματικότητα των διοικητικών υπηρεσιών του Δήμου φαίνεται ότι αυξήθηκε μέσω του Προγράμματος Καλλικράτης.

Σχετικά με το ποσοτικό σκέλος της έρευνας, ως βασικότερα ευρήματα μπορούν να θεωρηθούν τα ακόλουθα:

1. Η αποτίμηση δεν διαφοροποιείται σημαντικά μεταξύ αντρών και γυναικών, μεταξύ αυτών που διαμένουν στο Λεωνίδιο και των υπολοίπων, με βάση την ηλικία ή με βάση το χρονικό διάστημα εγγραφής στο δημοτολόγιο. Φαίνεται επομένως πως η αποτίμηση είναι καθολική και ομοιογενής και όχι επηρεαζόμενη από κοινωνικοδημογραφικούς παράγοντες.

2. Η αποτίμηση των συμμετεχόντων για το Πρόγραμμα Καλλικράτης είναι θετική, αφού η μέση τιμή ήταν στο σύνολο των ερωτήσεων, πλην της ερώτησης για την ηλεκτρονική εφαρμογή "Noville" θετική.

Με βάση τα ανωτέρω, η αυξημένη αποτελεσματικότητα των διοικητικών υπηρεσιών που διαπιστώνεται μέσω της ποσοτικής έρευνας φαίνεται πως επιβεβαιώνεται και μέσω της ποσοτικής μελέτης, οδηγώντας έτσι σε μια συμφωνία των ευρημάτων των δύο προσεγγίσεων. Επιπλέον, η χαμηλή χρήση της εφαρμογής "Noville" βρίσκεται σε σύμπλευση με τη διαπίστωση του ποιοτικού σκέλους πως η βελτίωση είναι οριακή και πως απέχει από το επιθυμητό αποτέλεσμα. Πέραν ωστόσο των δύο αυτών σημείων που βρίσκονται σε σύμπλευση, σε γενικές γραμμές τα αποτελέσματα της ποιοτικής και της ποσοτικής έρευνας αφορούν διαφορετικές πλευρές του εξεταζόμενου ζητήματος και οφείλουν να αποτιμώνται όχι συγκριτικά, αλλά αλληλοσυμπληρωματικά.

7. Συζήτηση και Συμπεράσματα

Θα ακολουθήσει η ανάλυση των ευρημάτων σύμφωνα με τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων και των ερωτηματολογίων υπό το πρίσμα των κύριων ερωτημάτων όπως αυτά τέθηκαν στο κεφάλαιο της Μεθοδολογίας της έρευνας και είναι:

1. Ποιες ήταν οι σημαντικότερες διοικητικές μεταρρυθμίσεις που επήλθαν κατά την εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτης;
2. Η μετάβαση από τον Καποδίστρια στον Καλλικράτη βελτίωσε την διοικητική λειτουργία των δήμων;
3. Το νομικό πλαίσιο αρμοδιοτήτων μεταξύ των ΟΤΑ α' βαθμού, των ΟΤΑ β' βαθμού και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, ήταν ξεκάθαρο και επαρκές;
4. Οι δήμοι ανταπεξήλθαν αποτελεσματικά στις νέες τους αρμοδιότητες;
5. Η χρηματοδότηση του κράτους προς τους δήμους σε σχέση με τις νέες τους αρμοδιότητες ήταν ικανοποιητική;

1. Ποιες ήταν οι σημαντικότερες διοικητικές μεταρρυθμίσεις που επήλθαν κατά την εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτης;

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των συνεντεύξεων, το Πρόγραμμα «Καλλικράτης» επέφερε πληθώρα διοικητικών μεταρρυθμίσεων στον Δήμο Νότιας Κυνουρίας, όπως ήταν αναμενόμενο. Οι σημαντικότερες διοικητικές μεταρρυθμίσεις που επήλθαν σύμφωνα με τους συμμετέχοντες στις συνεντεύξεις ήταν:

- Η συνένωση του Δήμου Λεωνιδίου και του Δήμου Τυρού και μίας Κοινότητας, της Κοινότητας Κοσμά, δημιουργώντας το νέο Δήμο Νότιας Κυνουρίας με την Δημοτική Ενότητα Λεωνιδίου, την Δημοτική Ενότητα Τύρου, την Δημοτική Ενότητα Κοσμά και 15 Τοπικές Κοινότητες. Αξίζει να σημειωθεί ότι σε αντίθεση με άλλες περιπτώσεις συνένωσης, η συνένωση των Δήμων για την δημιουργία του Δήμου Νότιας Κυνουρίας δεν προκάλεσε ιδιαίτερες αντιδράσεις.
- Ο ορισμός Αντιδημάρχων με τοπικές αρμοδιότητες που εκπροσωπούν τις Δημοτικές Ενότητες.
- Η σύσταση των νέων σημαντικών οργάνων της Εκτελεστικής Επιτροπής και της Οικονομικής Επιτροπής. Η Εκτελεστική Επιτροπή έχει συντονιστικές και εκτελεστικές αρμοδιότητες, συντονίζοντας την υλοποίηση του προγράμματος της Δημοτικής Αρχής και παρακολουθώντας την εφαρμογή του Επιχειρησιακού Σχεδίου του Δήμου. Οι αρμοδιότητες της Οικονομικής Επιτροπής αφορούν τον οικονομικό έλεγχο και την τακτική παρακολούθηση του προϋπολογισμού.
- Η αναλογική εκπροσώπηση όλων των Δημοτικών Ενοτήτων στο νέο Δημοτικό Συμβούλιο, και η κατάργηση όλων των Δημοτικών και Κοινοτικών Συμβουλίων των πρώην Δήμων και Κοινοτήτων.
- Η υποχρεωτική σύσταση της Οικονομικής Υπηρεσίας και του Συμβουλίου Δημοτικής Κοινότητας για όλους τους Δήμους. Στο Δήμο Νότιας Κυνουρίας όμως είχε συσταθεί με το Σχέδιο Καποδίστριας, αν και η σύστασή της τότε ήταν προαιρετική.
- Η υποχρεωτική ανάρτηση όλων των αποφάσεων του Δημοτικού Συμβουλίου και της Οικονομικής Επιτροπής στο ΔΙΑΥΓΕΙΑ.
- Η συγκρότηση Συμβουλίου Δημοτικής Κοινότητας, με σκοπό την ενδυνάμωση της δημοτικής αποκέντρωσης και την παροχή νέων και ουσιαστικών αρμοδιοτήτων, ενώ στα πρώην Τοπικά Διαμερίσματα με πληθυσμό κάτω των 2.000 κατοίκων συγκροτήθηκαν Συμβούλια Τοπικών Κοινοτήτων με ενισχυμένες αρμοδιότητες και οικονομικούς πόρους.

- Ο εξορθολογισμός του αριθμού και του τρόπου λειτουργίας των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου και Επιχειρήσεων του Δήμου με αποτέλεσμα να παραμείνουν δύο Νομικά Πρόσωπα ένα ΝΠΙΔ η Δημοτική Κοινωφελής Επιχείρηση Δήμου Νότιας Κυνουρίας και ένα ΝΠΔΔ ο Δημοτικός Παιδικός Σταθμός Δήμου Νότιας Κυνουρίας. Επίσης παρέμειναν και τα δύο Λιμενικά Ταμεία (ΝΠΔΔ) το Λιμενικό Ταμείο Λεωνιδίου και το Λιμενικό Ταμείο Τυρού.
- Η δημιουργία ιστοσελίδας στην οποία γίνεται άμεση δημοσίευση όλων των αποφάσεων των αιρετών οργάνων του Δήμου, συμπεριλαμβανομένων των αποφάσεων για τη λειτουργία των συλλογικών οργάνων, καθώς και των προκηρύξεων, διαγωνισμών, προμηθειών, προσλήψεων, συμβάσεων και αναθέσεων. Το γεγονός αυτό συνέβαλλε στην ενίσχυση της διαφάνειας σχετικά με τις δράσεις και τις αποφάσεις του Δήμου.

Ωστόσο, αρκετά από τα προβλεπόμενα, στο Πρόγραμμα Καλλικράτης, εργαλεία για την αποτελεσματικότερη εξυπηρέτηση των πολιτών δεν εφαρμόστηκαν κυρίως λόγω έλλειψης προσωπικού. Με την εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτης όλο το διοικητικό προσωπικό και οι δύο μηχανικοί του πρώην Δήμου Τυρού μεταφέρθηκε, στην έδρα του νέου Δήμου στο Λεωνίδιο, το οποίο λειτουργεί με 12 ή 13 διοικητικούς υπαλλήλους. Ειδικότερα:

- Δεν λειτούργησε η πάγια προκαταβολή στους Προέδρους των Τοπικών Κοινοτήτων και της Δημοτικής Κοινότητας Λεωνιδίου και η Κάρτα του Πολίτη,
- Δεν συστήθηκαν τα ηλεκτρονικά ΚΕΠ, που θα εξυπηρετούσαν ποιοτικά και γρήγορα τους πολίτες.
- Συστήθηκε στο Δημαρχείο Λεωνιδίου, το Αυτοτελές Γραφείο Διοικητικής Βοήθειας για δημότες με αντικειμενική αδυναμία προσπέλασης στις Υπηρεσίες του Δήμου ή των ΚΕΠ, το οποίο όμως στην ουσία δεν λειτούργησε, αποκλειστικά λόγω έλλειψης προσωπικού.

Τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν από την έλλειψη προσωπικού, είναι εμφανή και στα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων. Σύμφωνα με τους ερωτηθέντες η βελτίωση της εξυπηρέτησης των πολιτών μετά το 2010 καθώς και η ικανοποίηση των πολιτών από τις υπηρεσίες του Δήμου από άποψη ταχύτητας είναι οριακές. Σε ότι αφορά το προσωπικό του Δήμου ειδικότερα, σύμφωνα με τους ερωτηθέντες αυτό δεν κρίνεται επαρκές αλλά η επικοινωνία με αυτό είναι σχετικά ικανοποιητική.

Αξίζει να σημειωθεί ότι αν και δεν λειτούργησε ο θεσμός της Γενικής Συνέλευσης των κατοίκων των Τοπικών Κοινοτήτων μία φορά το έτος για θέματα που αφορούν την Τοπική Κοινότητα, η άποψη των πολιτών για την συμμετοχή τους στα κοινά είναι σχετικά θετική.

Σε ότι αφορά την ψηφιακή στρατηγική επικοινωνίας και εξυπηρέτησης του Δήμου Νότιας Κυνουρίας, βρίσκεται σε λειτουργία τόσο η ιστοσελίδα του Δήμου όσο και η ηλεκτρονική πλατφόρμα επικοινωνίας "Novonville". Ωστόσο σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτηθέντων η ηλεκτρονική εφαρμογή δεν χρησιμοποιείται ευρέως και η επισκεψιμότητα της ιστοσελίδας του Δήμου δεν κρίνεται ικανοποιητική. Ωστόσο, οι ερωτηθέντες έκριναν σχετικά ικανοποιητική την επικοινωνία με το προσωπικό του Δήμου για ζητήματα που τους απασχολούν.

2. Το νομικό πλαίσιο αρμοδιοτήτων μεταξύ των ΟΤΑ α' βαθμού, των ΟΤΑ β' βαθμού και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, ήταν ξεκάθαρο και επαρκές;

Σε ότι αφορά το νομικό πλαίσιο των αρμοδιοτήτων των δύο βαθμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, όπως αυτό αναπτύχθηκε στο Πρόγραμμα Καλλικράτης, οι συμμετέχοντες στις συνεντεύξεις υποστήριξαν ότι ήταν απολύτως ξεκάθαρο. Συν τοις άλλοις τόνισαν ότι ήταν η πρώτη φορά που υπήρξε ολοκληρωτική και ολοκληρωμένη καταγραφή και κατανομή των αρμοδιοτήτων σε όλα τα επίπεδα διοίκησης και αυτοδιοίκησης, χωρίς να υφίστανται πλέον κενά ή ασάφειες τόσο στο εύρος αρμοδιοτήτων όσο και στις διαδικασίες εφαρμογής του. Την θέση αυτή υποστηρίζουν και οι ερωτηθέντες δημότες, οι οποίοι σε μεγάλο ποσοστό δήλωσαν ότι έχουν πλήρη γνώση των αρμοδιοτήτων του Δήμου.

Ως εκ τούτου, το νομικό πλαίσιο αρμοδιοτήτων μεταξύ των ΟΤΑ Α' βαθμού, των ΟΤΑ Β' βαθμού και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης κρίνεται ξεκάθαρο και επαρκές.

3. Οι δήμοι ανταπεξήλθαν αποτελεσματικά στις νέες τους αρμοδιότητες;

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων, ο Δήμος Νότιας Κυνουρίας, δεν ανταπεξήλθε αποτελεσματικά στις νέες αρμοδιότητες που κλήθηκε να αναλάβει με το Πρόγραμμα Καλλικράτης λόγω αφενός της έλλειψης οικονομικών πόρων και αφετέρου λόγω της τεράστιας έλλειψης προσωπικού τόσο σε αριθμό όσο και σε εξειδίκευση,

εξαιτίας της οικονομικής κρίσης και της μνημονιακής απαγόρευσης περί περιορισμού των προσλήψεων. Η άποψη αυτή επαληθεύεται και μέσω της τριγωνοποίησης των αποτελεσμάτων, καθώς σύμφωνα με την ανάλυση ποιοτικού σκέλους της μελέτης συνάγεται ότι οι πολλαπλές νέες αρμοδιότητες, στις οποίες κλήθηκε να ανταποκριθεί ο Δήμος Κυνουρίας οδήγησαν σε αδυναμία ανταπόκρισης στο σύνολο αυτών.

4. Η χρηματοδότηση του κράτους προς τους δήμους σε σχέση με τις νέες τους αρμοδιότητες ήταν ικανοποιητική;

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων τα έσοδα του Δήμου Νότιας Κυνουρίας, από το 2011, που ήταν και η πρώτη χρονιά εφαρμογής του Προγράμματος Καλλικράτη, υπέστησαν μια απότομη μείωση κατά 32,5% περίπου το 2012 και μια περαιτέρω μείωση κατά 9,6% το 2013 σε σχέση με το 2011. Δηλαδή, δύο μόλις χρόνια μετά την εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτη, ο Δήμος είχε στην διάθεσή του μόλις το 58% της αρχικής κρατικής χρηματοδότησης για να ανταποκριθεί αποτελεσματικά στο σύνολο των αρμοδιοτήτων του, οι οποίες όμως είχαν πολλαπλασιαστεί μετά την εφαρμογή της μεταρρύθμισης. Κατά τα επόμενα έτη και μέχρι το 2016 παρατηρείται μια σταθεροποίηση των εσόδων, η οποία ωστόσο, αντιστοιχεί στο 75% της αρχικής χρηματοδότησης περίπου. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι η εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτη ταυτίστηκε χρονικά και με την ψήφιση του Δεύτερου Προγράμματος οικονομικής προσαρμογής για την Ελλάδα και των εφαρμοστικών του νόμων, η χρηματοδότηση του Δήμου Νότιας Κυνουρίας, σε σχέση με τις νέες αρμοδιότητες, ήταν σαφώς κατώτερη των προσδοκιών και των αναγκών. Με τις παραπάνω θέσεις συμφωνούν και οι πολίτες που συμμετείχαν στην έρευνα μέσω των ερωτηματολογίων. Σύμφωνα με τις απαντήσεις τους, έκριναν ότι οριακά ο Δήμος είναι οικονομικά ισχυρότερος μετά τη συνένωση με το Πρόγραμμα Καλλικράτη, και ότι σαφέστατα η οικονομική κρίση επηρέασε τη λειτουργία του Δήμου.

Συνεπώς η χρηματοδότηση του κράτους προς τους δήμους σε σχέση με τις νέες τους αρμοδιότητες δεν κρίνεται ικανοποιητική.

Ικανοποίηση Πολιτών

Σύμφωνα με τους συμμετέχοντες στις συνεντεύξεις, η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους πολίτες έχει σαφώς βελτιωθεί αλλά σε καμία περίπτωση δεν βρίσκεται στο επιθυμητό επίπεδο, καθώς δεν έχουν εφαρμοσθεί τα περισσότερα από τα εργαλεία για την αποτελεσματικότερη και αμεσότερη εξυπηρέτηση των πολιτών. Ως εκ τούτου, η εξυπηρέτηση των πολιτών και η αντιμετώπιση των αναγκών τους, βελτιώθηκαν οριακά και σαφώς υστερούν από το επιθυμητό αποτέλεσμα.

Η παραπάνω θέση υποστηρίζεται και από τους πολίτες του Δήμου Νότιας Κυνουρίας, οι οποίοι, σύμφωνα με τα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων υποστήριξαν ότι η ποιότητα των υπηρεσιών του Δήμου καθώς και οι δράσεις του κατά την περίοδο εφαρμογής του Προγράμματος Καλλικράτη είναι σχετικά ικανοποιητικές. Συν τοις άλλοις, φαίνονται οριακά ικανοποιημένοι από τα έργα υποδομών που έχουν πραγματοποιηθεί μετά το 2010 στο Δήμο. Παράλληλα, δεν φάνηκε ότι ο Δήμος, κατά την άποψή τους, ανταποκρίνεται απόλυτα στις ανάγκες τους ούτε στις ανάγκες των δημοτών εν συνόλω. Σημαντικό εύρημα αποτελεί, ότι σύμφωνα με τις απαντήσεις τους, οι παθογένειες του Δήμου Νότιας Κυνουρίας παρέμειναν ίδιες κατά την περίοδο εφαρμογής του Καλλικράτη (2010-2019). Σε γενικές γραμμές, οι πολίτες δείχνουν σχετικά ικανοποιημένοι από τις υπηρεσίες του Δήμου Νότιας Κυνουρίας κατά την περίοδο εφαρμογής του Προγράμματος Καλλικράτη (2010-2019). Συν τοις άλλοις, η μετάβαση από τον Καποδίστρια στο Πρόγραμμα Καλλικράτης βελτίωσε, έστω και οριακά, τη διοικητική λειτουργία του Δήμου Νότιας Κυνουρίας.

Η συνολική αποτίμηση του Προγράμματος Καλλικράτη, από την οπτική των πολιτών, και σύμφωνα με το ποσοτικό σκέλος της έρευνας, είναι καθολική και ομοιογενής, χωρίς να επηρεάζεται από κοινωνικούς ή δημογραφικούς παράγοντες, όπως το φύλο, τον τόπο διαμονής, την ηλικία ή το χρονικό διάστημα εγγραφής στο δημοτολόγιο. Η αποτίμηση των συμμετεχόντων για το Πρόγραμμα Καλλικράτης είναι θετική, καθώς η μέση τιμή ήταν για τις περισσότερες ερωτήσεις θετική.

Συνολική Αποτίμηση

Σύμφωνα με την παραπάνω ανάλυση των απαντήσεων των συμμετεχόντων τόσο των ερωτηματολογίων όσο και των συνεντεύξεων, η εναλλακτική υπόθεση της έρευνας, ότι η εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτης βελτίωσε την αποτελεσματικότητα της διοίκησης των δήμων, πράγματι επιβεβαιώνεται.

Η νέα αρχιτεκτονική της τοπικής αυτοδιοίκησης και του κράτους, όπως αυτή θεσμοθετείται με το πρόγραμμα Καλλικράτης (Ν. 3852/2010) συνιστά μία φιλόδοξη προσπάθεια ανασυγκρότησης της χώρας αλλά και μία μεγάλη αναπτυξιακή πρωτοβουλία.

Το Πρόγραμμα «Καλλικράτης» εκσυγχρόνισε το θεσμικό πλαίσιο για την περιφερειακή ανάπτυξη με έμφαση στις ρυθμίσεις που αναφέρονται, τόσο στις πρωτοβουλίες των ΟΤΑ για την ενδογενή ανάπτυξη των χωρικών ενοτήτων τους, όσο και στις αρμοδιότητές τους σχετικά με την εφαρμογή δράσεων ή άλλων αναπτυξιακών προγραμμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Κράτους, τόσο εντός των χωρικών αρμοδιοτήτων τους, όσο και εκτός, όταν οι δράσεις απαιτούν διαπεριφερειακή συνεργασία.

Παρά την αρνητική συγκυρία της οικονομικής κρίσης που βίωσε η χώρα και τις συνέπειες τόσο στην χρηματοδότηση όσο και στις αυξημένες αρμοδιότητες των ΟΤΑ, η μεταρρύθμιση του Καλλικράτη συνιστά σημάδι αλλαγής και παράγοντα ελπίδας. Αφενός, καταδεικνύει την ικανότητα της Χώρας μας να ανασυντάξει τις διοικητικές και θεσμικές δομές της πάνω σε σύγχρονα και συμβατά με τις απαιτήσεις των καιρών πρότυπα και αφετέρου, αποδεικνύει ότι είναι όντως δυνατή η αύξηση της διοικητικής αποτελεσματικότητας σε συνδυασμό με τον περαιτέρω εκδημοκρατισμό του μοντέλου διακυβέρνησης και ότι είναι όντως εφικτή η επανεκκίνηση της ανάπτυξης μέσω της υλοποίησης ενός πολιτικού συστήματος που θέτει στο επίκεντρό του τον πολίτη και την κοινωνία.

Βιβλιογραφία

Ελληνική Βιβλιογραφία

Βινιεράτου - Μποσινάκη Μ, Τουρή Μ., Δεληθέου Β., (2011) «Οι Διαδικασίες του Ευρωπαϊκού Περιφερειακού Προγραμματισμού και η Εξέλιξη της Τοπική Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα», *Επιθεώρηση Αποκέντρωσης, Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Περιφερειακής Ανάπτυξης*, Τεύχος 63, Αθήνα.

Γεωργάκης, Θ. (2016). *Η Μετά-Καλλικράτη Τοπική Αυτοδιοίκηση υπό το φως της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Θεωρητική και εμπειρική διερεύνηση*. Διπλωματική. Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Δρούτσα Χ, (2014), *Αξιολόγηση της οργανωτικής αναδιάρθρωσης που επέφερε το Πρόγραμμα «Καλλικράτης» μεταξύ των δύο βαθμών Αυτοδιοίκησης ΟΤΑ α' και β' βαθμού -ανακατανομή αρμοδιοτήτων*, Αθήνα: ΕΚΔΔΑ.

Ζηγούρη, Π., και Παπαδόπουλος, Γ. (2010). *Πρόγραμμα Καλλικράτης. Τόμος Α*. Αθήνας: Εκδόσεις Όλγας Ζηγούρη.

Λαδιάς Χ., Α., (2014) *Ειδικά θέματα τοπικής αυτοδιοίκησης*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Μαθιουδάκης Μ., Ανδρονόπουλος Β. (1974), «Αποκέντρωσις - Αυτοδιοικήσις - Ιστοτική Εξέλιξις - Περιγραφή Υφισταμένης Καταστάσεως.» Τόμος Πρώτος, *Διοικητική Αποκέντρωσις - Τοπική Αυτοδιοικήσις Β' Βαθμού*, Αθήνα, σελ. 20-27.

Μακρυδημήτρης, Α., Πραβίτα Μ.Η.(2012), *Διοικητική Επιστήμη Ι: Δημόσια Διοίκηση. Στοιχεία Διοικητικής Οργάνωσης*, Ε' έκδοση, Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας.

Μαργαρίτη, Ε. (2018). *Η διοικητική μεταρρύθμιση των ΟΤΑ από τον Καποδίστρια στον Καλλικράτη: Η περίπτωση του δήμου Βόλου*, Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Πολυτεχνική Σχολή. Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας & Περιφερειακής Ανάπτυξης.

Πάλλης Λ.Χ. (2013), *Τα οικονομικά της Τοπικής Αυτοδιοίκησης*, Αθήνα: ΕΥΡΑΣΙΑ.

Παπαδουκάκης, Δ. (2005). Σχέδιο 'Καποδίστριας': οι κοινότητες στο μάτι του κυκλώνα. *Ευτοπία: περιοδική έκδοση για τον ελευθεριακό κοινοτισμό*, Διαθέσιμο στο : <http://journal.eutopia.gr/el/shedio-kapodistriass-oi-koinotites-sto-mati-toykyklona>

ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 1975/1986/2001/2008/2019

Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (2012) *ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ*. Διαθέσιμο στο:

http://www.patt.gov.gr/site/attachments2/5419_2012.09.05%20%CE%95%CE%B9%CF%83%CE%AE%CE%B3%CE%B7%CF%83%CE%B7%20%CE%A0%CE%B5%CF%81%CE%B9%CF%86%CE%B5%CF%81%CE%B5%CE%B9%CE%AC%CF%81%CF%87%CE%B7%20%CE%91%CF%84%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B7%CF%82%20%CF%83%CF%84%CE%BF%20%CE%A0.%CE%A3.%20%CE%B3%CE%B9%CE%B1%20%CF%84%CE%BF%20%CF%80%CF%81%CF%8C%CE%B3%CF%81%CE%B1%CE%BC%CE%BC%CE%B1%20%CE%9A%CE%91%CE%9B%CE%99%CE%9A%CE%A1%CE%91%CE%A4%CE%97%CE%A3.pdf

Φιωτάκη, Ε. (2015). *Η οργάνωση της Περιφέρειας (της αυτοδιοικούμενης), μελέτη Περιφέρειας Αττικής*. Εκπαιδευτικό Ίδρυμα : Α.Τ.Ε.Ι. Καλαμάτας Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας Τμήμα : Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Διαθέσιμο στο:http://nestor.teipel.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/15777/SDO_DMTA_01381_Medium.pdf?sequence=1

Χατζηαβραμίδου, Ε. (2018), *Η κοινωνική πολιτική της τοπικής αυτοδιοίκησης: η μεταρρύθμιση του Καλλικράτη και το υφιστάμενο ευρωπαϊκό πλαίσιο*, Διπλωματική εργασία--Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη, 2018. Διαθέσιμοστο:<https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/21957/4/ChatziavramidouEudokiaMsc2018.pdf>

Χλέπας Ν.Κ. (1993), «Η Τοπική Αυτοδιοίκηση, η Συνθήκη του Μάαστριχτ και η Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση», *Το Σύνταγμα*, Ιανουάριος – Μάρτιος 1993, τεύχος 1.

Χλέπας, Ν.Κ. (1999). *Η τοπική διοίκηση στην Ελλάδα ο διαλεκτικός ανταγωνισμός της αποκέντρωσης με την αυτοδιοίκηση*. Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Baun, M., Marek, D., (2006) 'Regional Policy and Decentralization in the Czech Republic', *Regional and Federal Studies*, 16(4), p. 409-428.

Beetham, D. (1996), "Theorising Democracy and Local Government" σε D. King & G. Stiker, eds, *Rethinking Local Democracy*, 28-49, London: Macmillan.

Besley, T., Coate, S. (2003) 'Centralized versus decentralized provision of local public goods: a political economy approach'. *J Public Econ* 87:2611–2637.

Bergquist, W. (1993) 'Postmodern thought in a nutshell: Where art and science come together'. In Shafritz, J.M & Ott, J. S. (2001.). *Classics of organization theory*.

Cai H., Treisman, D. (2004) 'State corroding federalism'. *Public Econ* 88:819–843.

Crook, R.C., Sverrisson, A.S. (2001) *Decentralisation and poverty-alleviation in developing countries: a comparative analysis or, is West Bengal unique* Working Paper 130, Institute of Development Studies (IDS), University of Sussex, Brighton.

Dupre, J. (1967) 'Intergovernmental relations and the Metropolitan Area', *Centennial Study and Training Programme in, Metropolitan Problems Toronto*, Paper no 5.

Faguet, J-P (2004) 'Does decentralization increase government responsiveness to local needs? Evidence from Bolivia'. *J Public Econ* 88:867–893.

Fleurke, F., Willemsse, R., 'Effects of the European Union on Sub-National Decision-Making: Enhancement or Constriction?', 2007, *European Integration*, 29(1), p. 69-88.

Häberle, P. (2010), *Η τοπική αυτοδιοίκηση στον αστερισμό του ευρωπαϊκού συνταγματικού δικαίου*, Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Hague R., Harrop M. (2011), *Συγκριτική Πολιτική και Διακυβέρνηση*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

Hesse, J. J., Sharpe, L. J.(1991) *Local Government in International Perspective:Some Comparative Observations*. In: Hesse, Joachim Jens (1991) *Local Government and Urban Affairs in International Perspective*, Baden-Baden, pp. 603-621.

Hill, D. (1974) *Democratic Theory and Local Government*, London: George Allen and Unwin.

Inman, R., Rubinfeld, D. (1997) 'Rethinking federalism.'*J Econ Perspect* 11(4):43–64.

Karayigit, M. (2016). 'The EU and Local Governments'.*Strategic Public Management Journal*. 2. 1-1. 10.25069/spmj.290636.

Keating, M. (1998) *The new regionalism in Western Europe: territorial restructuring and political change*. Northampton: Edward Elgar.

Kim, H. Y. (2013). Statistical notes for clinical researchers: assessing normal distribution (2) using skewness and kurtosis. *Restorative dentistry & endodontics*, 38(1), 52-54.

Klugman, J. (1994) 'Decentralisation: a survey of literature from a human development perspective'. *Development Programme Occasional Paper* 13, United Nations, Human Development Report Office, New York.

Laamanen, E. (2003). 'Size, Efficiency and Democracy – How Local Government Boundaries Affect Performance.'*EGPA Conference on Public Law and the Modernising State*, Oeiras, Portugal, 3-6 September 2003.

Loughlin, J., (2003) *Subnational democracy in the European Union*. Oxford: Oxford University Press.

Loughlin, J. (2004) 'Conclusions: The Transformation of Regional and Local Democracy in Western Europe', in J. Loughlin, *Subnational Democracy in the European Union : challenges and opportunities*, Oxford: Oxford University Press, Oxford.

Maass,, A. (1959) *Area and power: a theory of local government*, Free Press.

Minis, H., Rondinelli, D. (1990) 'Administrative restructuring for economic adjustment: decentralization policy in Senegal' *Int Rev Adm Sci* 56:447–466.

Nemec, J., Matějová, L., Soukopová, J. (2016) "Small is beautiful: pros and Cons of Territorial Fragmentation on the Example of the Czech Republic". In Ugur Sadioglu, Kadir Dede. *Comparative Studies and Regionally-Focused Cases Examining Local Governments*. 1. vyd. Hershey: IGI Global, p. 115-136, 22 pp.

Oates, W.E. (1972) *Fiscal federalism*. New York: Harcourt Brace Jovanovich.

Oates, W.E. (1993) 'Fiscal decentralization and economic development'. *Working Paper 04*, Economics Department, University of Maryland.

Oates, W.E. (1999) 'An essay on fiscal federalism' *J Econ Lit* 37(3):1120–1149.

Page, E. C., Goldsmith, M.J. (1987) *Central and Local Government Relations: A Comparative Analysis of West European Unitary States*, London.

Panara, C., Varney M., (2013) 'Introduction – Local Government in the EU Layered System of Governance' in C. Panara and Micahel Varney (eds), *Local Government in Europe, The 'fourth level' in the EU multilayered system of Governance*, London and New York: Routledge.

Panara, C. (2015) *The Sub-national Dimension of the EU – A Study of Multilevel Governance*, Cham, Springer.

Persson, W. (2013) 'Sweden – Local government in Sweden: Flexibility and Independence in a Unitary State' in C. Panara and M. Varney, *Local Government in Europe – The 'Fourth Level in the EU Multi-Layered System of Governance*, London and New York: Routledge.

Prud'homme, R., (1994) 'On the dangers of decentralization', *Policy Research Working Paper* 1252, WorldBank, Washington.

Putnam, R.D. (1993) *Making democracy work: civic traditions in modern Italy*. Princeton, NJ Princeton University Press.

Risse, T., Cowles, G., & Caporaso, J. (2001). "Europeanization and Domestic Change: Introduction". In G. Cowles, J. Caporaso, & T. Risse (Eds.), *Transforming Europe: Europeanization and Domestic Change* (pp. 1-20). Ithaca: Cornell University Press.

Robson, C. (2002). *Real World Research: A Resource for Social Scientists and Practitioner-Researchers*. 2nd ed. Malden, MA: Blackwell.

Rodríguez-Pose A, Bwire A (2004) The economic (in) efficiency of devolution. *Environ Plann A* 36(11):1907–1928.

Rondinelli, D., Nellis, J. (1986) 'Assessing decentralization policies in developing countries: the case for cautious optimism' *Dev Policy Rev* 4(1):3–23.

Tiebout, C. (1956) 'A Pure Theory of Local Expenditures' *Journal of Political Economy* 64 pp. 416-424.

Sewell, DO. (1996) 'The dangers of decentralization according to prud'homme: Some further aspects'. *World Bank Res Obs* 11(1):143–150.

Sharpe, L.J. (1970), 'Theories and Values of Local Government'. *Political Studies* 18(2), 153–74.

Smith, B.C. (1985) *Decentralization: the territorial dimension of state*. London: George Allen & Unwin.

Teune, H. (1995). "Local Government and Democratic Political Development." *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 540(1), 11–23.

Wallis, J.J., Oates, W.E. (1988) 'Decentralization in the public sector: an empirical study of the state and local government'. In: Rosen HS 'Fiscal federalism: quantitative studies', *National Bureau of Economic Research*, Chap 1, pp 5–32. Chicago: University of Chicago Press.

Παραρτήματα

Παράρτημα Ι

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Φύλο

άνδρας	γυναίκα

Ηλικία

1. Η μετάβαση από τον Καποδίστρια στον Καλλικράτη βελτίωσε την διοικητική λειτουργία του Δήμου;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα

2. Ο Δήμος είναι οικονομικά ισχυρότερος μετά την συνένωση σύμφωνα με το Πρόγραμμα Καλλικράτης;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα

3. Η οικονομική κρίση επηρέασε την λειτουργία του Δήμου;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα

4. Είστε ικανοποιημένος/η από τα έργα υποδομών που έχουν πραγματοποιηθεί μετά το 2010 στο Δήμο;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα

5. Η εξυπηρέτηση των πολιτών βελτιώθηκε σε χρόνο μετά το 2010 στο Δήμο;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα

6. Είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες του Δήμου από άποψη ταχύτητας;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα

7. Η εξυπηρέτηση των πολιτών βελτιώθηκε σε ποιότητα μετά το 2010 στο Δήμο;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα

8. Είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες του Δήμου από άποψη ποιότητας;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα

9. Θεωρείτε ότι η συμμετοχή σας στα κοινά είναι ικανοποιητική και η άποψή σας είναι σημαντική;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα

10. Το προσωπικό του Δήμου είναι επαρκές για την εξυπηρέτησή σας;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα

11. Η επικοινωνία με το προσωπικό του Δήμου για ζητήματα που σας απασχολούν είναι ικανοποιητική;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα

12. Οι παθογένειες του Δήμου σας περιορίστηκαν;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα

13. Έχετε πλήρη γνώση για τις αρμοδιότητες του Δήμου;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα

14. Είστε ικανοποιημένος/η από την συνεργασία του Δήμου με άλλους φορείς για την εξυπηρέτηση των αναγκών σας;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα

15. Ο Δήμος ανταποκρίνεται απόλυτα στις ανάγκες σας;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα

16. Ο Δήμος ανταποκρίνεται απόλυτα στις ανάγκες όλων των δημοτών του;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα

17. Είστε ικανοποιημένος/η από τις υπηρεσίες του Δήμου κατά την περίοδο του Καλλικράτη (2010 έως σήμερα);

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα

18. Είστε ικανοποιημένος/η από τις δράσεις του Δήμου κατά την περίοδο του Καλλικράτη (2010 έως σήμερα);

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα

19. Χρησιμοποιείτε συχνά την ηλεκτρονική εφαρμογή "Novonville";

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα

20. Επισκέπτεστε συχνά την ιστοσελίδα του Δήμου;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα

Συναίνεση συμμετοχής

Σας ζητάμε να συμμετέχετε στην παρούσα έρευνα, η οποία αποτελεί μέρος της διπλωματικής εργασίας με τίτλο "Κατά πόσο έχει βοηθήσει στην άσκηση ή μη αποτελεσματικότερης διοίκησης η διοικητική μεταρρύθμιση του Καλλικράτη. Η περίπτωση του Δήμου Νότιας Κυνουρίας", του σπουδαστή..... για το τμήμα..... του Πανεπιστημίου.....

Ο σκοπός της εν λόγω διπλωματικής εργασίας, και ως εκ τούτου της έρευνας, είναι η ανάλυση μιας ολιστικής πολιτικής για την τοπική αυτοδιοίκηση με κύριο άξονα την βελτίωση της αποτελεσματικότητας των διοικητικών λειτουργιών, και απώτερος στόχος είναι η βελτίωση της αποτελεσματικότητας στην δημόσια διοίκηση, τόσο σε κεντρικό επίπεδο όσο και σε περιφερειακό.

Η συμπλήρωση και επιστροφή του ερωτηματολογίου αποτελούν συγκατάθεση συμμετοχής στην παρούσα έρευνα.

Μπορείτε να επιλέξετε να συμμετέχετε ή όχι στην παρούσα έρευνα. Αν συμμετέχετε εθελοντικά σε αυτή την έρευνα, μπορείτε να αποχωρήσετε οποιαδήποτε στιγμή χωρίς καμία συνέπεια. Μπορείτε επίσης να αρνηθείτε να απαντήσετε σε οποιεσδήποτε ερωτήσεις δεν επιθυμείτε να απαντήσετε και να παραμείνετε στην έρευνα.

Παράρτημα II

Έντυπο Συγκατάθεσης Κατόπιν Ενημέρωσης για συμμετοχή σε Συνέντευξη

Καλείστε να συμμετέχετε σε μια έρευνα που διεξάγεται από (ονοματεπώνυμο..., ιδιότητα..., Τμήμα...). Πρέπει να είστε 18 χρονών (ή μεγαλύτεροι) για να συμμετέχετε στην έρευνα. Η συμμετοχή σας είναι εθελοντική. Μπορείτε να αφιερώσετε όσο χρόνο χρειάζεστε για να διαβάσετε το Έντυπο Συγκατάθεσης Κατόπιν Ενημέρωσης. Μπορείτε επίσης να αποφασίσετε να το συζητήσετε με την οικογένεια ή τους φίλους σας.

ΣΚΟΠΟΣ της ΕΡΕΥΝΑΣ

Σας ζητάμε να συμμετέχετε στην παρούσα έρευνα, η οποία αποτελεί μέρος της διπλωματικής εργασίας με τίτλο "Κατά πόσο έχει βοηθήσει στην άσκηση ή μη αποτελεσματικότερης διοίκησης η διοικητική μεταρρύθμιση του Καλλικράτη. Η περίπτωση του Δήμου Νότιας Κυνουρίας, του σπουδαστή..... για το τμήμα..... του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου.

Ο σκοπός της εν λόγω διπλωματικής εργασίας, και ως εκ τούτου της έρευνας, είναι η ανάλυση μιας ολιστικής πολιτικής για την τοπική αυτοδιοίκηση με κύριο άξονα την βελτίωση της αποτελεσματικότητας των διοικητικών λειτουργιών, και απώτερος στόχος είναι η βελτίωση της αποτελεσματικότητας στην δημόσια διοίκηση, τόσο σε κεντρικό επίπεδο όσο και σε περιφερειακό.

Η συμπλήρωση και επιστροφή του ερωτηματολογίου ή οι απαντήσεις στις ερωτήσεις της συνέντευξης αποτελούν συγκατάθεση συμμετοχής στην παρούσα έρευνα.

ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑ

Ζητείται η συναίνεσή σας για την ηχογράφηση, απομαγνητοφώνηση και ανάλυση των απαντήσεών σας. Ο ερευνητής θα μεταγράψει τις ηχογραφήσεις και μπορεί να σας προμηθεύσει με ένα αντίγραφο του απομαγνητοφωνημένου κειμένου κατόπιν αιτήσεώς σας. Έχετε το δικαίωμα να ελέγξετε και να επεξεργαστείτε την απομαγνητοφώνηση. Προτάσεις οι οποίες έχετε ζητήσει από τον ερευνητή να παραληφθούν δεν θα χρησιμοποιηθούν και θα σβηστούν από όλα τα αντίστοιχα αρχεία.

Ζητείται η συναίνεσή σας για την αναφορά της ιδιότητάς σας και τα χρόνια συνεργασία σας με τον Δήμο Νότιας Κυνουρίας στην διπλωματική εργασία.

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΑΙ ΑΠΟΧΩΡΗΣΗ

Μπορείτε να επιλέξετε να συμμετέχετε ή όχι στην παρούσα έρευνα. Αν συμμετέχετε εθελοντικά σε αυτή την έρευνα, μπορείτε να αποχωρήσετε οποιαδήποτε στιγμή χωρίς καμία συνέπεια. Μπορείτε επίσης να αρνηθείτε να απαντήσετε σε οποιοσδήποτε ερωτήσεις δεν επιθυμείτε να απαντήσετε και να παραμείνετε στην έρευνα. Ο ερευνητής μπορεί να σας ζητήσει να αποσυρθείτε από την έρευνα, αν ανακύψουν περιστάσεις που το απαιτούν.

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ συμμετεχόντων στην ΕΡΕΥΝΑ

Μπορείτε να αποσύρετε τη συγκατάθεσή σας οποιαδήποτε στιγμή και να διακόψετε τη συμμετοχή σας χωρίς να υποστείτε καμία κύρωση.

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΩΝ

Αν έχετε οποιοσδήποτε ερωτήσεις ή ανησυχίες σε σχέση με την έρευνα, μη διστάσετε να επικοινωνήσετε με τον ερευνητή .

Ακολουθούν τα πλήρη στοιχεία επικοινωνίας του ερευνητή.

Διάβασα τα παραπάνω και αποδέχομαι τη συμμετοχή μου στην έρευνα.

Όνοματεπώνυμο		Υπογραφή	
Ημερομηνία			

Παράρτημα ΙΙΙ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ κ. ΜΑΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΙΔΑΧ ΠΕ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

ΝΥΝ ΠΡΟΙΣΤΑΜΕΝΟΣ ΑΥΤΟΤΕΛΟΥΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑΣ

(ΑΠΟ ΤΟ 2013)

ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ ΣΤΟ ΙΔΙΟ ΤΜΗΜΑ ΑΠΟ ΤΟ 2001

ΕΡΩΤΗΣΗ: 1^η ερώτηση, κ. Μάνο. Ποιες, κατά τη γνώμη σας, ήταν οι σημαντικότερες διοικητικές μεταρρυθμίσεις που επήλθαν με την εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτης στο Δήμο Νότιας Κυνουρίας την περίοδο 2010-2019; Η μετάβαση από τον Καποδίστρια στον Καλλικράτη βελτίωσε τη διοικητική λειτουργία του Δήμου σας;

ΜΑΝΟΣ: Με το πρόγραμμα Καλλικράτης το 2010 έγινε συνένωση δύο Δήμων: Λεωνιδίου και Τυρού και μίας Κοινότητας, της Κοινότητας Κοσμά, δημιουργώντας το Δήμο Νότιας Κυνουρίας με μία Δημοτική Κοινότητα Λεωνιδίων και 15 Τοπικές Κοινότητες.

Η εφαρμογή του δεν προκάλεσε ιδιαίτερες αντιδράσεις, ορίστηκαν τρεις Αντιδήμαρχοι πλέον με τοπικές αρμοδιότητες, ένας Αντιδήμαρχος για τη Δημοτική Ενότητα Τυρού όπου είχε τον πρώην Δήμο Τυρού και την Τοπική Κοινότητα Πέρα Μελάνων, ένας δεύτερος για τη Δημοτική Κοινότητα Λεωνιδίου και τις Τοπικές Κοινότητες Κοσμά, Αγίου Βασιλείου, Πλατανακίου, Παλαιοχωρίου και Πραγματευτής και ένας τρίτος με τον ορεινό, κατά κάποιο τρόπο με εξαίρεση την Κοινότητα Πουλίθρων, όγκο του Δήμου, τις Τοπικές Κοινότητες Πουλίθρων, Πελετών, Πηγαδίου, Τσιταλίων, Κουνουπιάς, Βλησιδιάς.

Σε όλους τους Δήμους που είχαν περισσότερους από ένα Αντιδήμαρχους, συστήθηκε Εκτελεστική Επιτροπή στην οποία μετείχαν ο Δήμαρχος και οι Αντιδήμαρχοι, η οποία είναι ένα συλλογικό όργανο με αρμοδιότητες συντονιστικές και εκτελεστικές. Συντονίζει την υλοποίηση του προγράμματος της Δημοτικής Αρχής και παρακολουθεί την εφαρμογή του Επιχειρησιακού Σχεδίου του Δήμου.

Η Εκτελεστική Επιτροπή λειτουργεί στον αντίποδα της δημαρχοκεντρικής λογικής του ισχύοντος συστήματος διακυβέρνησης του Δήμου και το κύριο έργο της είναι η παρακολούθηση και η υλοποίηση των αποφάσεων του Δ.Σ.

Η Οικονομική Επιτροπή έχει τις αρμοδιότητες της παλιάς Δημοκρατικής Επιτροπής και επιπλέον έχει και λειτουργίες οικονομικού ελέγχου, τακτικής παρακολούθησης του

προϋπολογισμού, άλλωστε υπάρχει τριμηνιαία έκθεση προς το Δημοτικό Συμβούλιο, την εισήγηση στο Δημοτικό Συμβούλιο Ετησίου Σχεδίου Διαχείρισης και Αξιοποίησης της Δημοτικής Περιουσίας, η παρακολούθηση της υλοποίησής του και η ενημέρωση στο Δημοτικό Συμβούλιο, καθώς και λήψη αποφάσεων για θέματα ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, διαφάνειας και παρακολούθηση της υλοποίησης των κανονιστικών αποφάσεων του Δημοτικού Συμβουλίου: Κανονισμοί Καθαριότητας, Ύδρευσης κλπ.

Συστήθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 98 Αυτοτελές Γραφείο Διοικητικής Βοήθειας για δημότες που έχουν αντικειμενική αδυναμία προσπέλασης στις Υπηρεσίες του Δήμου ή των ΚΕΠ, όμως λόγω της έλλειψης προσωπικού αυτό δεν λειτούργησε στην πράξη.

Συγκροτήθηκε και Συμβούλιο Δημοτικής Κοινότητας στους Δήμους, με σκοπό την ενδυνάμωση της δημοτικής αποκέντρωσης και την παροχή νέων και ουσιαστικών αρμοδιοτήτων, ενώ στα πρώην Τοπικά Διαμερίσματα με πληθυσμό κάτω των 2.000 κατοίκων συγκροτήθηκαν Συμβούλια Τοπικών Κοινοτήτων με ενισχυμένες αρμοδιότητες και οικονομικούς πόρους. Οι Πρόεδροι συμμετείχαν στα Δημοτικά Συμβούλια με ψήφο όποτε όμως αποφασιζόταν ζήτημα που αφορούσε άμεσα την Κοινότητά τους. Τα πρώην Τοπικά Διαμερίσματα έως 2.000 κατοίκων ονομάστηκαν Τοπικές Κοινότητες, ενώ αυτά των άνω των 2.000 κατοίκων Δημοτικές Κοινότητες.

Με το άρθρο 85 ορίζεται ο θεσμός της Γενικής Συνέλευσης των κατοίκων των Τοπικών Κοινοτήτων μία φορά το έτος για θέματα που αφορούν την Τοπική Κοινότητα. Στο Δήμο μας δεν υλοποιήθηκε όμως κάτι τέτοιο.

Έγινε εξορθολογισμός του αριθμού και του τρόπου λειτουργίας των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου και Επιχειρήσεων του Δήμου. Παρέμειναν δύο Νομικά Πρόσωπα. Ο Δημοτικός Παιδικός Σταθμός του Δήμου Νότιας Κυνουρίας και η ΔΗΚΕΝΚ. Καταργήθηκαν όλα τα υπόλοιπα, όπως Πνευματικό Κέντρο, Φιλαρμονική, τα οποία στην ουσία υπολειπούν χωρίς προσωπικό και αντί να διευκολύνουν δημιουργούσαν διάφορα προβλήματα με τη λειτουργία τους.

Λόγω πληθυσμιακών κριτηρίων στους Δήμους άνω των 10.000 κατοίκων είχαμε..., μάλλον το άρθρο 13 του Νόμου προέβλεπε τη δυνατότητα εκλογής δημοτικών συμβούλων κάτω των 21 ετών ώστε να υπάρξει μία ανανέωση στα Δημοτικά Συμβούλια. Δυστυχώς δεν επιλέχθηκε κανένας σύμβουλος κάτω των 21 ετών. Δεν εκλέχτηκε στην εκλογική διαδικασία.

Στον νεοσυσταθέν Δήμο Νότιας Κυνουρίας λειτούργησε Γραφείο Υπηρεσίας Δόμησης σε συνεργασία με την αρμόδια Υπηρεσία του Δήμου Τρίπολης, του κεντρικού Δήμου,

δηλαδή, του Νομού μας και το ίδιο έγινε και με την Τεχνική Υπηρεσία του Δήμου μας. Συνάφθηκαν Διαδημοτικές Συνεργασίες.

Γενικά μπορούμε να πούμε ότι για το Δήμο Νότιας Κυνουρίας η μετάβαση από τον Καποδίστρια στον Καλλικράτη είχε ως αποτέλεσμα τη βελτίωση των διοικητικών του λειτουργιών παρά την έλλειψη προσωπικού που όμως είναι γενική σε όλους τους Δήμους.

ΕΡΩΤΗΣΗ: 2^ο ερώτημα, κ. Μάνο. Πιστεύετε ότι ήταν ξεκάθαρο το νομικό πλαίσιο αρμοδιοτήτων μεταξύ των ΟΤΑ Α' και Β' βαθμού και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης;

ΜΑΝΟΣ: Κοιτάζετε, η Πρωτοβάθμια, η Δευτεροβάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση και η Αποκεντρωμένη Κρατική Διοίκηση αποτελούν στην ουσία αυτοτελή συστήματα διοίκησης με ιδιαίτερες όμως αρμοδιότητες και λειτουργίες. Μεταξύ της Πρωτοβάθμιας και της Δευτεροβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης δεν υπάρχει ιεραρχική σχέση, ούτε σχέση ελέγχου, αλλά μία σχέση συνεργασίας.

Πιστεύω ότι για πρώτη φορά υπήρξε ολοκληρωτική και ολοκληρωμένη καταγραφή και κατανομή των αρμοδιοτήτων σε όλα τα επίπεδα διοίκησης και αυτοδιοίκησης.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Ερώτημα 3^ο, κ. Μάνο. Θεωρείτε ότι ο Δήμος Νότιας Κυνουρίας ανταπεξήλθε αποτελεσματικά στις νέες αρμοδιότητες που ανέλαβε με το Πρόγραμμα Καλλικράτης; Αν όχι, γιατί;

ΜΑΝΟΣ: Ο Δήμος Νότιας Κυνουρίας με τη σύσταση του Καλλικράτη είχε νέες αρμοδιότητες οι οποίες κυρίως αφορούν: εντοπισμένες πολεοδομικές εφαρμογές, έκδοση οικοδομικών αδειών, το σύνολο των αρμοδιοτήτων που αφορούν τον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας. Παράλληλα ένα ευρύ φάσμα αρμοδιοτήτων στους τομείς έκδοσης σειράς επαγγελματικών αδειών: γεωργίας, κτηνοτροφίας, αλιείας, εκτέλεση έργων, διασφάλιση συγκοινωνιακών υποδομών, προστασία της δημόσιας υγείας, περιλαμβανομένης της μεταφοράς αρμοδιοτήτων και από τις ΔΥΠΕ, τις Διευθύνσεις των Υγειονομικών Υπηρεσιών, σε θέματα παιδείας, δια βίου μάθηση, υποστήριξη σχολικών υποδομών, αθλητικός αθλητισμός – πολιτισμός και η οργάνωση και λειτουργία των λαϊκών αγορών.

Λόγω όμως της οικονομικής κρίσης και της τεράστιας έλλειψης προσωπικού που σε αυτό συνέβαλαν η μνημονιακή απαγόρευση περιορισμού προσλήψεων, όπου το προσωπικό ήταν πολύ περιορισμένο όχι μόνο τόσο σε αριθμό αλλά όσο και σε εξειδίκευση, είχε ως αποτέλεσμα ο Δήμος να μην ανταπεξέλθει αποτελεσματικά τόσο στις νέες αρμοδιότητες που ανέλαβε με τον Καλλικράτη, όσο και στις προγενέστερες αρμοδιότητές του.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Ερώτημα 4^ο, κ. Μάνο. Η χρηματοδότηση του Κράτους προς το Δήμο Νότιας Κυνουρίας σε σχέση με τις νέες του αρμοδιότητες ήταν ικανοποιητική;

ΜΑΝΟΣ: Όπως είπαμε και προηγουμένως πρέπει να λάβουμε υπόψη ότι με τη σύσταση του Καλλικράτη και τη σύσταση του Δήμου Νότιας Κυνουρίας ο Δήμος ανέλαβε αρκετές αρμοδιότητες: σε πολεοδομικά θέματα, σε τεχνικά θέματα, σε θέματα πολιτικής προστασίας, σε θέματα εξοικονόμησης ενέργειας, σε θέματα καθαριότητας.

Αν λάβουμε υπόψη την κατανομή των ΚΑΠ σε όλους τους Δήμους της χώρας, με βάση τα στοιχεία του Υπουργείου Εσωτερικών από τα έτη 2011, δηλαδή μετά την κρίση, έως και το 2016, σε σχέση με τις αντίστοιχες κατανομές προ κρίσης και παίρνουμε τα δύο τελευταία χρόνια: το 2009 και 2010, δηλαδή πριν την εφαρμογή του Καλλικράτη, θα δούμε ότι είναι η μείωση σε πολύ μεγάλο ποσοστό των επιχορηγήσεων του Δήμου μέσω των ΚΑΠ.

Αν αναλύσουμε περαιτέρω τα στοιχεία, η μείωση ήταν απότομη το 2012 σε σχέση με το 2011, μετά την ψήφιση και του 2^{ου} μνημονίου και των εφαρμοστικών του νόμων, ανερχόταν σε ποσοστό 30% περίπου, 29,77 για την ακρίβεια. Το 2013 συνεχίστηκε περαιτέρω η μείωση κατά άλλο 10,47% ενώ στη συνέχεια από το 2014 τα ποσά που κατανέμονταν στους ΟΤΑ μέσω των ΚΑΠ σταθεροποιήθηκαν, όμως σε χαμηλά επίπεδα και με σημαντική διαφορά σε σχέση με το 2011, ενώ ακόμα πιο εντυπωσιακή ήταν η μείωση σε σχέση με τα έτη προ κρίσης: 2009 και 2010.

Λαμβάνοντας υπόψη μας το γεγονός ότι η εφαρμογή του Καλλικράτη ταυτίστηκε χρονικά και με την ψήφιση του 2^{ου} μνημονίου και των εφαρμοστικών του νόμων, η χρηματοδότηση του Δήμου σε σχέση με τις νέες αρμοδιότητες ήταν κατώτερη των προσδοκιών.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Ερώτημα 5^ο, κ. Μάνο. Ποια είναι η άποψή σας για τις θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις του Προγράμματος Καλλικράτη στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και ειδικότερα στους Δήμους; Πιστεύετε ότι η εφαρμογή του ήταν η προσδοκώμενη;

ΜΑΝΟΣ: Στα θετικά της μεταρρύθμισης και του Προγράμματος Καλλικράτη θα πούμε ότι ήταν η προώθηση των συνενώσεων των Πρωτοβάθμιων ΟΤΑ προκειμένου να πραγματοποιηθεί η σύγκλιση με τα ευρωπαϊκά δεδομένα. Τα ευρωπαϊκά δεδομένα απαιτούν Δήμους ισχυρούς, με ενισχυμένες επιχειρησιακές δυνατότητες και έχουν ως βασικό στόχο την απεξάρτησή τους από τις χρηματοδοτήσεις της κεντρικής κυβέρνησης λόγω της επίτευξης και της οικονομικής τους αυτονομίας και αυτοτέλειας.

Στα θετικά, επίσης, της μεταρρύθμισης, μπορούμε να εντάξουμε και την ενίσχυση του ρόλου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης μετά την κατάργηση της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης. Οι Δήμοι μεγάλωσαν σε μέγεθος, δόθηκαν οι δυνατότητες στις Περιφέρειες να αναπτυχθούν τόσο στον οικονομικό όσο και στον πολιτιστικό και κοινωνικό τομέα.

Θα πρέπει να πούμε στα αρνητικά όμως του Προγράμματος ότι μέχρι σήμερα η εμπειρία μας από την εφαρμογή του Καλλικράτη στα χρόνια που πέρασαν δυστυχώς δεν δικαίωσε τις υψηλές προσδοκίες που είχε καλλιεργήσει. Σε αυτό συνέβαλαν σίγουρα από τη μια πλευρά η οικονομική κρίση και η ψήφιση των μνημονίων, από την άλλη όμως είναι και τα εγγενή δομικά προβλήματα του Προγράμματος τα οποία οφείλονται κατά κύριο λόγο στην ταχύτητα και την προχειρότητα με την οποία σχεδιάστηκε και εφαρμόστηκε.

Υπήρξε πολύ μεγάλη παραχώρηση αρμοδιοτήτων στους ΟΤΑ, αυτή όμως δεν συνδυάστηκε με τους αντίστοιχους πόρους, ούτε την ενίσχυση σε προσωπικό, παρά τη θεσμική εδραίωση και την ενίσχυση των ΚΑΠ. Η κατανομή των αρμοδιοτήτων στους ΟΤΑ έγινε με βιαστικό και ίσως ανορθόδοξο τρόπο. Ο Νόμος σχεδιάστηκε με προχειρότητα και αυτό αποδεικνύεται από τις καθυστερήσεις της έκδοσης των Υπουργικών Αποφάσεων, από τις συνεχείς τροποποιήσεις που ακολούθησαν το Νόμο, καθώς και από την έλλειψη προσωπικού η οποία δεν είχε σχεδιαστεί να γίνουμε κάποιες προσλήψεις στους Δήμους, οι οποίες θα μπορούσαν να οργανώσουν και να κάνουν όλες αυτές τις αρμοδιότητες προσιτές προς τον πολίτη.

Από την πλευρά αυτή της εκχώρησης των αρμοδιοτήτων στους ΟΤΑ σε μακροπρόθεσμη βάση διαφαίνεται ότι η ενίσχυση του θεσμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και η πρόθεση βέβαια του νομοθέτη ήταν η ουσιαστική ενδυνάμωση των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, η ενίσχυση του θεσμού, παρόλα αυτά οι συνθήκες δεν ευνόησαν, με αποτέλεσμα να αποδυναμωθεί, πιστεύω, ο θεσμός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Η μη επιτυχία της μεταρρύθμισης οφείλεται κατά ένα ποσοστό στην οικονομική κρίση, κατά ένα άλλο ποσοστό στο γεγονός ότι η μεταρρύθμιση δεν πέρασε στη συνείδηση του μέσου πολίτη, υπήρχαν ισχυρές αντιδράσεις των τοπικών κοινωνιών, αντιμετώπιση σε ορισμένες από τις συνενώσεις και στο μη επαρκές επιστημονικό προσωπικό περισσότερο των νέων ΟΤΑ, ενώ το γεγονός ότι το όλο εγχείρημα προχώρησε βιαστικά, χωρίς να υπάρχει η αναγκαία από τις συνθήκες μεταβατική περίοδος, λειτούργησε αρνητικά.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Ερώτημα 6°, κ. Μάνο. Πιστεύετε ότι η εξυπηρέτηση των πολιτών και η αντιμετώπιση των αναγκών τους βελτιώθηκε κατά την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων του Προγράμματος Καλλικράτης;

ΜΑΝΟΣ: Ο σκοπός του Προγράμματος σε σχέση με τον πολίτη ήταν η καλύτερη εξυπηρέτηση του πολίτη και η αναβάθμιση της καθημερινότητάς του και η ενθάρρυνση της συμμετοχής του πολίτη στα τοπικά πράγματα, η παροχή ποιοτικών και υψηλού επιπέδου υπηρεσιών, η καλύτερη πληροφόρηση και η διάχυση της πληροφορίας και βέβαια και η μείωση της απόστασης και της σημασίας της απόστασης.

Σίγουρα επιτεύχθηκε η ενίσχυση της διαφάνειας μέσω της θέσπισης της υποχρεωτικής ανάρτησης στο διαδίκτυο όλων των πράξεων και αποφάσεων των οργάνων των ΟΤΑ, στο πρόγραμμα ΔΙΑΥΓΕΙΑ το λεγόμενο, συμπεριλαμβανομένων των αποφάσεων για τη λειτουργία των συλλογικών οργάνων, καθώς και προκηρύξεις, διαγωνισμούς, προμήθειες, προσλήψεις, συμβάσεις και αναθέσεις στο διαδίκτυο, σύμφωνα με τη σχετική νομοθετική πρωτοβουλία.

Ειδικές προβλέψεις που δεν υλοποιήθηκαν στην πλειονότητα των Δήμων μεταξύ και των δικών μας που επιδίωκαν τη θεμελίωση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και τη σταδιακή αλλαγή της παροχής υπηρεσιών στην κατεύθυνση της καλύτερης εξυπηρέτησης του πολίτη αλλά και της αποκέντρωσης των Υπηρεσιών του Δήμου, όπως είναι η Κάρτα Δημότη, το Γραφείο Διοικητικής Βοήθειας, αυτά δεν υλοποιήθηκαν γιατί αποτέλεσε τροχοπέδη η σοβαρή έλλειψη προσωπικού, επιστημονικού προσωπικού που θα μπορούσε να τρέξει όλα αυτά τα προγράμματα.

ΕΡΩΤΗΣΗ: 7^ο ερώτημα, κ. Μάνο. Ποιες ήταν οι μεγαλύτερες προκλήσεις που αντιμετώπισε το Τμήμα σας κατά την εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτης και πώς ανταπεξήλατε σε αυτές;

ΜΑΝΟΣ: Στο Τμήμα Περιβάλλοντος και Καθαριότητας με την εφαρμογή του Καλλικράτη, με την παράγραφο 3 του άρθρου 97 συστήθηκαν Υπηρεσίες Δόμησης. Η Υπηρεσία Δόμησης που συστήθηκε στο δικό μας Δήμο είχε διοικητική υποστήριξη από τον κεντρικό Δήμο του Νομού μας, τον Δήμο Τρίπολης, με βάση Διαδημοτική Συνεργασία.

Οι προκλήσεις ήταν η εφαρμογή της νομοθεσίας για τα αυθαίρετα, η οποία ξεκίνησε με τον Νόμο 4178 του '13 και συνεχίστηκε με τον Νόμο 4495 του '17, λόγω της ιδιαιτερότητας που έχει ο οικισμός Λεωνίδιο ως παραδοσιακός οικισμός και ιστορικός τόπος. Το Τμήμα, επιπλέον, αντιμετώπισε πρόσθετες αρμοδιότητες σε θέματα Πολιτικής Προστασίας, ειδικότερα σε θέματα πρόληψης για πλημμύρες, χιονοπτώσεις ή και δασικές πυρκαγιές, ήταν η εφαρμογή του Προγράμματος Εξοικονόμησης Ενέργειας στα κτίρια του Δήμου, έγινε και ένα πιλοτικό έργο στο Δημοτικό Σχολείο Λεωνιδίου με την ενεργειακή αναβάθμιση του καινούργιου κτιρίου του σχολείου, η επέκταση του συστήματος ανακύκλωσης με ενεργοποίηση του σχολικού πληθυσμού όπου βάλαμε σημεία ανακύκλωσης για γυαλί, πλαστικό, χαρτί και αλουμίνιο.

ΕΡΩΤΗΣΗ: 8^ο ερώτημα και τελευταίο, κ. Μάνο. Θεωρείτε ότι η αποτελεσματικότητα των Διοικητικών Υπηρεσιών του Τμήματός σας αυξήθηκε ή μειώθηκε με την εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτης;

ΜΑΝΟΣ: Η αποτελεσματικότητα των Διοικητικών Υπηρεσιών αυξήθηκε με τα νέα εργαλεία που σταδιακά τέθηκαν σε εφαρμογή, όπως ήταν το Κτηματολόγιο, οι δασικοί χάρτες, η ηλεκτρονική Πολεοδομία, το σύστημα ελεγκτών δόμησης και περιβάλλοντος, η εφαρμογή ηλεκτρονικού συστήματος παρακολούθησης κίνησης των οχημάτων του Δήμου, των παραγόμενων ανακυκλώσιμων υλικών.

Όλα αυτά ήταν εργαλεία που βοήθησαν το προσωπικό του Τμήματος στην καλύτερη αποτελεσματικότητα στις Διοικητικές Υπηρεσίες.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Ευχαριστούμε πολύ, κ. Μάνο.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ κ. ΜΑΝΟΥ ΗΛΙΑ

ΝΥΝ ΑΝΤΙΔΗΜΑΡΧΟΥ (ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ)

ΔΗΜΟΤΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΑΠΟ ΤΟ 2003 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

ΑΠΟ ΤΟ 2003 ΕΩΣ ΤΟ 2010 ΤΟΥ ΤΕΩΣ ΔΗΜΟΥ ΛΕΩΝΙΔΙΟΥ

ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΟ 2011 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΟΤΙΑΣ ΚΥΝΟΥΡΙΑΣ

ΕΙΧΕ ΔΙΑΤΕΛΕΣΕΙ ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΟΥ ΤΕΩΣ ΔΗΜΟΥ

ΛΕΩΝΙΔΙΟΥ ΑΠΟ ΤΟ 2008 ΕΩΣ ΤΟ 2010

ΠΡΩΤΟΣ ΣΕ ΣΤΑΥΡΟΥΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΕΠΙ ΣΕΙΡΑ ΕΤΩΝ(ΕΚΤΟΣ ΤΗΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΣ

ΕΚΛΟΓΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΟΠΟΙΑ ΚΑΤΕΤΑΓΗ (3^{ος})

ΕΡΩΤΗΣΗ: Ερώτηση 1^η, κ. Μάνο. Ποιες, κατά τη γνώμη σας, ήταν οι σημαντικότερες διοικητικές μεταρρυθμίσεις που επήλθαν με την εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτης στο Δήμο Νότιας Κυνουρίας την περίοδο 2010-2019; Η μετάβαση από τον Καποδίστρια στον Καλλικράτη βελτίωσε τη διοικητική λειτουργία του Δήμου σας;

ΜΑΝΟΣ: Κύριε Καττή, καλημέρα. Ακούστε να σας πω. Συνενώθηκαν, απ' ό,τι ξέρετε, δύο Δήμοι: Λεωνιδίου και Τυρού. Και μία Κοινότητα του Κοσμά. Και προέκυψε ο Δήμος Νότιας Κυνουρίας με έδρα το Λεωνίδιο, αποτελούμενος από μία Δημοτική Κοινότητα αυτή του Λεωνιδίου και 15 Τοπικές Κοινότητες: Τυρός, Σαπουνακαίικα, Πέρα Μέλανα, Πραγματευτή, Κοσμάς, Άγιος Βασίλης, Πλατανάκι, Παλαιοχώρι, Πούλιθρα, Πελετά, Πηγάδι, Τσιτάλια, Κουνουπιά, Μαρί και Βλησιδιά.

Δεν υπήρχαν ιδιαίτερες αντιδράσεις απ' τους κατοίκους, βέβαια εμείς σαν κάτοικοι Τσακωνες θέλαμε να γίνει ένας Δήμος ενιαίος Τσακωνιάς, θέλαμε και τον Άγιο Αντρέα μέσα, δεν μας έγινε και αυτό και συμβιβαστήκαμε με αυτά τα δεδομένα. Αντιδράσεις δεν υπήρχανε βέβαια, καμία αντίδραση από τις Κοινότητες και τους δύο Δήμους.

Άκου να σου πω και πάλι. Ολόκληρο όμως το διοικητικό προσωπικό των πρώην Δήμου Τυρού μεταφέρθηκε στην έδρα του Λεωνιδίου λόγω τεράστιας έλλειψης προσωπικού ενώ παράλληλα συνταξιοδοτήθηκε η μοναδική υπάλληλος της πρώην Κοινότητας Κοσμά. Αν και δόθηκε η δυνατότητα υποψηφιότητας για Δημοτικά και Τοπικά Συμβούλια σε εκλογείς κάτω των 21 ετών δεν αξιοποιήθηκε καθώς δεν είχαμε καμία υποψηφιότητα κάτω των 21 ετών.

Ορίστηκαν για πρώτη φορά σε εφαρμογή του άρθρου 59 τρεις Αντιδήμαρχοι από τους συνολικά 4 του Δήμου, με τοπικές αρμοδιότητες. Ο πρώτος στις Τοπικές Κοινότητες: Τυρού, Σαπουνακαϊκών και Πέρα Μελάνων, ο δεύτερος στις Τοπικές Κοινότητες: Πραγματευτής, Αγίου Βασιλείου, Πλατανακίου, Παλαιοχωρίου, Κοσμά και στη Δημοτική Κοινότητα Λεωνιδίου. Ο τρίτος στις Τοπικές Κοινότητες: Πουλίθρων, Πελετών, Πηγαδίου, Τσιταλιών, Κουνουπιάς, Μαρίου και Βλησιδιάς.

Λειτουργήσε θετικά για την εξυπηρέτηση των κατοίκων: αμεσότητα επικοινωνίας των κατοίκων απομονωμένων περιοχών όπως είναι τα χωριά μας γύρω-γύρω και την κεντρική διοίκηση του Δήμου.

Ένα από τα καλά, πάρα πολύ καλά, είναι: απόκτησαν δικαιώματα, δικαίωμα ψήφου στο Δημοτικό Συμβούλιο οι Πρόεδροι των Τοπικών Κοινοτήτων και της Δημοτικής Κοινότητας Λεωνιδίου για τα θέματα που αφορούν άμεσα τις Κοινοτήτές τους. Υλοποιήθηκε και ήταν πολύ χρήσιμο.

Δεν λειτούργησε στο Δήμο μας, βασικά λόγω έλλειψης προσωπικού, η πάγια προκαταβολή. Καθιερώθηκε ο θεσμός της Συνέλευσης των κατοίκων, των κατοίκων των Τοπικών Κοινοτήτων, τουλάχιστον μία φορά το χρόνο. Δεν εφαρμόστηκε αυτή. Πλην μια-δυ φορές που έγινε Συνέλευση σε Πούλιθρα και Κοσμά νομίζω.

Συστήθηκε Ειδικό Αυτοτελές Γραφείο Διοικητικής Βοήθειας για δημότες με αντικειμενική αδυναμία προσπέλασης στις Υπηρεσίες του Δήμου ή των ΚΕΠ. Λειτούργησε μόνο στα χαρτιά, στο Δήμο μας βασικά λόγω έλλειψης προσωπικού και αυτό. Συστήθηκε Γραφείο Δόμησης σε συνεργασία με το Δήμο Τρίπολης. Λειτούργησε κανονικά με τον ίδιο τρόπο και το Τμήμα Τεχνικών Υπηρεσιών του Δήμου μας που υπολειπορούσε λόγω έλλειψης μηχανικών. Αποτέλεσε μεγάλη ανάσα και εξυπηρέτηση αφάνταστη στη

συντρυπτική πλειοψηφία των κατοίκων που γλύτωσαν χρόνο, κόστος από μετακίνησή τους στην Τρίπολη.

Πιο κάτω: Έγινε εξορθολογισμός του αριθμού και του τρόπου λειτουργίας των Νομικών Προσώπων και των Επιχειρήσεων του Δήμου. Παρέμειναν βέβαια τα Νομικά Πρόσωπα: Δημοτικός Παιδικός Σταθμός και η ΔΗΚΕΝΚ. Βέβαια και το Λιμενικό Ταμείο. Καταργήθηκαν όλα τα υπόλοιπα που ουσιαστικά υπολειπόμενα: Πνευματικό Κέντρο, Φιλαρμονική κτλ.-κτλ. Γήπεδα κτλ.

Συστήθηκε η Εκτελεστική Επιτροπή: Δήμαρχος και 4 Αντιδήμαρχοι για την παρακολούθηση, για την υλοποίηση των αποφάσεων του Δημοτικού Συμβουλίου.

Συστήθηκε η Οικονομική Επιτροπή με τις αρμοδιότητες της παλιάς Δημαρχιακής Επιτροπής, με επιπλέον λειτουργίες και την πιο σημαντική απ' αυτές: αυτής της παρακολούθησης του προϋπολογισμού. Ο Δήμος με τον Καλλικράτη πλέον υπόκειται σε νέους μηχανισμούς ελέγχου όπως: προληπτικό, κατασταλτικό και προσυμβατικό έλεγχο από το Ελεγκτικό Συνέδριο. Από την υποχρέωση ανάρτησης στο ΔΙΑΥΓΕΙΑ όλων των αποφάσεων, αυτό ήταν ένα από τα πιο σημαντικά.

Ο τρίτος νέος μηχανισμός ελέγχου, η Αυτοτελής Υπηρεσίας Εποπτείας των ΟΤΑ, δεν λειτούργησε καθώς ακόμη και σήμερα τον έλεγχο τον κάνει ο Γενικός Γραμματέας της Αποκεντρωμένης Διοίκησης.

Δεν λειτούργησε, επίσης, η Κάρτα του Πολίτη και δεν συστήθηκαν τα ηλεκτρονικά ΚΕΠ που θα εξυπηρετούσαν ποιοτικά και γρήγορα τους πολίτες.

ΕΡΩΤΗΣΗ: 2^η ερώτηση, κ. Μάνο. Πιστεύετε ότι ήταν ξεκάθαρο το νομικό πλαίσιο αρμοδιοτήτων μεταξύ των ΟΤΑ Α και Β βαθμού και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης;

ΜΑΝΟΣ: Ακούστε να σας πω: θεωρώ ότι ήταν ξεκάθαρο το νομικό πλαίσιο αρμοδιοτήτων μεταξύ των ΟΤΑ Α και Β βαθμού της Αποκεντρωμένης Διοίκησης.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Ερώτηση 3^η, κ. Μάνο. Θεωρείτε ότι ο Δήμος Νότιας Κυνουρίας ανταπεξήλθε αποτελεσματικά στις νέες αρμοδιότητες που ανέλαβε με το Πρόγραμμα Καλλικράτης; Αν όχι, γιατί;

ΜΑΝΟΣ: Να σας πω. Βασικά με το άρθρο 94 ο Δήμος μας, όπως και άλλοι νέοι Δήμοι, ανέλαβε μεγάλο αριθμό νέων αρμοδιοτήτων. 220 μεταξύ των οποίων το σύνολο των αρμοδιοτήτων του Τομέα της Κοινωνικής Πρόνοιας, στους τομείς της Πολεοδομίας, της γεωργίας, της κτηνοτροφίας, της εκτέλεσης έργων, συγκοινωνιών, υποδομών, έκδοσης σειράς επαγγελματικών αδειών, παιδείας, αθλητισμού, πολιτισμού, προστασίας της δημόσιας υγείας, στη λειτουργία λαϊκών αγορών.

Πιστεύω ότι ο Δήμος Νότιας Κυνουρίας δεν ανταπεξήλθε αποτελεσματικά στις νέες αρμοδιότητες που ανέλαβε με το Πρόγραμμα Καλλικράτης λόγω έλλειψης οικονομικών πόρων και της τεράστιας έλλειψης προσωπικού τόσο σε αριθμό όσο και σε εξειδίκευση. Δεν υπήρχε υπάλληλος με ειδικότητα πληροφορικής, ενώ υπάρχει μόνο ένας πολιτικός μηχανικός.

ΕΡΩΤΗΣΗ: 4^ο ερώτημα, κ. Μάνο. Η χρηματοδότηση του Κράτους προς το Δήμο Νότιας Κυνουρίας σε σχέση με τις νέες του αρμοδιότητες ήταν ικανοποιητική;

ΜΑΝΟΣ: Αυτό είναι η ουσία όλη. Για τις νέες αρμοδιότητες που ανέλαβε ο Δήμος μας αναφέρθηκα γενικά στα προηγούμενα ερωτήματά σας. Αν λάβουμε υπόψη μας την κατανομή των ΚΑΠ σε όλους τους Δήμους της χώρας, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του Υπουργείου Εσωτερικών, οι οποίοι για τα έτη 2009 έως 2016 ανήλθαν στα εξής ποσά ανά έτος: 2009, προτελευταία χρονιά πριν τον Καλλικράτη: 30,19 τρις ευρώ, παρατηρούμε απότομη μείωση των ΚΑΠ το '12 σε σχέση με το '11 περίπου 29,70%, η οποία συνεχίστηκε το '13, περίπου κατά 10,50%, ενώ τα έτη '14, '15, '16 σταθεροποιήθηκαν οι ΚΑΠ, σε χαμηλά επίπεδα. Βεβαίως αν συγκρίνουμε τα ποσά των ΚΑΠ το '16 με τα αντίστοιχα των ετών 2009 - 2010, η μείωση είναι εντυπωσιακή.

Επειδή η κατανομή των ΚΑΠ στο Δήμο μας ήταν ανάλογη με αυτή όλων των Δήμων της χώρας και αν λάβουμε υπόψη μας ότι η εφαρμογή του Καλλικράτη συνέπεσε χρονικά με το 2^ο μνημόνιο, η χρηματοδότηση του Δήμου μας σε σχέση με τις νέες αρμοδιότητες ήταν κατωτέρα των περιστάσεων.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Ερώτημα 5^ο, κ. Μάνο. Ποια είναι η άποψή σας για τις θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις του Προγράμματος ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και ειδικότερα στους Δήμους; Πιστεύετε ότι η εφαρμογή του ήταν η προσδοκώμενη;

ΜΑΝΟΣ: Να σας πω. Αν δούμε τα θετικά και τα αρνητικά των αλλαγών που έφερε ο ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ, ας τα δούμε αυτά, όπως: θετικά στοιχεία: Το γεγονός ότι για κάθε εκλογική περιφέρεια υπήρξε αναλογική αντιστοίχιση του αριθμού των περιφερειακών και των δημοτικών συμβούλων με τον πληθυσμό της, εξασφαλίζοντας έτσι άμεση ενημέρωση και γνώση των προβλημάτων των τοπικών κοινωνιών.

Το γεγονός ότι το ύψος της κατανομής των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων, των ΚΑΠ που λέμε, καθορίζεται πλέον ρητά από το Νόμο. Η συμμετοχή των Δήμων στα έσοδα του Φόρου Ακίνητης Περιουσίας, ο μεγάλος περιορισμός του αριθμού των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου της Αυτοδιοίκησης, η επιμήκυνση από 4 σε 5 έτη της δημοτικής και περιφερειακής περιόδου εξασφαλίζει καλύτερο προγραμματισμό στις δράσεις των ΟΤΑ.

Η νέα εποχή της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης που εισήλθαν αρκετοί ΟΤΑ, παρέχοντας πλήθος ψηφιακών υπηρεσιών, προκειμένου να εξυπηρετηθεί καλύτερα ή αμεσότερα ο πολίτης. Μπορεί να εξυπηρετηθεί πάρα πολύ καλύτερα.

Η αναστολή οποιασδήποτε επαγγελματικής δραστηριότητας του Δημάρχου συνέβαλε στην απρόσκοπτη άσκηση των καθηκόντων του. Αυτό ήταν το καλύτερο απ' όλα για μένα.

Αρνητικά στοιχεία να πούμε τώρα. Σε πολλές περιπτώσεις συγχωνεύσεων ΟΤΑ δεν λήφθηκαν υπόψη ιδιαίτερα τα γεωγραφικά και πληθυσμιακά κριτήρια αλλά και οι χωρικές σχέσεις που είχαν ήδη δημιουργηθεί, καθώς και σημαντικά χαρακτηριστικά των συνενωμένων περιοχών, όπως οι πόροι, και οι ομογένειες, με συνέπεια να παρατηρηθούν δυσλειτουργίες.

Κατά την εφαρμογή του Καλλικράτη η Τοπική Αυτοδιοίκηση απώλεσε μεγάλο μέρος, πάνω από το 60% των τακτικών εσόδων της, ενώ εξαιτίας της κρίσης τα έσοδα από τα δημοτικά τέλη στη συντριπτική πλειοψηφία των Δήμων μειώθηκαν αισθητά.

Οι αυξανόμενες κοινωνικές ανάγκες λόγω των μνημονίων και η θέσπιση κοινωνικών παροχών όπως τα κοινοτικά τιμολόγια προκάλεσαν μεγαλύτερη μείωση των εσόδων. Ο Καλλικράτης συνδέθηκε από την πρώτη στιγμή με τα μνημόνια. Το γεγονός ότι οι πόροι που αναλογούσαν στην ανάπτυξη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης δεν επαρκούσαν για επιτυχή αναπτυξιακό σχεδιασμό στους ΟΤΑ.

Οι περισσότερες νέες αρμοδιότητες μεταφέρθηκαν στους ΟΤΑ δίχως τους ανάλογους πόρους και ... με την υλικοτεχνική μελέτη. Η μεγαλύτερη έλλειψη υψηλής ειδίκευσης προσωπικού των ΟΤΑ τους εμποδίζει να μπορέσουν να υπολογίσουν τα απαραίτητα αναπτυξιακά έργα. Η κατανομή των αρμοδιοτήτων δεν έχει γίνει αποτελεσματικά και σε πολλές από αυτές υπάρχει σύγχυση σχετικά με το ποιος Φορέας τις επωμίζεται. Ποιες ανήκουν στην κεντρική διοίκηση και ποιες στους ΟΤΑ.

Το γεγονός πως οι οριζόντιες περικοπές στους μισθούς των υπαλλήλων προκάλεσαν φαινόμενο αδιαφορίας και παράλυσης στις λειτουργίες των Δήμων και στις εξυπηρετήσεις βέβαια των πολιτών. Δεν υπήρχε ιδιαίτερη μέριμνα ακόμη και σήμερα για τη διαχείριση των απορριμμάτων.

Πάμε παρακάτω. Η κατάργηση της Δημοτικής Αστυνομίας στους Δήμους που είχε συσταθεί, που έλυσε και πάρα πολλά, αρκετά προβλήματα καθημερινότητας όπως: την παράνομη στάθμευση και τις καταλήψεις κοινοχρήστων χώρων. Δεν λειτούργησε η

Αυτοτελής Υπηρεσία Εποπτείας με αποτέλεσμα την εργασία αυτή να την κάνει η Αποκεντρωμένη Διοίκηση.

Πιστεύω ότι η οικονομική κρίση και το μη επαρκές επιστημονικό προσωπικό των νέων ΟΤΑ δημιούργησε αυτά τα προβλήματα, τόσο σε αριθμό όσο και εξειδίκευση. Οδήγησαν στην αποτυχία της μεταρρύθμισης.

ΕΡΩΤΗΣΗ: 6^ο ερώτημα, κ. Μάνο. Πιστεύετε ότι η εξυπηρέτηση των πολιτών και η αντιμετώπιση των αναγκών τους βελτιώθηκε κατά την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων του Προγράμματος Καλλικράτης;

ΜΑΝΟΣ: Να σας πω. Σκοπός του Καλλικράτη για τους πολίτες σύμφωνα με τα αναφερόμενα στην αιτιολογική έκδοση του Νόμου ήταν η εξής: Η καλύτερη εξυπηρέτηση του πολίτη και η αναβάθμιση της καθημερινότητάς του, η παροχή ποιοτικών και υψηλού επιπέδου υπηρεσιών, η καλύτερη πληροφόρηση και η διάχυση της πληροφορίας, η μείωση της σημασίας της απόστασης, η ενθάρρυνση της συμμετοχής του πολίτη, όμως όπως είδαμε και πιο πάνω, με την άμεση και υποχρεωτική δημοσίευση όλων των αποφάσεων των αιρετών οργάνων του ΟΤΑ, συμπεριλαμβανομένων των αποφάσεων για τη λειτουργία των συλλογικών οργάνων, καθώς και των προκηρύξεων, διαγωνισμών, προμηθειών, προσλήψεων, συμβάσεων και αναθέσεων στο διαδίκτυο, δημιουργήθηκε ένα νέο περιβάλλον διαφάνειας για τους νέους Δήμους, ενώ παράλληλα η θεμελίωση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και η προσπάθεια αποκέντρωσης των Υπηρεσιών των Δήμων για την καλύτερη εξυπηρέτηση των δημοτών δεν υλοποιήθηκε στη συντριπτική πλειοψηφία των Δήμων, μεταξύ των οποίων και ο Δήμος μας. Ο Δήμος μας δεν διέθετε και δεν διαθέτει ακόμα καν υπάλληλο με ειδικότητα πληροφορικής.

Γενικά πιστεύω ότι η εξυπηρέτηση των πολιτών και η αντιμετώπιση των αναγκών τους πιστεύω ότι δεν βελτιώθηκε με την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων του Προγράμματος Καλλικράτης. Στο αποτέλεσμα αυτό οδήγησε η έλλειψη προσωπικού και η έλλειψη επαρκών οικονομικών πόρων.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Ευχαριστώ πολύ, κ. Μάνο.

ΜΑΝΟΣ: Να 'στε καλά, κ. Καττή.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ Κ. ΚΑΡΔΑΣΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΝΥΝ ΑΝΤΙΔΗΜΑΡΧΟΣ ΜΕ ΤΟΠΙΚΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗ ΔΕ ΛΕΩΝΙΔΙΟΥ

ΔΗΜΟΤΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΑΠΟ ΤΟ 2003 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

(2003-2010 Δ ΛΕΩΝΙΔΙΟΥ, 2011-2020 ΝΟΤΙΑΣ ΚΥΝΟΥΡΙΑΣ)

ΑΝΤΙΔΗΜΑΡΧΟΣ:2003,2009-2010, 2017-2020

ΕΡΩΤΗΣΗ: 1^η ερώτηση, κ. Καρδάση. Ποιες, κατά τη γνώμη σας, ήταν οι σημαντικότερες διοικητικές μεταρρυθμίσεις που επήλθαν με την εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτης στο Δήμο Νότιας Κυνουρίας την περίοδο 2010-2019; Η μετάβαση από τον Καποδίστρια στον Καλλικράτη βελτίωσε τη διοικητική λειτουργία του Δήμου σας;

ΚΑΡΔΑΣΗΣ: Συνενώθηκαν δύο πρώην Δήμοι: Λεωνιδίου και Τυρού και μία πρώην Κοινότητα Κοσμά και προέκυψε ο Δήμος Νότιας Κυνουρίας με πληθυσμό 8.294 κατοίκους. Δ.Ε. Λεωνιδίου: 5.869, Δ.Ε. Τυρού: 2.063 και Δ.Ε. Κοσμά: 362 και έδρα το Λεωνίδιο, αποτελούμενος από μία Δημοτική Κοινότητα το Λεωνίδιο και 15 Τοπικές Κοινότητες: Τυρός, Σαπουνακάϊκα, Πέρα Μέλανα, Πραγματευτή, Κοσμάς, Άγιος Βασίλειος, Πλατανάκι, Παλαιοχώρι, Πούλιθρα, Πελετά, Πηγάδι, Τσιτάλια, Κουνουπιά, Μαρί και Βλησιδιά. Δεν υπήρχαν ιδιαίτερες αντιδράσεις για τη συνένωση.

Με την εφαρμογή του Καλλικράτη όλο το διοικητικό προσωπικό και οι δύο μηχανικοί του πρώην Δήμου Τυρού μεταφέρθηκε λόγω τεράστιας έλλειψης προσωπικού στην έδρα του νέου Δήμου στο Λεωνίδιο. Η Γραμματέας της πρώην Κοινότητας Κοσμά, η μοναδική μόνιμη διοικητική υπάλληλος της Κοινότητας, συνταξιοδοτήθηκε λίγο πριν τη συνένωση. Εκτός της έδρας του Δήμου οι μοναδικές Υπηρεσίες που συνέχισαν να λειτουργούν κανονικά και δεν μεταφέρθηκαν στην έδρα του νέου Δήμου ήταν το ΚΕΠ Τυρού και η Υπηρεσία Καθαριότητας του Τυρού, οι οποίες παρέμειναν στον Τυρό. Με εξαίρεση το Δημαρχείο της Δ.Ε. Τυρού στο οποίο απασχολείται ένας διοικητικός υπάλληλος μία φορά την εβδομάδα, σε καμία άλλη Τοπική Κοινότητα του Δήμου μας δεν απασχολείται κανένας διοικητικός υπάλληλος.

Οι περίπου συνολικά 12 ή 13 διοικητικοί υπάλληλοι του Δήμου υπηρετούν σε μόνιμη βάση στην έδρα του νέου Δήμου στο Λεωνίδιο, γεγονός που οφείλεται αποκλειστικά στην τεράστια έλλειψη προσωπικού. Βεβαίως σε όλα τα Τοπικά Συμβούλια υπάρχει πάντα διαθέσιμος ένας διοικητικός υπάλληλος μία ή δύο φορές το μήνα για τη γραμματειακή υποστήριξη των Τοπικών Συμβουλίων και των εκπροσώπων τους.

Το νέο Διοικητικό Συμβούλιο σύμφωνα με το άρθρο 7 αποτελείται πλέον από 21 μέλη. Η εκπροσώπηση όλων των Δημοτικών Ενοτήτων στο νέο Δημοτικό Συμβούλιο είναι

ανάλογη όπως έχει προβλεφθεί απ' τον Καλλικράτη. 15 μέλη του Δ.Σ. προέρχονται από τη Δ.Ε. Λεωνιδίου, 5 μέλη του Δ.Σ. προέρχονται από τη Δ.Ε. Τυρού και 1 μέλος του Δ.Σ. από τη Δ.Ε. Κοσμά.

Το Δημοτικό Συμβούλιο του πρώην Δήμου Λεωνιδίου που καταργήθηκε ήταν 17μελές, το Δημοτικό Συμβούλιο του πρώην Δήμου Τυρού που καταργήθηκε ήταν 14μελές και το Κοινοτικό Συμβούλιο της πρώην Κοινότητας Κοσμά που καταργήθηκε ήταν 9μελές.

Παρατηρούμε σημαντική μείωση των αιρετών μελών καθώς από 40 αιρετά μέλη: με τον Καποδίστρια, με τον Καλλικράτη έγιναν 21. Αν και με το άρθρο 13 του Νόμου δόθηκε η δυνατότητα υποψηφιότητας για εκλογή σε Δημοτικά και Τοπικά Συμβούλια, σε εκλογείς κάτω των 21 ετών στο Δήμο μας δεν αξιοποιήθηκε καθώς δεν είχαμε καμιά υποψηφιότητα, επομένως καμιά εκλογή μέλους κάτω των 21 ετών. Χάθηκε η ευκαιρία να ανανεωθεί ηλικιακά και σε ιδέες το νέο Δημοτικό Συμβούλιο.

Με το άρθρο 59 του Νόμου δόθηκε η δυνατότητα για πρώτη φορά ορισμού Αντιδημάρχων με τοπικές αρμοδιότητες η οποία αξιοποιήθηκε και ορίστηκε για πρώτη φορά στην εφαρμογή του άρθρου 59. Τρεις Αντιδήμαρχοι από τους συνολικά 4 του Δήμου με εκτός την καθ' ύλη τοπικές αρμοδιότητες. Ο πρώτος στις Τοπικές Κοινότητες: Τυρού, Σαπουνακαϊκών και Πέρα Μελάνων, ο δεύτερος στις Τοπικές Κοινότητες: Πραγματευτής, Αγίου Βασιλείου, Πλατανακίου, Παλαιοχωρίου, Κοσμά και στη Δημοτική Κοινότητα Λεωνιδίου. Ο τρίτος στις Τοπικές Κοινότητες: Πουλίθρων, Πελετών, Πηγαδίου, Τσιταλίων, Κουνουπιάς, Μαρίου και Βλησιδιάς.

Λειτουργήσε θετικά για την εξυπηρέτηση των κατοίκων. Αμεσότητα, επικοινωνία των κατοίκων απομονωμένων περιοχών με την κεντρική Διοίκηση του Δήμου.

Απόκτησαν δικαίωμα ψήφου στο Δημοτικό Συμβούλιο οι Πρόεδροι των Τοπικών Κοινοτήτων και στις Δημοτικές Κοινότητες Λεωνιδίου για τα θέματα που αφορούσαν άμεσα τις Κοινοτήτές τους. Υλοποιήθηκε από όλους τους Προέδρους και ήταν πολύ χρήσιμη η δυνατότητα αυτή. Δεν λειτούργησε στο Δήμο μας βασικά λόγω έλλειψης προσωπικού η πάγια προκαταβολή στους Προέδρους των Τοπικών Κοινοτήτων και της Δημοτικής Κοινότητας.

Με το άρθρο 85 καθιερώθηκε ο θεσμός της Συνέλευσης των κατοίκων των Τοπικών Κοινοτήτων, τουλάχιστον μία φορά το χρόνο, όμως δεν εφαρμόστηκε πλην ελάχιστων εξαιρέσεων στο Δήμο μας.

Σε εφαρμογή του άρθρου 98 του Νόμου συστήθηκε στο Δημαρχείο Λεωνιδίου Αυτοτελές Γραφείο Διοικητικής Βοήθειας για δημότες με αντικειμενική αδυναμία

προσπέλασης στις Υπηρεσίες του Δήμου ή των ΚΕΠ, τελικά όμως λειτούργησε μόνο στα χαρτιά στο Δήμο μας, αποκλειστικά λόγω έλλειψης προσωπικού.

Συστήθηκε η Υπηρεσία Δόμησης σε συνεργασία με το Δήμο Τρίπολης, επίσης σε συνεργασία με το Δήμο Τρίπολης λειτούργησε κανονικά και το Τμήμα Τεχνικών Υπηρεσιών του Δήμου μας που υπολειτουρούσε λόγω έλλειψης μηχανικών. Αποτέλεσε μεγάλη ανάσα και εξυπηρέτησε αφάνταστα τη συντριπτική πλειοψηφία των κατοίκων που γλύτωσαν χρόνο και κόστος από μετακινήσεις τους στην Τρίπολη.

Σε εφαρμογή του άρθρου 71 δημιουργήθηκε ιστοσελίδα στην οποία γινόταν άμεσα η υποχρεωτική δημοσίευση όλων των αποφάσεων των αιρετών οργάνων του Δήμου, συμπεριλαμβανομένων των αποφάσεων για τη λειτουργία των συλλογικών οργάνων, καθώς και των προκηρύξεων, διαγωνισμών, προμηθειών, προσλήψεων, συμβάσεων και αναθέσεων. Δημιουργήθηκε με αυτό τον τρόπο ένα νέο περιβάλλον με πολύ περισσότερη διαφάνεια στο Δήμο μας.

Σε εφαρμογή του άρθρου 103 του Νόμου έγινε ο εξορθολογισμός του αριθμού και του τρόπου λειτουργίας των Νομικών Προσώπων και των Επιχειρήσεων του Δήμου. Παρέμεινε ο Δημοτικός Παιδικός Σταθμός και η ΔΗΚΕΝΚ κατ' εξαίρεση, σύμφωνα με το Νόμο παρέμειναν και τα δύο Λιμενικά Ταμεία Λεωνιδίου και Τυρού, τα οποία πρόσφατα ενοποιήθηκαν. Καταργήθηκαν όλα τα υπόλοιπα που ουσιαστικά υπολειτουρούσαν: Πνευματικό Κέντρο, Φιλαρμονική κτλ.

Σύμφωνα με το άρθρο 62 του Νόμου συστήθηκε Εκτελεστική Επιτροπή: ο Δήμαρχος και 4 Αντιδήμαρχοι, για την καλύτερη παρακολούθηση και την υλοποίηση των αποφάσεων του Δημοτικού Συμβουλίου με θετικά αποτελέσματα.

Συστήθηκε η Οικονομική Επιτροπή με τις αρμοδιότητες της παλιάς Δημαρχιακής Επιτροπής αλλά και με τις νέες λειτουργίες, με πιο σημαντική απ' αυτές αυτή του οικονομικού ελέγχου και παρακολούθησης του προϋπολογισμού.

Ο Δήμος μας, όπως και όλοι οι Δήμοι, με τον Καλλικράτη πλέον υπόκεινται σε διάφορους μηχανισμούς ελέγχου.

Πρώτον: Προληπτικό, κατασταλτικό και προσυμβατικό έλεγχο από το Ελεγκτικό Συνέδριο. Πρόσφατα καταργήθηκε ο προληπτικός έλεγχος.

Δεύτερον: Έλεγχο νομιμότητας των πράξεων ο οποίος αν και θα έπρεπε να γίνεται από την Αυτοτελή Υπηρεσία Εποπτείας των ΟΤΑ, λόγω μη λειτουργίας της, πραγματοποιείται ακόμα και σήμερα από τον Γενικό Γραμματέα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης.

Τρίτον: Από την υποχρέωση ανάρτησης αρχικά στην ιστοσελίδα του Δήμου και στη συνέχεια στο ΔΙΑΥΓΕΙΑ όλων των αποφάσεων.

Με τον Καλλικράτη έγινε υποχρεωτική η σύσταση Οικονομικής Υπηρεσίας σε όλους τους Δήμους. Στο Δήμο μας όμως είχε συσταθεί με τον Καποδίστρια αν και η σύστασή της τότε ήταν προαιρετική, η Οικονομική Υπηρεσία η οποία λειτουργεί κανονικά με το διπλογραφικό σύστημα. Δεν χρειάστηκε να μπει ο Δήμος σε πρόγραμμα εξυγίανσης που λειτούργησε με τον Καλλικράτη, καθώς ο Δήμος μας με εσωτερική χρηματοδότηση - υπόλοιπα πρώην Κοινότητας Κοσμά- κάλυψε τα οικονομικά του ελλείμματα, αν και με τον ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗ θεσπίστηκαν κανόνες για την πιστοληπτική πολιτική των ΟΤΑ.

Ο δανεισμός αφορά αποκλειστικά επενδύσεις ή χρηματοδότηση χρέους, ενώ ο δανεισμός του Δήμου δεν μπορεί να ξεπερνά το 20% τοκοχρεολυσίων, τακτικών εσόδων και σημαντικό μέρος των συνολικών του εσόδων. Ως συνολικό χρέος του θεωρούνται οι συνολικές μακροπρόθεσμες και βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις του. Στο Δήμο μας δεν αντιμετωπίστηκαν κάποια προβλήματα. Δεν συστήθηκαν λόγω πληθυσμιακών κριτηρίων, Δήμος κάτω των 10.000 κατοίκων, θεσμοί που θα μπορούσαν να δώσουν λύσεις: όπως η Επιτροπή Ποιότητας Ζωής, ο Συμπαραστάτης του Δημότη και της Επιχείρησης, η Επιτροπή Διαβούλευσης. Επίσης δεν λειτούργησε η Κάρτα του Πολίτη και δεν συστήθηκαν τα ηλεκτρονικά ΚΕΠ που θα εξυπηρετούσαν ποιοτικότερα και γρηγορότερα τους πολίτες.

Κλείνοντας, νομίζω πως η μετάβαση από τον Καποδίστρια στον Καλλικράτη, βελτίωσε τη διοικητική λειτουργία του Δήμου γενικά, υπήρχαν όμως και παραφωνίες καθώς η Δ.Ε. Τυρού με τον Καποδίστρια διέθετε όλες τις Υπηρεσίες Διοικητικές, Καθαριότητας, και Τεχνικές στην έδρα της ενώ με τον Καλλικράτη παρέμειναν μόνο οι Υπηρεσίες Καθαριότητας και μία υπάλληλος της ΔΗΚΕΝΚ.

Αντίστοιχα στη Δ.Ε. Κοσμά που με τον Καποδίστρια διέθετε μόνιμα στην έδρα της Γραμματέα και δύο εργάτες, πλέον με τον Καλλικράτη δεν διαθέτει κανέναν μόνιμο υπάλληλο και εξυπηρετείται από την έδρα του νέου Δήμου, το Λεωνίδιο.

ΕΡΩΤΗΣΗ: 2^ο ερώτημα, κ. Καρδάση. Πιστεύετε ότι ήταν ξεκάθαρο το νομικό πλαίσιο αρμοδιοτήτων μεταξύ των ΟΤΑ Α και Β βαθμού και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης;

ΚΑΡΔΑΣΗΣ: Θεωρώ ότι με τον Καλλικράτη ήταν ξεκάθαρο το νομικό πλαίσιο των αρμοδιοτήτων μεταξύ των ΟΤΑ Α' και Β' βαθμού και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Ερώτημα 3^ο, κ. Καρδάση. Θεωρείτε ότι ο Δήμος Νότιας Κυνουρίας ανταπεξήλθε αποτελεσματικά στις νέες αρμοδιότητες που ανέλαβε με το Πρόγραμμα Καλλικράτης; Αν όχι, γιατί;

ΚΑΡΔΑΣΗΣ: Βασικά με το άρθρο 94 ο Δήμος μας, όπως και όλοι οι Δήμοι, ανέλαβε μεγάλο αριθμό νέων αρμοδιοτήτων, πάνω από 200, μεταξύ των οποίων το σύνολο των αρμοδιοτήτων του Τομέα της Κοινωνικής Πρόνοιας. Αρμοδιότητες στους τομείς Πολεοδομίας, γεωργίας, κτηνοτροφίας, την εκτέλεση έργων, συγκοινωνιακών υποδομών, έκδοσης σειράς επαγγελματικών αδειών, παιδείας, αθλητισμού, πολιτισμού, προστασία της δημόσιας υγείας. Αρμοδιότητες στη λειτουργία των λαϊκών αγορών.

Θεωρώ ότι ο Δήμος Νότιας Κυνουρίας δεν ανταπεξήλθε αποτελεσματικά στις νέες αρμοδιότητες που ανέλαβε με το Πρόγραμμα Καλλικράτης εξαιτίας αφενός της έλλειψης οικονομικών πόρων και αφετέρου λόγω της τεράστιας έλλειψης προσωπικού τόσο σε αριθμό όσο και σε εξειδίκευση. Ενδεικτικά αναφέρω ότι δεν έχει υπάλληλο με ειδικότητα πληροφορικής ενώ υπήρχε μόνο ένας πολιτικός μηχανικός.

ΕΡΩΤΗΣΗ: 4^ο ερώτημα, κ. Καρδάση. Η χρηματοδότηση του Κράτους προς το Δήμο Νότιας Κυνουρίας σε σχέση με τις νέες του αρμοδιότητες θεωρείτε ότι ήταν ικανοποιητική;

ΚΑΡΔΑΣΗΣ: Για τις νέες αρμοδιότητες που ανέλαβε ο Δήμος μας αναφέρθηκαν στο προηγούμενο ερώτημα. Τα συνολικά έσοδα του Δήμου μας από κρατικές επιχορηγήσεις σύμφωνα με τους ισολογισμούς των αντίστοιχων ετών ανήλθαν: το 2011: 2.238.000 ευρώ περίπου, το 2012: 1.510.000 ευρώ περίπου, το 2013: στο 1.295.000 ευρώ περίπου, το 2014: σε 1.670.000 ευρώ περίπου, το 2015: σε 1.670.000 ευρώ περίπου, το 2016: σε 1.700.000 ευρώ περίπου.

Βλέπουμε ότι τα έσοδα του Δήμου από κρατικές επιχορηγήσεις από περίπου 2 χιλιάδες 238 εκατομμύρια ευρώ το 2011, πρώτη χρονιά του Καλλικράτη, έπεσαν απότομα στο 1,510 εκατομμύρια ευρώ το 2011. Τη δεύτερη χρονιά του Καλλικράτη έπεσε, δηλαδή, σε ποσοστό πάνω από το 32%. Μεγαλύτερη ήταν η πτώση των εσόδων του Δήμου μας το 2013 που ανήλθαν στο 1,294 εκατομμύρια ευρώ.

Στη συνέχεια όπως παρατηρούμε τα έτη 2014, 2015, 2016 τα έσοδα του Δήμου σταθεροποιήθηκαν στο 1.700.000 ευρώ περίπου, δηλαδή μειωμένα κατά 25% από το 2011.

Επομένως, αν λάβουμε υπόψη μας, εκτός του ανωτέρω, είναι γεγονός ότι η εφαρμογή του Καλλικράτη ταυτίστηκε χρονικά με το 2^ο μνημόνιο, η χρηματοδότηση του Δήμου μας εν σχέσει με τις νέες αρμοδιότητες ήταν κατώτερη των προσδοκιών.

ΕΡΩΤΗΣΗ: 5^ο ερώτημα, κ. Καρδάση. Ποια είναι η άποψή σας για τις θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις του Προγράμματος Καλλικράτης στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και ειδικότερα στους Δήμους; Πιστεύετε ότι η εφαρμογή του ήταν η προσδοκώμενη;

ΚΑΡΔΑΣΗΣ: Αν δούμε τα θετικά και τα αρνητικά στοιχεία των αλλαγών που έφερε ο ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ, όπως στα θετικά του στοιχεία, δηλαδή το γεγονός ότι για κάθε εκλογική περιφέρεια υπήρξε αναλογική αντιστοίχιση του αριθμού των δημοτικών συμβούλων με τον πληθυσμό της και προβλέφθηκε ελάχιστος αριθμός εδρών, οδήγησε σε Δημοτικά Συμβούλια που απαρτίζονται από συμβούλους που προέρχονται από όσο το δυνατόν περισσότερες τοπικές κοινωνίες, εξασφαλίζοντας άμεση ενημέρωση και γνώση των προβλημάτων των τοπικών κοινωνιών. Το ίδιο συνέβη όπως σας απάντησα στο πρώτο ερώτημα και στο Δήμο μας.

Το γεγονός ότι με τον Καλλικράτη προβλέφθηκε ότι το ύψος των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων θα καθορίζεται πλέον από τη νομοθεσία και όχι από τη βούληση των εκάστοτε κυβερνώντων. Το γεγονός ότι με τον Καλλικράτη προβλέφθηκε η συμμετοχή των Δήμων στα έξοδα του Φόρου Ακίνητης Περιουσίας. Το γεγονός ότι με τον Καλλικράτη πραγματοποιήθηκε μεγάλος περιορισμός του αριθμού των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου της Αυτοδιοίκησης, με αποτέλεσμα σημαντική εξοικονόμηση εσόδων, φόρων και διαδικασιών, γεγονός ότι με τον Καλλικράτη καθορίστηκε ό,τι κομμάτι των πόρων των ΟΤΑ προορίζεται για την πραγματοποίηση αναπτυξιακών σκοπών και έργων, επομένως η δραστηριότητα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των δύο βαθμών συμβάλλει άμεσα στην εύρυθμη λειτουργία του Κράτους.

Η επιμήκυνση από 4 σε 5 έτη της δημοτικής περιόδου εξασφαλίζει καλύτερο προγραμματισμό της δράσης των ΟΤΑ, καθώς δίνει στον Δήμαρχο τη δυνατότητα να κάνει έναν πιο μακροπρόθεσμο σχεδιασμό. Η καθιέρωση της Εκτελεστικής Επιτροπής δημιουργεί μια πιο συνολική δημοκρατική λειτουργία. Το γεγονός ότι ο Καλλικράτης οδήγησε στη νέα εποχή της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης στην οποία εισήλθαν αρκετοί ΟΤΑ, δυστυχώς όχι ο δικός μας, ακόμη παρέχοντας πλήθος ψηφιακών υπηρεσιών προκειμένου να εξυπηρετηθούν καλύτερα και αμεσότερα οι πολίτες.

Το γεγονός ότι με τον Καλλικράτη παρέχεται στους Δήμους η δυνατότητα συμμετοχής σε τοπικές ολοκληρωμένες παρεμβάσεις στήριξης της απασχόλησης, όπως για παράδειγμα ο θεσμός των Κέντρων Δια Βίου Μάθησης. Το γεγονός ότι με τον Καλλικράτη προβλέφθηκε η αναστολή οποιασδήποτε επαγγελματικής δραστηριότητας του Δημάρχου συνέβαλε στην απρόσκοπτη άσκηση των καθηκόντων του.

Τα αρνητικά του στοιχεία, δηλαδή το γεγονός ότι ο Καλλικράτης συνδέθηκε από την πρώτη στιγμή με τα μνημόνια. Το γεγονός ότι σε πολλές περιπτώσεις συγχωνεύσεων ΟΤΑ δεν λήφθηκαν υπόψη ιδιαίτερα γεωγραφικά, οικιστικά, διοικητικά και πληθυσμιακά κριτήρια, αλλά και οι χωρικές σχέσεις που είχαν ήδη δημιουργηθεί. Το γεγονός ότι με την εφαρμογή

του Καλλικράτη η Τοπική Αυτοδιοίκηση απώλεσε περίπου 60% των τακτικών εσόδων της, ενώ παράλληλα εξαιτίας της κρίσης τα έσοδα από δημοτικά τέλη στη συντριπτική πλειοψηφία των Δήμων υποχώρησαν.

Το γεγονός ότι οι αυξανόμενες κοινωνικές ανάγκες λόγω της κρίσης οδήγησαν στη θέσπιση κοινωνικών παροχών, όπως τα κοινωνικά τιμολόγια, οι οποίες προκάλεσαν περαιτέρω μείωση των εσόδων. Το γεγονός ότι οι χρηματοδοτήσεις για την ανάπτυξη της Τ.Α. δεν ήταν επαρκείς για τον αναπτυξιακό σχεδιασμό των ΟΤΑ. Το γεγονός ότι οι περισσότερες νέες αρμοδιότητες που μεταφέρθηκαν στους ΟΤΑ δεν συνοδεύτηκαν από τους ανάλογους πόρους και την υλικοτεχνική υποδομή.

Δεν υπάρχει εξειδικευμένο προσωπικό στους ΟΤΑ ώστε αυτοί να μπορέσουν να υλοποιήσουν τα απαραίτητα αναπτυξιακά έργα τους. Ταυτόχρονα, οι οριζόντιες περικοπές στους μισθούς των υπαλλήλων προκάλεσαν φαινόμενα αδιαφορίας και παράλυση στη λειτουργία των Δήμων και της εξυπηρέτησης των πολιτών.

Το γεγονός ότι η κατανομή των αρμοδιοτήτων δεν έχει γίνει αποτελεσματική και για πολλές απ' αυτές υπάρχει σύγχυση σχετικά με το ποιες ανήκουν στην κεντρική διοίκηση και ποιες στους ΟΤΑ. Το γεγονός ότι δεν υπάρχει ιδιαίτερη μέριμνα ακόμη και σήμερα για την προστασία του περιβάλλοντος και τη διαχείριση των απορριμμάτων. Το γεγονός ότι με τον Καλλικράτη καταργήθηκε η Δημοτική Αστυνομία στους Δήμους που είχε συσταθεί χειροτέρευσε αρκετά προβλήματα καθημερινότητας, όπως η παράνομη στάθμευση, οι καταλήψεις κοινοχρήστων χώρων και η ανεξέλεγκτη ρύπανση του περιβάλλοντος. Το γεγονός ότι αν και προβλέφθηκε με τον Καλλικράτη δεν λειτούργησε η Αυτοτελής Υπηρεσία Εποπτείας, με αποτέλεσμα ο έλεγχος να ασκείται ακόμη και σήμερα από την Αποκεντρωμένη Διοίκηση.

Καταλήγω στο συμπέρασμα ότι αν και, απ' το γεγονός ότι εκχωρήθηκε μεγάλος αριθμός νέων αρμοδιοτήτων στους Δήμους, φαίνεται η βούληση για ενίσχυση του θεσμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, οι συνθήκες, μνημόνια και η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού δεν ήταν οι κατάλληλες και ουσιαστικά αποδυναμώθηκε ο θεσμός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

ΕΡΩΤΗΣΗ: 6^ο και τελευταίο ερώτημα, κ. Καρδάση. Πιστεύετε ότι η εξυπηρέτηση των πολιτών και η αντιμετώπιση των αναγκών τους βελτιώθηκε κατά την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων του Προγράμματος Καλλικράτης;

ΚΑΡΔΑΣΗΣ: Σκοπός του Καλλικράτη για τους πολίτες είναι σύμφωνα με την αιτιολογική του έκθεση η καλύτερη εξυπηρέτησή τους και η αναβάθμιση της καθημερινότητάς τους, η

παροχή ποιοτικών και υψηλού επιπέδου υπηρεσιών, η καλύτερη πληροφόρηση και η διάχυση της πληροφορίας, η μείωση της σημασίας της απόστασης, η ενθάρρυνση της συμμετοχής τους, όμως όπως είδαμε, αν και με την άμεση και υποχρεωτική δημοσίευση όλων των αποφάσεων των αιρετών οργάνων των ΟΤΑ, συμπεριλαμβανομένων των αποφάσεων για τη λειτουργία των συλλογικών οργάνων, καθώς και των προκηρύξεων, διαγωνισμών, προμηθειών, προσλήψεων, συμβάσεων και αναθέσεων στο διαδίκτυο δημιουργήθηκε ένα νέο περιβάλλον διαφάνειας στους Δήμους, δεν θεμελιώθηκε ακόμη και σήμερα στην πλειονότητα των νέων Δήμων η ηλεκτρονική διακυβέρνηση και δεν επιτεύχθηκε η αποκέντρωση των Υπηρεσιών των Δήμων για την καλύτερη εξυπηρέτηση των δημοτών τους.

Ο Δήμος μας, για παράδειγμα, δεν διέθετε και δεν διαθέτει ακόμη και σήμερα υπάλληλο με ειδικότητα πληροφορικής. Αν λάβουμε υπόψη μας και τον Δήμο μου όπου, όπως ανέφερα και στο πρώτο ερώτημά σας, η εξυπηρέτηση των πολιτών και η αντιμετώπιση των αναγκών τους βελτιώθηκε από το γεγονός ότι ορίστηκαν για πρώτη φορά σε εφαρμογή του άρθρου 59 3 Αντιδήμαρχοι, από τους συνολικά 4 του Δήμου, με τοπικές αρμοδιότητες, η σύσταση Γραφείου Δόμησης σε συνεργασία με το Δήμο Τρίπολης, την κανονική λειτουργία του Τμήματος Τεχνικών Υπηρεσιών του Δήμου μας, που υπολειπούν λόγω έλλειψης μηχανικών, σε συνεργασία με το Δήμο Τρίπολης.

Αντίθετα, όπως ανέφερα και στο πρώτο ερώτημά σας, αρνητικό ρόλο στη βελτίωση εξυπηρέτησης των πολιτών και στην αντιμετώπιση των αναγκών τους στο Δήμο μου έπαιξε το γεγονός ότι δεν λειτούργησε ο θεσμός της Κάρτας του Πολίτη και δεν συστήθηκε ηλεκτρονικό ΚΕΠ που θα εξυπηρετούσε ποιοτικά και γρήγορα τους πολίτες.

Επίσης, αρνητικό ρόλο σε μικρότερο βαθμό έπαιξε και το γεγονός ότι το Αυτοτελές Γραφείο Διοικητικής Βοήθειας που συστήθηκε για δημότες με αντικειμενική αδυναμία προσπέλασης στις Υπηρεσίες του Δήμου ή του ΚΕΠ λειτούργησε μόνο στα χαρτιά του Δήμου μας, βασικά λόγω έλλειψης προσωπικού.

Καταλήγω στο συμπέρασμα ότι με την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων του Προγράμματος Καλλικράτης σε γενικές γραμμές η εξυπηρέτηση των πολιτών και η αντιμετώπιση των αναγκών τους αν και βελτιώθηκε υστερεί σημαντικά από το επιθυμητό αποτέλεσμα. Η έλλειψη προσωπικού τόσο σε αριθμό όσο και σε εξειδίκευση και η έλλειψη επαρκών οικονομικών πόρων αποτέλεσαν ανασταλτικούς παράγοντες για την επιτυχία του εγχειρήματος.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Ευχαριστούμε πολύ, κ. Καρδάση.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ κ. ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ ΜΙΧΑΗΛ

**ΝΥΝ ΑΝΤΙΔΗΜΑΡΧΟΣ ΜΕ ΤΟΠΙΚΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗ ΔΕ ΤΥΡΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ**

**ΔΗΜΟΤΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΑΠΟ ΤΟ 2006 ΕΩΣ ΤΟ 2010 ΣΤΟΝ ΠΡΩΗΝ ΔΗΜΟ ΤΥΡΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟ
ΤΟ 2014 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ ΣΤΟΝ ΔΗΜΟ ΝΟΤΙΑΣ ΚΥΝΟΥΡΙΑΣ**

**(ΑΠΟ ΤΟ 2011 ΕΩΣ ΤΟ 2014 ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ
ΔΗΜΟΥ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΤΥΡΟΥ)**

2014-2016 ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΝΟΤΙΑΣ ΚΥΝΟΥΡΙΑΣ

2016-ΣΗΜΕΡΑ ΑΝΤΙΔΗΜΑΡΧΟΣ ΝΟΤΙΑΣ ΚΥΝΟΥΡΙΑΣ

ΕΡΩΤΗΣΗ: 1^η ερώτηση, κ. Σωτηρόπουλε. Ποιες, κατά τη γνώμη σας, ήταν οι σημαντικότερες διοικητικές μεταρρυθμίσεις που επήλθαν με την εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτης στο Δήμο Νότιας Κυνουρίας την περίοδο 2010-2019; Η μετάβαση από τον Καποδίστρια στον Καλλικράτη βελτίωσε τη διοικητική λειτουργία του Δήμου σας;

ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ: Καταρχήν να συστηθώ, εγώ εκλέχτηκα δημοτικός σύμβουλος του τέως Δήμου Τυρού το 2006. Το 2010 με τη συνένωση στον Καλλικρατικό Δήμο Νότιας Κυνουρίας εκλέχτηκα ως Πρόεδρος του Τοπικού Συμβουλίου Τυρού και από το 2014 και ύστερα δημοτικός σύμβουλος του Δήμου Νότιας Κυνουρίας. Άρα μπορώ να πω ότι έχω την εμπειρία του πριν και του μετά.

Συνενώθηκαν, λοιπόν, δύο τέως Δήμοι: του Λεωνιδίου και του Τυρού και μια Κοινότητα και προέκυψε ο Δήμος Νότιας Κυνουρίας, με έδρα το Λεωνίδιο. Ασφαλώς το διοικητικό προσωπικό και η Τεχνική Υπηρεσία του τέως Δήμου Τυρού, δηλαδή οι δύο μηχανικοί, μεταφέρθηκε στην έδρα του Δήμου, λόγω προφανώς της έλλειψης του προσωπικού και μια γραμματέας η οποία υπήρχε στον Κοσμά συνταξιοδοτήθηκε. Αυτό είναι το δυναμικό, το ανθρώπινο που προέκυψε όσον αφορά τις υπηρεσιακές λειτουργίες του Δήμου.

Το νέο Δημοτικό Συμβούλιο αποτελείται από 21 μέλη, εκ των οποίων οι 15 απ' τη Δημοτική Ενότητα του Λεωνιδίου, 5 σύμβουλοι από τον Τυρό και 1 σύμβουλος από τον Κοσμά.

Επίσης, δημιουργήθηκαν τα Τοπικά Συμβούλια σε σχέση με το προηγούμενο καθεστώς στον Καποδίστρια όπου υπήρχαν τα Δημοτικά Διαμερίσματα, χωρίς αποφασιστικές αρμοδιότητες αλλά εισηγητικές κατά βάση.

Ασφαλώς προέκυψαν οι Αντιδήμαρχοι είτε κατά τόπο, δηλαδή Χωρικοί, είτε καθ' ύλην, ο ορισμός των οποίων είναι αποκλειστική αρμοδιότητα του Δημάρχου για τον ορισμό τους, 4 τον αριθμό και δημιουργήθηκαν τα εξής θέματα: ασφαλώς στον τέως Δήμο Τυρού που υπήρχε πλήρως εξοπλισμένο δημοτικό κατάστημα δημιουργήθηκε μια ανησυχία στους κατοίκους ότι δεν είχανε άμεσα την εξυπηρέτηση όχι όσον αφορά την ποιότητα αλλά όσον αφορά το άμεσο της διαδικασίας, ότι έπρεπε να διανύσουνε 18 χιλιόμετρα για την έδρα του Δήμου, σε αντιστάθμισμα όμως φαντάζομαι απ' την εμπειρία μου ότι η ποιοτική εξυπηρέτηση νομίζω ότι αναβαθμίστηκε. Αυτή είναι η εντύπωση που έχω όσον αφορά αυτό.

Τώρα όσον αφορά το δικαίωμα στο Δημοτικό Συμβούλιο των ψήφων του Τοπικού Προέδρου, αυτό υπήρχε και πριν με τον Καποδίστρια, σε θέματα που αφορά αποκλειστικά ενδιαφερόμενα θέματα των Τοπικών Κοινοτήτων, θα έλεγε κανείς ότι η Συνέλευση των κατοίκων είναι ένα θέμα το οποίο δεν περπάτησε και ιδιαίτερα παρότι έχει μακρύ ιστορικό, νομίζω ότι η βασική μονάδα, όπως είναι τα ΚΕΠ, ήταν μια καλή τομή η οποία προϋπήρχε, και ένα άλλο θέμα το οποίο πάλι δεν περπάτησε είναι η σύσταση της πάγιας προκαταβολής στις Τοπικές Κοινότητες.

Τώρα, να πω ότι την παλιά Δημαρχιακή Επιτροπή με τις όποιες αρμοδιότητες τη διαδέχθηκε η Οικονομική Επιτροπή του Δήμου με τις αρμοδιότητες που προβλέπει ο Νόμος, διελύθησαν όλα τα τέως Νομικά Πρόσωπα όπως είπαμε ο Αθλητικός Οργανισμός, ο Πολιτιστικός Οργανισμός, με το Νόμο να επιτρέπει μόνο την ύπαρξη δύο μόνο Νομικών Προσώπων ανά Δήμο, άρα στην προκειμένη περίπτωση σε μας, στο Δήμο μας, προέκυψε η Δημοτική Κοινωφελής Επιχείρηση του Δήμου Νότιας Κυνουρίας και το Δημοτικό Λιμενικό Ταμείο, ασφαλώς και ο Παιδικός Σταθμός αλλά είναι διαφορετική κατηγορία, είναι Δημοσίου Δικαίου και Ιδιωτικού Δικαίου.

Τώρα, όσον αφορά τη διαδικασία του ελέγχου των οικονομικών δραστηριοτήτων του Δήμου υπάρχει ο προληπτικός, ο κατασταλτικός και ο προ συμβατικός έλεγχος από το Ελεγκτικό Συνέδριο, εσχάτως καταργήθηκε ο προληπτικός έλεγχος, οπότε προβλέπεται μόνο ο κατασταλτικός, που σημαίνει ότι όλα πλέον τα εντάλματα θεωρούνται από την Οικονομική Υπηρεσία του Δήμου και εξοφλούνται εσωτερικώς, ο έλεγχος της νομιμότητας των πράξεων του Δημοτικού Συμβουλίου καθώς και των Επιτροπών των συλλογικών οργάνων προβλέπεται απ' τη νομοθεσία ότι είναι αρμοδιότητα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, δηλαδή την κάνει ο Γενικός Γραμματέας της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, επίσης, από το 2010 και μετά προέκυψε η υποχρέωση ανάρτησης όλων των πράξεων και των αποφάσεων στο σύστημα ΔΙΑΥΓΕΙΑ.

Τα πληθυσμιακά δεδομένα του Δήμου μας είναι γύρω στα 10.000 άτομα, δηλαδή είμαστε Δήμος κάτω από 10.000, που σημαίνει ότι εξαιρούμεθα από τη σύσταση Επιτροπής

Ποιότητας Ζωής, του Συμπαραστάτη του Δημότη και της Επιχείρησης, καθώς και από την Επιτροπή Διαβούλευσης η οποία όμως προσφάτως με τη νομοθετική ρύθμιση που ήρθε το καλοκαίρι επανήλθε και είναι υποχρέωση όλων των Δήμων ανεξαρτήτως πληθυσμιακών κριτηρίων.

Αυτά σε γενικές γραμμές. Θα έλεγε κανείς ότι η μετάβαση από τον Καποδίστρια στον Καλλικράτη θα έλεγα ότι βελτίωσε την ποιότητα της διοικητικής λειτουργίας των παρεχόμενων υπηρεσιών στους πολίτες, ωστόσο η παραφωνία έγκειται στο γεγονός της «απομάκρυνσης» των πολιτών από την έδρα του Δήμου.

Αυτά, δεν έχω να πω κάτι στο συγκεκριμένο. Αυτό.

ΕΡΩΤΗΣΗ: 2^ο ερώτημα, κ. Σωτηρόπουλε. Πιστεύετε ότι ήταν ξεκάθαρο το νομικό πλαίσιο αρμοδιοτήτων μεταξύ των ΟΤΑ Α΄ - Β΄ βαθμού και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης;

ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ: Ναι. Σ' αυτό το σημείο μπορώ να πω ότι ήταν απολύτως ξεκάθαρο το νομικό πλαίσιο των αρμοδιοτήτων. Δηλαδή, δεν υπήρχε μπορώ να πω έτσι πλέγμα το οποίο να υπάρχει μια ασάφεια στη νομοθεσία και στις διάφορες διαδικασίες, είτε και στη λήψη αποφάσεων, είτε και στην εκτέλεση διαφόρων έργων. Νομίζω ήταν πλήρως κρυστάλλινο το πλαίσιο.

ΕΡΩΤΗΣΗ: 3^ο ερώτημα, κ. Σωτηρόπουλε. Θεωρείτε ότι ο Δήμος Νότιας Κυνουρίας ανταπεξήλθε αποτελεσματικά στις νέες αρμοδιότητες που ανέλαβε με το Πρόγραμμα ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ; Αν όχι, γιατί;

ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ: Λοιπόν, όπως γνωρίζετε με το Πρόγραμμα ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ ο Δήμος ανέλαβε μεγάλο αριθμό αρμοδιοτήτων, εκτός από τα γνωστά τα οποία προϋπήρχαν ανέλαβε το σύνολο των αρμοδιοτήτων που αφορά την Κοινωνική Πρόνοια, την Πολεοδομία, την υγεία θα έλεγε κανείς, την υγεία όσον αφορά τη γενική έτσι..., την ευρεία έννοια όχι επί της ουσίας, ωστόσο όμως στους τομείς της πολεοδομίας, της γεωργίας, κτηνοτροφίας, της έκδοσης σειράς επαγγελματικών αδειών, θα έλεγε κανείς της λειτουργίας των λαϊκών αγορών, των κοινόχρηστων χώρων και όλα αυτά, ήρθαν στην εποπτεία και στην αρμοδιότητα του Δήμου.

Βέβαια, θα έλεγε κανείς ότι αυτό δεν συνοδεύτηκε από την πλήρωση του προσωπικού που απαιτείται για την απολύτως ομαλή όλων αυτών των Υπηρεσιών, την ομαλή λειτουργία, καθώς θα έλεγε κανείς ότι οικονομικά δεν μπορούμε να πούμε ότι δεν υπήρξαν πόροι για το συγκεκριμένο πράγμα. Το τοποθετώ πιο πολύ στην έλλειψη προσωπικού όσον αφορά το κομμάτι αυτό. Ειδικότερα δε στο διοικητικό κομμάτι και στο κομμάτι των Τεχνικών Υπηρεσιών.

ΕΡΩΤΗΣΗ: 4^η ερώτηση, κ. Σωτηρόπουλε. Η χρηματοδότηση του Κράτους προς το Δήμο Νότιας Κυνουρίας σε σχέση με τις νέες του αρμοδιότητες ήταν ικανοποιητική;

ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ: Εδώ θα μπορούμε να πούμε τα εξής: Μπορούμε να πούμε, να λάβουμε υπόψη μας τους ΚΑΠ, τους Κεντρικούς Αυτοτελείς Πόρους, καθώς και τη ΣΑΤΑ η οποία αναφέρεται στη χρηματοδότηση των Δήμων για την υλοποίηση των τεχνικών τους προγραμμάτων.

Ενδεικτικά να πούμε ότι στην τελευταία χρονιά πριν τον Καλλικράτη οι ΚΑΠ για όλους τους Δήμους ήταν κοντά στα 3 τρις εκατομμύρια ευρώ, η τελευταία, η πρώτη χρονιά του Καλλικράτη ήταν περίπου στο 1,9 τρισεκατομμύρια ευρώ. Και η οποία βαίνει μειούμενη. Μπορούμε, λοιπόν, ότι υπάρχει μια απότομη πτώση των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων από το 2011, 12 και ύστερα.

Θα πρέπει να ληφθεί ασφαλώς και η οικονομική κρίση που μεσολάβησε και έπληξε όλη τη χώρα, άρα δεν μπορούσε να αφήσει έξω τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης και συνοδεύτηκε και από τη μείωση της ΣΑΤΑ η οποία, αν θυμάμαι καλά, ήταν γύρω στις 600.000 ευρώ το 2011, ίσως και παραπάνω, νομίζω 600.000 ήτανε χοντρικά, με την τελευταία χρονιά να είναι στις 195.000.

Αντιλαμβάνεστε, λοιπόν, ότι η μείωση ήτανε με γεωμετρική πρόοδο θα έλεγε κανείς της χρηματοδότησης.

Σε σχέση με τις νέες αρμοδιότητες ασφαλώς που ανέλαβε ο Δήμος ήτανε κατώτερη των προσδοκιών η χρηματοδότηση.

ΕΡΩΤΗΣΗ: 5^ο ερώτημα, κ. Σωτηρόπουλε. Ποια είναι η άποψή σας για τις θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις του Προγράμματος Καλλικράτη στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και ειδικότερα στους Δήμους; Πιστεύετε ότι η εφαρμογή του ήταν η προσδοκώμενη;

ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ: Κοιτάξτε να δείτε, όπως σε όλα τα πράγματα, σε όλες τις αποφάσεις και σε όλες τις διαδικασίες, υπάρχουν και θετικά και αρνητικά σημεία.

Όπως σας προανέφερα, η σύνθεση του Δημοτικού Συμβουλίου των 21 συμβούλων είναι αναλογική, ως προς τον πληθυσμό, που σημαίνει, λοιπόν, ότι τα Δημοτικά Συμβούλια εκ του Νόμου απαρτίζονται από δημοτικούς συμβούλους από όλες τις τοπικές κοινωνίες, δηλαδή και απ' όλες τις πρώην Δημοτικές Ενότητες, τις πρώην Αυτοτελείς Περιφέρειες.

Τώρα, όσον αφορά άλλο ένα θετικό που εγώ έτσι εντόπισα στη διαδικασία είναι ότι «μάθαμε» τη συνεργασία μεταξύ ατόμων από διαφορετικές «περιοχές» που μέχρι πρότινος θα μπορούσε να πει ότι ήτανε σε μια διαδικασία σύγκρουσης, όχι ακριβώς σύγκρουσης αλλά ωστόσο σε μια κόντρα να το πω (;), κάπως. Μάθαμε, λοιπόν, τη συνεργασία, μάθαμε

να ξεπερνάμε τοπικιστικές αγκυλώσεις και διαφορές, όχι ότι δεν υπάρχουν, ασφαλώς όμως σε πολύ μικρότερο βαθμό απ' ό,τι ήτανε πριν 10 έτη.

Μάθαμε να μπορούμε να μοιράζουμε σωστά τα ποσά όσον αφορά το δημοτικό προϋπολογισμό και το τεχνικό πρόγραμμα και στη νέα εποχή της διακυβέρνησης ήρθαν αρκετοί ΟΤΑ οι οποίοι μπόρεσαν και υπηρέτησαν την ηλεκτρονική διακυβέρνηση σε ικανοποιητικό βαθμό, η συγκρότηση της Εκτελεστικής Επιτροπής η οποία είναι επιφορτισμένη με την παρακολούθηση όλου του δημοτικού έργου, την εφαρμογή της δημοτικής πολιτικής, την εφαρμογή των αποφάσεων του Δημοτικού Συμβουλίου, νομίζω ότι έθεσε ένα πλαίσιο υποβοηθητικό ως προς τον Δήμαρχο.

Επίσης, η μη ενασχόληση του Δημάρχου από οποιαδήποτε επαγγελματική δραστηριότητα νομίζω ότι έκανε σαφές ότι ο Δήμαρχος ως θεσμός και ως πρόσωπο πρέπει και είναι επιφορτισμένος πλέον να ασχολείται 100% με τις ευθύνες που του έχουν αναθέσει οι πολίτες, ασφαλώς το ίδιο ισχύει και για τους Αντιδημάρχους οι οποίοι εκτελούν τις αρμοδιότητες που τους έχει αναθέσει ο Δήμαρχος.

Τώρα, θα μπορούσε να πει κανείς ότι η αυστηροποίηση του νομικού πλαισίου που προβλέπει αυτοδίκαια έκπτωση για τους αιρετούς που εμπλέκονται ή έχουν καταδικαστεί αμετάκλητα με δικαστική απόφαση ή οφείλουν και χρωστούν στο Δήμο ποσά άνω των 500 ευρώ και δεν τα έχουν ξεφλήσει εντός τριμήνου απ' την ανάληψη των καθηκόντων τους με την ορκωμοσία, νομίζω ότι ήταν προς τη σωστή κατεύθυνση όλα αυτά.

Βέβαια θα έλεγε κανείς ότι σε σχέση με το παρελθόν και δεν το θέτω μόνο προ Καλλικράτη και μετά, έχουν γίνει μεγάλα βήματα προόδου όσον αφορά και τη σύνθεση, την ποιοτική σύνθεση των Δημοτικών Συμβουλίων σε σχέση με παλαιότερα, δηλαδή εννοώ ότι οι άνθρωποι πλέον αρχίζουν και ασχολούνται με την Τοπική Αυτοδιοίκηση πέρα από την «τρέλα» που πρέπει να έχουμε γι' αυτό το κομμάτι, νομίζω ότι απαιτούνται και ορισμένες γνώσεις. Ορισμένες γνώσεις οι οποίες είναι απαραίτητες για την άσκηση των καθηκόντων τους σε σχέση με παλαιότερα που απαιτούντο μόνο μια σφραγίδα και μια υπογραφή λέω έτσι χαριτολογώντας.

Ασφαλώς υπάρχουν όμως και τα αρνητικά σημεία. Όπως πολύ καλά γνωρίζετε υπήρχαν διάφορες περιπτώσεις στις συγχωνεύσεις των Δήμων, των ΟΤΑ, οι οποίες δεν λήφθηκαν υπόψη, διάφορα ιδιαίτερα γεωγραφικά κριτήρια. Θα έλεγα γεωγραφικά για να μην πω πολεοδομικά, διοικητικά, πληθυσμιακά και οτιδήποτε άλλο. Δηλαδή, πολλοί Δήμοι δεν ήταν ομοιογενείς ως προς τη σύνθεσή τους. Και όταν λέω ομοιογενείς εννοώ δεν είχαν κάποια κοινή ταυτότητα, δηλαδή κάποιο κοινό θέλω.

Είπαμε ότι απ' όλα τα τακτικά έσοδα η Αυτοδιοίκηση πάνω από 50%, είχε την ατυχία ο Καλλικράτης να συνδεθεί αυτομάτως με την κρίση της χώρας και τις μνημονιακές δεσμεύσεις, δεν συνοδεύτηκε είπαμε η στελέχωση των ΟΤΑ που προέκυψαν με βάση τις αρμοδιότητες που προέκυψαν μετά την καινούργια νομοθετική ρύθμιση.

Ένα άλλο σημείο το οποίο δημιούργησε τριβές ήταν η οριζόντια μείωση στη μισθοδοσία του προσωπικού που το αποθάρρυνε να ασχοληθεί όσον αφορά, όσο θα έπρεπε με την εργασία του, διότι θεωρούσε και δικαίως ότι θίγεται και περιπαίζεται όσον αφορά το κομμάτι αυτό. Και ένα χρόνιο πρόβλημα το οποίο ακόμα και τώρα δεν έχει λυθεί ακόμα είναι η διαχείριση των απορριμμάτων στο οποίο δυστυχώς είμαστε ουραγοί στην Ευρώπη.

Το πληθυσμιακό κριτήριο όσον αφορά τη σύσταση της Δημοτικής Αστυνομίας νομίζω ότι είναι αρνητικό κομμάτι, διότι ένας Δήμος δεν έχει να κάνει με τον πληθυσμό που έχει. Έχει με τον πληθυσμό που έχει π.χ. την περίοδο αιχμής. Ο δικός μας Δήμος π.χ. τους θερινούς μήνες έχει πενταπλάσιο πληθυσμό απ' ό,τι έχει τους άλλους μήνες. Στη Δημοτική Ενότητα Τυρού δε που έχει 2.000 μόνιμους κατοίκους, το καλοκαίρι έχει 6, που σημαίνει, λοιπόν, ότι αν δεν υπάρχει και μια Δημοτική Αστυνομία να επιβλέψει την εφαρμογή των δημοτικών αποφάσεων, του Δημοτικού Συμβουλίου και εν γένει και της παραβατικότητας δημιουργείται χάος, δημιουργείται ρύπανση, δημιουργείται παράνομη στάθμευση, κατάληψη κοινόχρηστων χώρων. Όλα αυτά δημιουργούν προστριβές οι οποίες σωρεύονται και δημιουργούνται εντάσεις εκεί πέρα.

Αυτά σε γενικές γραμμές όσον αφορά τα αρνητικά. Επίσης, θα έλεγε κανείς ότι αν το βάζαμε σε ένα ζύγι γενικώς ποια υπερτερούν, τα καλά ή τα κακά, νομίζω ότι πλέον έχει παγιωθεί στη συνείδηση του κόσμου ότι οι Δήμοι που προέκυψαν απ' τον Καλλικράτη είναι αυτοί που θα συνεχίσουν να είναι εκτός συγκλονιστικού απροόπτου και επιμένω πάντα στο ξεπέραςμα των αγκυλώσεων των τοπικιστικών διαφορών, άρα μόνο και μόνο γι' αυτό το κομμάτι θα έλεγα ότι μάλλον είναι θετικό το πρόσημο.

ΕΡΩΤΗΣΗ: 6^η και τελευταία ερώτηση, κ. Σωτηρόπουλε. Πιστεύετε ότι η εξυπηρέτηση των πολιτών και η αντιμετώπιση των αναγκών τους βελτιώθηκε κατά την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων του Προγράμματος Καλλικράτης;

ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ: Σε αυτό το κομμάτι η ερώτηση έχει δύο σκέλη. Θα μπορούσαμε να πούμε όσον αφορά την ποιότητα νομίζω πως ναι, όσον αφορά όμως την αμεσότητα η απάντηση μάλλον είναι αρνητική. Η αμεσότητα έχει να κάνει με την απόσταση που χωρίζει τον πολίτη απ' την έδρα του Δήμου.

Η απόσταση αυξήθηκε, άρα σε εισαγωγικά αυξήθηκε και η ταλαιπωρία σε εισαγωγικά ξαναλέω, διότι δεν είναι ακριβώς ταλαιπωρία, είναι ακριβώς, ούτε χάσιμο χρόνου θα μπορούσε να το πει κανείς. Θα μπορούσες να πεις όμως ότι είναι εργατώρες, εργασίες οι οποίες σπαταλούνται στο δρόμο για την υπηρεσία που ζητά ο πολίτης. Η ποιότητα είμαι βέβαιος ότι αυξήθηκε. Είμαι απολύτως βέβαιος ότι αυξήθηκε η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, τόσο στην πληροφόρηση, δεν το συζητάει κανείς, με τη χρήση του internet και όλων των νέων τεχνολογιών και της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και με την κατακλυσµαία διάδοση του internet νομίζω η επικοινωνία της πληροφορίας δεν υπάρχει θέμα προς συζήτηση, νομίζω ότι ο πολίτης έμαθε να συμμετέχει στα κοινά και να λέει τη γνώμη του, ακόμα-ακόμα και να απαιτεί και πολύ καλά κάνει. Η καθημερινότητά του νομίζω ότι βελτιώθηκε αρκετά, όσον αφορά τις ανταποδοτικές υπηρεσίες νομίζω ένα άναρχο κομμάτι όσον αφορά την καθαριότητα και την αποκομιδή των απορριμμάτων γίνονταν όπως-όπως και όπου-όπου, νομίζω έχει μπει σε μια σειρά και με την ολοκλήρωση της διαδικασίας της διαχείρισης των απορριμμάτων θα μπορέσει πλέον να πάρει την οριστική της μορφή.

Τώρα, μια μεγάλη τομή είναι το πρόγραμμα ΔΙΑΥΓΕΙΑ θα έλεγε κανείς, ότι όλος ο κόσμος γνωρίζει, όλοι οι πολίτες μπορούν να έχουν πρόσβαση και να δούνε και να βλέπουν όλες τις πράξεις της διοίκησης, από ένα Νομικό Πρόσωπο μέχρι το Γραφείο του Πρωθυπουργού. Με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Μια απόφαση Δημοτικού Συμβουλίου, μια απόφαση Δημάρχου, μια πράξη επιβολής ενός διοικητικού προστίμου, μια προκήρυξη έργου, από μια προκήρυξη διαγωνισμού προμηθειών, προσλήψεων. Κάποτε θα θυμάστε ότι αυτά γίνοντουσαν εν κρυπτώ και εκ των έσω. Τώρα πλέον δεν συμβαίνει αυτό.

Θα έλεγα, λοιπόν, εν κατακλείδι ότι μάλλον, πιστεύω, δηλαδή, ότι οι Υπηρεσίες έχουνε γίνει πολύ πιο ποιοτικές απ' ό,τι ήταν πριν, έχουν μπει ασφαλιστικές δικλείδες οι οποίες δεν επιτρέπουν διάφορες εξαλλοσύνες θα έλεγα του παρελθόντος, να κάνει ο καθένας οτιδήποτε και του κεφαλιού του, ο ορισμός των Αντιδημάρχων σε καθ' ύλην και κατά τόπο νομίζω ότι βοήθησε στην εκπροσώπηση των τοπικών κοινωνιών των τέως Δήμων όπου κάθε Χωρικός Αντιδήμαρχος αντιμετωπίζονται ως Δήμαρχοι στην τοπική κοινωνία, αυτή είναι η πραγματικότητα, όχι ότι δεν αναγνωρίζουν το πρόσωπο του Δημάρχου, ωστόσο ξέρει ο πολίτης ότι σ' αυτόν στον οποίον θα απευθυνθεί θα είναι στους Τοπικούς Προέδρους και στον Χωρικό Αντιδήμαρχο για τα θέματα τα οποία θέτει.

Ένα άλλο κομμάτι που θα έλεγε κανείς ότι είναι μια πονεμένη ιστορία είναι οι Τεχνικές Υπηρεσίες στο Δήμο το δικό μας π.χ., παλαιότερα υπήρχε ένα μνημόνιο συνεργασίας με την Τεχνική Υπηρεσία του Δήμου Τρίπολης την παλιά ΤΥΔΚ, προφανώς και επειδή είχε να

εξυπηρετήσει και άλλους Δήμους, με αποτέλεσμα να καθυστερεί η υλοποίηση των τεχνικών προγραμμάτων και των έργων κατά πολύ σε σχέση με το κανονικό.

Βέβαια δεν συνεχίστηκε η στελέχωση των ΚΕΠ όσο θα έπρεπε με αποτέλεσμα τα ΚΕΠ να λειτουργούν μόνο για τα βασικά στο Δήμο μας, δηλαδή το αντιμετωπίζω το θέμα, το αποτυπώνω ως προς την έλλειψη προσωπικού, διότι πιστεύω ότι υπάρχουν υπάλληλοι πλέον, δηλαδή έφυγε το παλιό προσωπικό που λέμε, όπως λέμε το παλιό πολιτικό προσωπικό, έτσι χρησιμοποιώ και την έκφραση και το παλιό διοικητικό προσωπικό το οποίο, ας μου επιτραπεί η έκφραση, μάλλον ήταν περιορισμένων δυνατοτήτων όσον αφορά τη μόρφωση κυρίως, γενικώς και με άλλες πρακτικές παρελθόντος, οι υπάλληλοι οι οποίοι αυτή τη στιγμή έχουνε τις θέσεις ευθύνης που αφορά: είτε προΐστανται διαφόρων οργανικών μονάδων του Δήμου έχουν και τη μόρφωση, πολλοί εκ αυτών έχουν πανεπιστημιακή μόρφωση, άλλοι δε έχουνε και μεταπτυχιακά διπλώματα και θα έλεγε κανείς γι' αυτό εστιάζω πάντα ότι η ποιότητα είναι βέβαιο ότι αυξήθηκε κατά πολύ. Αυτό.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Ευχαριστούμε πολύ, κ. Σωτηρόπουλε.